

اطلس مصور ایران و جهان

مؤسسه جغرافیائی و کارتوگرافی سحاب
نامی آشنا در جغرافیای ایران

اطلس مصور ایران و جهان

چاپ اول آذرماه ۱۳۵۷
چاپ دوم آبان ماه ۱۳۶۰

موسسه جغرافیایی و کارتوگرافی سحاب
موسسه جغرافیایی و کارتوگرافی سحاب

* علامت ثبت شده

Sahab Geographic & Drafting Institute

تهران، خیابان دکتر علی سربسی، چهارراه حقوقی، خیابان سمیه
شماره ۳۰ صندوق پستی ۲۳۶، تلفن ۸-۷۴۵۵۵۷-۰۷۴۵۶۹۱

Copyright of pictorial maps
WESTERMANN VERLAG, Braunschweig, West-Germany

Copyright of other maps and text
SAHAB G.D.I., Tehran, Iran

کلیه حقوق طبع و نشر برای موسسه جغرافیایی و کارتوگرافی سحاب و موسسه وسترن برانتسویگ (آلمان فدرال)
محفوظ خواهد بود و هرگونه تقلید از تمامی یا قسمتهایی از این مجموعه مطلقاً ممنوع میباشد.

فهرست

	صفحه
نقشه مردم شناسی	۳ پیشگفتار چاپ دوم اطلس مصور ایران و جهان
نقشه اقتصادی	۴ ستارگان و کهکشان
راهنمای نقشه اقتصادی	۵ منظومه شمسی، کره زمین، کره ماه
نقشه زندگی جانوری	۶ ایران: اوضاع طبیعی، منابع آب، پوشش گیاهی مردم شناسی، زندگی جانوری، حفاظت
آمریکای جنوبی:	۷ محیط زیست، اوضاع اقتصادی دامپروری - صید ماهی، منابع معدنی صنایع و کارخانه‌ها، نقشه موقعیت ایران
نقشه طبیعی	۸ در خاورمیانه
نقشه مردم شناسی	ایران: نقشه طبیعی، جدول موقعیت جغرافیایی
نقشه زندگی جانوری	۹ و ارتفاع نقاط
نقشه اقتصادی	نقشه تقسیمات کشوری جمهوری اسلامی ۱۱-۱۰
راهنمای نقشه اقتصادی	۱۲ نقشه زندگی جانوری
نقشه اقتصادی	۱۳ نقشه مردم شناسی
نقشه طبیعی و راهنمای نقشه اقتصادی	۱۴ نقشه کشاورزی و دامپروری
۴۷-۴۸ نقشه زندگی جانوری	۱۵ نقشه طبیعی
۴۹-۵۰ اوضاع اقتصادی	۱۶ نقشه مردم شناسی
۵۱ اوضاع طبیعی، مردم شناسی، محیط زیست زندگی جانوری	۱۷ نقشه زندگی جانوری
آسیا:	۱۸ نقشه اقتصادی
۵۱ اوضاع اقتصادی	۱۹ راهنمای نقشه اقتصادی
۵۰ اقتصادی	۲۰ جنوب آسیا: نقشه مردم شناسی
محیط زیست زندگی جانوری	۲۱ نقشه زندگی جانوری
اطلاعات عمومی، اوضاع طبیعی، مردم شناسی، اوضاع اقتصادی	۲۲ نقشه اقتصادی
آفریقا:	۲۳ راهنمای نقشه اقتصادی
۵۱ محیط زیست، زندگی جانوری	۲۴ نقشه طبیعی
تاریخچه و اطلاعات عمومی، اوضاع طبیعی، مردم شناسی	۲۵ نقشه زندگی جانوری
آمریکا:	۲۶ نقشه اقتصادی
۵۲ اوضاع اقتصادی	۲۷ راهنمای نقشه اقتصادی
محیط زیست و زندگی جانوری	۲۸-۲۹ جهان نما مصور
اطلاعات عمومی و مردم شناسی، زندگی جانوری، اوضاع اقتصادی	۳۰ جهان نما سیاسی
اقیانوسیه:	آفریقا:
۵۳ زندگی جانوری، اوضاع اقتصادی	۳۱ نقشه طبیعی
جمعیت استانها و شهرستانها برابر آخرین تقسیمات کشوری (مهرماه ۱۳۶۰)	۳۲ نقشه مردم شناسی
۵۴ اسامی رودهای مهم جهان، اسامی قله و کوههای مهم جهان، خسوف و کسوف - جزر و مد اقیانوسها	۳۳ نقشه زندگی جانوری
۵۵ جریانهای دریائی، اسامی تنگه‌های آبی (بغاز) مهم جهان	۳۴ نقشه اقتصادی
	۳۵ راهنمای نقشه اقتصادی
	۳۶ آمریکا شمالی و مرکزی: نقشه طبیعی

چاپ اول آذرماه ۱۳۵۷

چاپ دوم آبان ماه ۱۳۶۰

این کتاب تحت شماره ۲۱۳۸ در کتابخانه ملی به ثبت رسیده است.

بنام خداوند بخشنده مهربان

پیشگفتار چاپ دوم اطلس مصور ایران و جهان

پروردگار بزرگ را سپاس که به ما توان داد تا چاپ دوم اطلس مصور ایران و جهان را که از هر سو مورد درخواست فراوان و بیکرانه دوستداران بود، زیباتر، رساتر و بارورتر به گلزار فرهنگ میهن سرفرازمان پیشکش داریم، و به هم میهنان فرهنگ‌پرور و بیدار که خدمات کوچک ما را ارج می‌نهند و پاس میدارند، انسان که چاپ نخستین اطلس را نایاب ساختند و ما را به چاپ دوباره آن برانگیختند، با اینکه هنوز دانش جغرافیا و کارهایی از این دست در کشور ارجمند ما جای نگشوده و همگانی نشده است.

در پیشگفتار چاپ پیشین چگونگی پیدایش و روند باروری اندیشه فراهم‌سازی اطلسی از اینگونه را بازگو کردیم و گفتیم که: نخستین بار در یک گشت و گزار خیابانی و سرکشی به جایگاههای فروش مطبوعات کهنه (که عادت همیشگی مدیر موسسه‌ی سحاب است) برخوردی داشته‌اند با سه نقشه بسیار نفیس و زیبا چاپ‌موسسه "ژرژ و سترمن" آلمان در مجله‌ای بنام "هنر و ادبیات جهان" این رویداد در نزدیک به سی سال قبل، اندیشه تهیه "اطلس مصور ایران و جهان" را با همان ویژگی‌های ارزنده در مغز مدیر ما نیرو می‌بخشد، به موسسه "ژرژ و سترمن" نامه‌ای مینگارد و از راه پست اطلس کامل را دریافت میدارد.

با راهنمایی و ارشاد استاد دانشمند ابوالقاسم سحاب، بنیانگزار موسسه، این فکر پیدا می‌شود که اطلس با همان ویژگی‌ها در ایران چاپ و فراهم گردد، ولی در عمل با مشکلات گونه‌گون برخورد می‌کند. ناگزیر برای گرفتن امتیاز چاپ اطلس به زبان فارسی با ژرژ و سترمن وارد گفتگو می‌گردد و اجازه چاپ فارسی اطلس را پس از سالها مکاتبه و مذاکره از صاحب امتیاز دریافت میدارد. بعد از انجام این تدارکات و فراهم شدن نقشه‌های جهانی اطلس، با بهره‌مندی از آرشيو "ژرژ و سترمن"، مشکل تازه‌ای پیدا می‌شود، که شاید مورد توجه بسیاری از دوستداران بویژه دانش‌آموزان ارجمند نباشد، و آن مسئله ترسیم و تصویر نقشه‌های مصوری از ایران بود در آن پایه و مایه که بتواند با صفحات دیگر اطلس هم آهنگ و همگون باشد.

دست‌اندرکاران چاپ و کارتوگرافی آگاهند که در آنزمان با چه نارسائی، تنگناها در این راستا درگیر بودیم. درست است که هنرمندان پر ارج و کارآمد ایرانی با کارهای ترسیمی و تصویری از همکاران بیگانه خود پس نبوده و نیستند، ولی بیشتر این عزیزان از ویژگی‌های علمی و فنی جغرافیائی و آگاهی‌های همراه با آن برخوردار نبودند و نمیتوانستند خواسته ما را آنگونه که بایسته است پیاده کنند و نقشه‌های مصور ایران را با همان ویژگی‌های کمی و کیفی ترسیم نمایند. خارجی‌ها نیز برای این کار بهای سنگینی، مثلاً ۴۰ هزار مارک برای هر صفحه را پیشنهاد میکردند که از توان مالی دستگاه ما بیرون بود.

بنابراین دستیابی بر این آرزو با وجود تجربه‌های پی‌درپی و همراه با هزینه‌ی گزاف موسسه، همچنان در درازای سالها دستخوش نابسامانی و تعلیق باقی ماند. و چون موسسه سحاب را در رهگذار تبلور پروژه‌های فرهنگی رسم واپس‌گرائی نیست و انجام کار بهر روی و با هر هزینه، شیوه و روش همیشگی ما بوده است، ناگزیر دست آخر، آقای عباس سحاب مدیر زحمتکش موسسه را بر آن داشت که با نیروگیری و الهام از عشق به ساختن و پرداختن آثار بدیع جغرافیائی و تقدیم آن به فرهنگ ایران، با وجود کبرسن و ضعف چشم و سایر نارسائی‌های پیری، سامان این مهم را برعهده گیرد و این بار سنگین را پذیرا شود و سه نقشه مصور ایران را که در صفحات نخست اطلس می‌بینید شخصاً تهیه و تنظیم نماید.

برای مثمر بودن بیشتر اطلس و بهره‌وری بهتر دانش‌پژوهان ارجمند، انبوهی از دانستنی‌ها، جدولها، و آگاهیهای فشرده و جامع را نیز درباره ویژگیهای طبیعی، اجتماعی و مردمی بر آن افزودیم تا از هر روی کارساز و جوابگو باشد.

اینک که چاپ دوم "اطلس مصور ایران و جهان" پیشکش می‌گردد، نهایت کوشیده‌ایم که نارسائی‌های اندک چاپ نخستین را نیز زدوده و مزایای تازه‌ای به آن بدهیم، با این همه چون کار بشر هیچگاه بی‌کم و کاست نتواند بود، برآستی خواهش داریم ما را در بهتر شدن چاپهای آینده، با راهنمایی و رهنمودهای خود یاری دهید. موارد اشتباه و شیوه بهتر شدن اطلس را با نامه بما بگوئید و بیاموزید. باور داشته باشید که در چاپهای آینده بکار خواهیم بست، پند خواهیم گرفت و بی‌اندازه سپاسگزار خواهیم بود.

در پایان بایسته است که کوششهای همگی همکاران خود را در همه رده‌ها از بخش‌های کارتوگرافی، تولید، چاپ و اداری که در شکل‌دهی و سامان‌یابی اطلس سهم بسزائی داشته‌اند، پاس داریم و سپاس گوئیم.

اطلس سحاب

وابسته به مؤسسه جغرافیائی و کارتوگرافی سحاب

ستارگان و کهکشان

نقاط زیبا و درخشانی که شب هنگام بر پهنه گنبد رفیع فلک چشمک می‌زنند و در طول قرن‌ها دوران زندگی بشر در این خاکدان تاریک الهام بخش شاعران، نظاره‌گاه عارفان و مخاطب شیفتگان و دماغ‌گمشدگان بوده‌اند، ستارگان نامیده میشوند.

سیاره خاکی ما و ماه دلفریب و زیبا که در مزرعه موج فلک‌گاه "بدر" است و زمانی بصورت داس‌زرین "هلال" جلوه‌گر میشود. خورشید که منشاء فیاض حرارت و سرچشمه زاینده نور و زندگی است و هنوز هم مورد ستایش و پرستش بسیاری از ابناء بشر، از این جمله‌اند.

ماه و خورشید فقط بخاطر نزدیکی بیشتر با کره ما باشکوه‌تر، زیباتر و بزرگتر دیده میشوند، وگرنه در فضای بیکران چه بیارند اختراعی که خورشید با همه سطوت و شوکت در برابر آنها سیارهایست فقیر و جرمی حقیر.

کهکشان: مجموعه‌های انبوه و بیشماری از ستارگان خورد و کلان که در بیکران عرصه کیهان جابجا گرد آمده‌اند و ما آدمیان جستجوگر تنها با تلسکوپ‌های پیشرفته نجومی میتوانیم آنها را که با اشکال بیضوی و مارپیچی دیده میشوند مشاهده کنیم و تا بحال در بیکران ژرفای آسمان دوست‌هزار از این مجموعه‌ها

شمرده و شناخته شده‌اند، کهکشان نامیده میشوند. فرضیه دانشمندان از این قرار است که این کهکشانها در حول محوری مرکزی بحرکت دورانی مشغولند، حرکتی که آغاز و انجامش را فقط خدای کهکشانها میداند. خدائی که این گسترده بساط را بر دشت کائنات گسترده است.

منظومه شمسی که عبارت از خورشید و زمین و ۸ سیاره دیگر است جزء بسیار ناچیزی از کهکشان "راه شیری" را تشکیل میدهد (همین کهکشانی که ما بنام "راه‌مکه" میشناسیم و شبانگاه نظاره‌گر آن هستیم) تعداد ستارگان این کهکشان را تا ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ بله یکصد میلیون تخمین زده‌اند و حساب کرده‌اند که فقط ۲۲۵۰۰۰۰۰۰۰ سال طول میکشد تا منظومه شمسی ما یکبار بدور مدار کهکشانی خود بگردد، و بنا به محاسبه و تخمین دانشمندان فضائی تا بحال تنها ۳۰ بار این سفر دور و دراز کیهانی از بدو پیدایش منظومه شمسی که سر به میلیاردها سال میزند انجام شده است.

پراکندگی ستارگان در کهکشانها یکنواخت نیست، بلکه در مرکز کهکشان تراکم بیشتری دیده میشود و به نستی که از مرکز دور میشویم گسترده‌تری ستارگان بیشتر و بیشتر میشود.

فاصله بین ستارگان را توده‌های عظیم گرد و غبار پر کرده است گرد و غباری که منشاء و موجب آن پیدا نیست و رابطه علت و معلولی آن شناخته نشده است. به همین جهت قبل از اختراع تلسکوپهای الکترونیکی دوربرد و پیشرفته امروزی بسیاری

از اختران کهکشانها در وراء این پرده سیاه پوشیده بودند و دیده نمیشدند، و بشر می‌پنداشت که این میدانهای عظیم خالی را فقط سیاهی و ظلمت انباشته است. و امروز پیشرفت سریع تکنیک و دانش فضائی بویژه سفرهای فضاوردان که اخیراً انجام شده نارسائی این پندارها را آشکار ساخته است.

برای نشان دادن عظمت حجم کهکشانها و جلب توجه آدمی به گستردگی بی‌کرانه این دستگاه شگرف کافی است که بدانیم یک موشک با سرعت سیر یکصد و شصت هزار کیلومتر در ساعت پس از ۶۷۰۰۰۰۰۰۰۰ (ششصد و هفتاد میلیون) سال قادر خواهد بود قطر این کهکشان یعنی همین کهکشان "راه شیری" خودتان را به‌پیماید.

این جاست که عقول و ادراک در برابر مهیبت عقل کل و ادراک اعظم خالق لایزالی که چنین پدیده‌های شگرف و شگفت را از نیست به هست آورده و بنیان و پایه نهاده است عاجز مینماید و حقارت فاحش آدمی در قبال عظمت و ابهت مدیر و مدیر عالم چهره مینماید.

نزدیکترین کهکشان به کهکشان "راه شیری" کهکشان "آندرومدا" Andromeda یا "ام‌آر‌اے‌المسلسه" (زن بسته به زنجیر) است که این کهکشان از سیاره ما در نیمکره شمالی زمین قابل دید و مشاهده است.

کهکشان آندرومدا (راه شیری)

تصویری از کهکشان "آندرومدا" یکی از میلیونها کهکشان بی‌شمار فضا که نزدیکترین همسایه ما می‌باشد. این تصویر بوسیله تلسکوپ عظیم ۲۰۰ اینچی "پالمور" گرفته شده است. به نظر ستاره‌شناسان این کهکشان شباهت زیادی به کهکشان ما دارد و تا حدودی بزرگتر از آن است و با اینکه نزدیکترین کهکشان به ما میباشد، در فاصله ۱/۵ میلیون سال نوری از ما قرار دارد. ←

در گذشته‌های نه چندان دور، باور مردم بر این بود که زمین "قلب" عالم امکان است و در مرکز کیهان قرار گرفته و همه ستارگان، حتی خورشید بدور آن در گردشند. بازتاب اینگونه تفکر را در کتاب‌ها و افسانه‌های باستانی میتوان یافت. ولی کاوش و تحقیق مستمر دانشمندان و تکامل وسایل ستاره‌شناسی و روند رو به رشد علم و تکنیک بالاخره این حقیقت را ثابت کرد و به مرحله‌باور و یقین رسانید که کره خاکی ما، خود یکی از سیارات نه گانه‌ای است که در مداری بیضی شکل، به دور خورشید در گردش است.

زمین از نظر فاصله با خورشید سومین سیاره منظومه شمسی است، یعنی بعد از عطارد و زهره قرار گرفته (رجوع شود به شکل پائین این صفحه).

هر یک از سیاراتی که بدور خورشید میگردند، اجرام اجسامی را در مدار حاذبه خویش دارند که بدور آنها در گردشند. مانند کره ماه که قمر زمین است. و در مجموع خورشید و خانواده نه عضویش و هزاران جسم و جرمی که بدور اعضای این خانواده طواف می‌کنند و قمر یا ماهواره آنها به حساب می‌آیند، منظومه شمسی را تشکیل میدهند. نه سیاره اصلی عبارتند از: زمین، مرکوری (کوچکترین و نزدیکترین سیاره به خورشید) ووس، مریخ، رحل یا ژوپیتر (عظیمترین سیاره در خانواده منظومه شمسی بوده و ۱۳۰۰ بار از زمین بزرگتر است) ساترن، اورانوس، نپتون و پلوتو.

خورشید که خود یکی از هزاران ستاره کیهان است نه بزرگترین آنهاست و نه برنورترین. و چه سا در این پهنه بیکران که تنها آفریننده جهان از ابعاد بی‌انتها و گستردگی بی‌اندازه آن آگاه است اختران و کواکبی باشند که خورشید برفروغ و قهرمان سرفراز و یکه‌تاز میدان منظومه ما در مقابل

عظمت و نور و درخشش و شکوه آنها ذره‌ای بی‌مقدار باشد. اینکه ما خورشید را بزرگترین و نورانی‌ترین آنان می‌بینیم و می‌شناسیم، با نزدیکی خورشید به کره زمین رابطه دارد و از این قرب جوار ناشی میشود و یک واقعیت نیست. این مسافت باصطلاح نزدیک (در مقیاسهای نجومی) مسافتی است قریب به یکصد و پنجاه میلیون کیلومتر!! و در همین رابطه است که ما مثلاً "ماه را هم با حجمی معادل یک میلیونیم حجم خورشید که اصولاً با معیارهای کروی انطباق ندارد و سنگ پاره‌ای آسمانی است نیز انسان بزرگ و با شوکت و شکوه می‌یابیم. نه ساره منظومه شمسی هر یک در مدار مخصوص خود و فاصله و مسافت معین بدور خورشید میگردند و طول سال آنها برحسب نزدیکی و دوری و سرعت سیر آنها متفاوت و متغیر است و تمامی این مدارها و خط‌سیرهای نه‌گانه بیضی شکل‌اند. و بدیهی است که نزدیکترین سیارات نه‌گانه این مدار را در مدتی کوتاه‌تر و دورترین آنها بخورشید در مدتی طولانی‌تری طی میکنند.

ناشی از شکل خاص زمین و گردنبودن کامل آنست. محیط دایره استوائی زمین حدود ۴۰۰۷۰ کیلومتر و مساحت آن قریب ۵۱۰۶۰۷۰۰۰ کیلومترمربع تخمین زده میشود، از این مساحت حدود ۱۵۰ میلیون کیلومترمربع را خشکی‌های زمین اعم از قاره‌ها و جزایر کوچک و بزرگ فرا گرفته و بقیه را آب، یعنی اقیانوس‌های بیکران و گسترده پنجگانه و دریا و دریاچه‌ها.

حجم کره زمین ۱۰۸۲۸۴۱ میلیون کیلومتر مکعب و سنگینی آن نزدیک به ۵۹۷۳ تریلیون تن برآورد شده، و وزن مخصوص زمین بطور متوسط ۵/۵ است جمعیت زمین در حال حاضر (۱۳۶۰ هجری شمسی) ۴/۵ میلیارد تخمین زده می‌شود و میزان تراکم آن بطور متوسط ۲۸ تا ۳۰ نفر در کیلومترمربع میباشد. میزان جمعیت و نسبت تراکم آن با شرایط اقلیمی و زیستی مناطق مختلف نسبت مستقیم دارد، بعضی از نواحی زمین از نظر جمعیت سحت متراکم و فشرده است مانند کشور موناکو واقع در جنوب ناحیه اروپا (هر کیلومتر مربع ۱۶ هزار نفر) و برخی مناطق که شرایط و امکانات زندگی در آن کم و محدود است مانند مناطق قطبی و صحراهای خشک و سوزان بسیار خالی است و تا هرز یک نفر در چند کیلومترمربع هم پائین می‌آید.

طبق پیش‌بینی موسسات آمارگیری جهان، در سال ۲۰۰۰ میلادی ۵ تا ۷ میلیارد جمعیت خواهیم داشت. و این خود زنگ خطر بزرگی است. زیرا هم‌اکنون انبوه بی‌شاری از مردم جهان که تا ۴۰ کل جمعیت جهان تخمین زده شده یا دچار کمبود و فقر مواد غذایی‌اند و یا نبود آن. باین ترتیب تکلیف سال ۲۰۰۰ معلوم است.

ملتهب و منفجر باقی مانده است و این "مولید" برگرد هسته "مادر" به گردش خود ادامه داده‌اند.

البته در این رابطه فرضیه‌های دیگری نیز عنوان و ارائه شده است ولی هیچکدام از این نظرات و فرضیه‌ها هنوز جنبه قطعیت پیدا نکرده و از سوی دست‌اندرکاران دانش فضائی بصورت یک حکم پذیرفته نشده است.

عمر کره زمین بر پایه نظرات ابراز شده از سوی ستاره‌شناسان سرشناس باختری بیش از ۵ میلیارد سال برآورد شده و فاصله زمین از خورشید قریب ۱۵۰ میلیون کیلومتر عنوان شده است، نور این مسافت را در ۸ دقیقه و ۱۶ ثانیه می‌پیماید. کره زمین هر ۲۴ ساعت یکبار بدور خود می‌گردد که "حرکت وضعی" نامیده می‌شود و از این حرکت شب و روز پدید می‌آید، سرعت این گردش حدود ۳۱ کیلومتر در ثانیه است، هم‌چنین در هر ۳۶۵ روز و ۶ ساعت یکبار روی مداری بیضی شکل خود بدور خورشید گردش می‌کند که "حرکت انتقالی" نام دارد در این حرکت سرعت سیر زمین حدود ۲۹/۶ کیلومتر در ثانیه میباشد. حرکت انتقالی سال و فصول چهارگانه را موجب میشود. هر سال ۶ ساعت اضافی دارد که جمع این شش ساعت‌ها هر چهارسال یکبار سال کبیسه یعنی ۳۶۶ روزی را باعث میگردد.

شعاع استوائی زمین حدود ۶۳۷۷ کیلومتر و شعاع قطبی آن قریب ۶۳۵۰ کیلومتر است این ۲۱ کیلومتر اختلاف دو شعاع ناشی از فرورفتگی قطبین زمین و برآمدگی منطقه استوائی است بنابراین زمین کره کامل نیست بلکه شلجمی (بشکل شلغم) است. و بدیهی است که بهمین میزان بین دایره محیطی و دایره نصف‌النهاری نیز اختلاف وجود دارد که بطریق اولی

کره زمین

کره‌ای که آدمیان و موجودات بیشتر دیگری اعم از گیاهان و حیوانات در آن زندگی می‌کنند، از نظر فاصله با خورشید سومین سیاره منظومه شمسی است.

درباره پیدایش زمین از دیدگاه دانشمندان نظرات و فرضیه‌های گوناگونی ابراز شده است، از جمله فرضیه معروف لاپلاس منجم و دانشمند سرشناس فرانسوی است که میگوید: منظومه شمسی در آغاز توده عظیمی از گازهای افروخته و ملتهب بوده است که حرکت دورانی سریعی در حول محور مرکزی خود داشته، و رفتمرفته در طول میلیونها سال این توده‌های گاز مشتعل، سرد شده و بعلت چرخش و حرکت دورانی سریع حلقه‌هایی از گازهای منطقه استوائی آن رها گردیده و با سرعت بسیار زیاد در فضا به حرکت دورانی خود ادامه داده و در نهایت از این حلقه‌های رها شده متوالی کرات و سیارات منظومه شمسی بوجود آمده و هسته مرکزی (خورشید) بهمین‌صورت

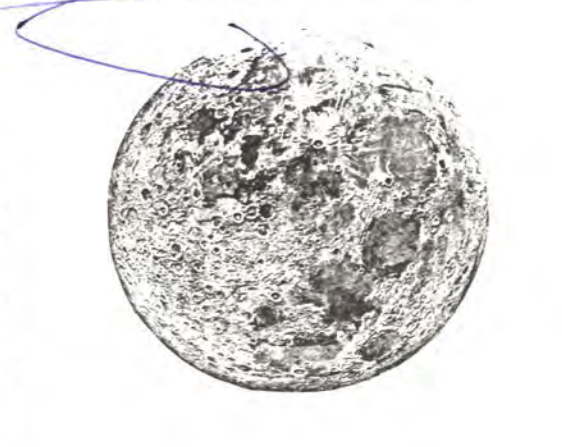
۳۷۸۵۲۰۰۰ کیلومتر مربع و شعاع آن ۱۲۲۶ کیلومتر است. حجم کره ماه که $\frac{1}{49}$ حجم زمین است در حدود ۲۱۹۰۴۰۰۰۰۰ کیلومتر مکعب می‌باشد. قسمت‌های مختلف کره ماه، امروزه دارای نقشه دقیق و اسامی مشخص می‌باشد. همچنین اساس سال هجری قمری از گردش ماه بدور زمین است.

کره ماه بدور زمین می‌گردد، همانطوریکه زمین نیز بدور خورشید می‌گردد.

کره ماه هر ۲۷ روز و ۸ ساعت، یکبار به دور زمین می‌گردد، به این زمان "ماه قمری" گویند. کره ماه نزدیکترین همسایه زمین است و فاصله آن بقدری است که آنرا می‌توان در آسمان دید. در سال ۱۹۷۰ آلدوین و آرمسترانگ، فضاوردان آمریکایی اولین انسانهایی بودند که قدم به کره ماه گذاشتند.

کره ماه نزدیکترین کره به زمین است. باید دانست که ماه از خود نوری ندارد، بلکه از زمین و خورشید کسب نور می‌کند و نیبی از آن همواره تاریک است. درمورد پیدایش ماه هنوز نظر قطعی ابراز نشده و برخی آنرا مشتق از زمین می‌دانند و برخی دیگر معتقدند که در فضا سرگردان بوده و بعداً "جاذبه زمین آنرا مهار کرده است. بهر صورت امروزه سفر به ماه انجام شده و سنگهای آن در دسترس بشر است که مورد آزمایش قرار گرفته. و درآینده نه‌چندان دور منشأ آن روشن خواهد شد.

فاصله ماه از زمین بطور متوسط ۳۸۴۴۰۰ کیلومتر است. دورترین فاصله حدود ۴۰۰۰۰۰ کیلومتر و نزدیکترین آن حدود

کره ماه

ایران

ارتفاعات و پستی و بلندبندیها

ایران در ۲۵ تا ۴۰ درجه عرض شمالی و در منطقه معتدله شمالی واقع است. بیش از ۹۰ درصد ایران در منطقه فلات واقع شده، و سطح ایران را کوهها و ارتفاعات دربرگرفته و در بیشتر موارد کوهها به مرزهای شمال شرقی و شمال غربی مشرف است.

کوههای شمالی و باختری ایران:

در قسمتی از فلات ایران چند توده کوهستان بزرگ به ترتیب در شمال: رشته کوههای البرز، آذربایجان و خراسان و در باختر و جنوب باختری: رشته کوههای زاگرس و در مرکز: رشته کوههای کرکس و بالاخره کوههای خراسان جنوبی و بلوچستان در خاور قرار دارند. رشته کوههای شمال باختری ایران در آذربایجان دنباله ارتفاعات قفقاز بشمار می‌آیند که از چند رشته کوههای متمایز از یکدیگر تشکیل شده‌است و به ترتیب شامل کوه های قره‌داغ و آتشفشانهای سیلان و سهند و کوه‌های بزغوش و میشوداغ می‌باشد.

رشته کوههای ایران دو قوس بزرگ می‌سازند. الف) قوس شمالی که از مرز ایران و ترکیه شروع شده و بطرف خاور در ساحل جنوبی دریای خزر پیش می‌رود و از خراسان گذشته، به کوههای افغانستان می‌پیوندد. ب) رشته کوههای البرز که از کوههای طالش آغاز و به دو قسمت خاوری و باختری تقسیم می‌گردد و مهمترین قله‌های آن، آتشفشان خاموش دماوند، به ارتفاع ۵۶۲۵ متر و قله علم کوه در تخت سلیمان، به ارتفاع ۴۸۸۵ متر و قله توجال و چند قله دیگر می‌باشد.

کوههای خراسان شامل: کوههای آلاداغ و بینالود و کوه شاهجهان و هزار مسجد و چند کوه دیگر که تا مرز افغانستان ادامه دارد.

قوس باختری و جنوب باختری که شامل کوههای زاگرس می‌باشد. این قوس از ارتفاعات مرزی ایران و ترکیه آغاز شده و یک رشته طولانی دیوار مانند، در باختر و جنوب ایران بوجود آورده است که بطرف جنوب خاوری تا رشته کوههای "بشاگرد" ادامه دارد. سلسله کوههای زاگرس به سه قسمت، شمالی، مرکزی و جنوبی تقسیم می‌شود. کوههای زاگرس سرچشمه رودخانه‌های معروف: زاب، دیاله، کرخه، دز، کارون، قزل اوزن، زاینده رود و چند رودخانه دیگر می‌باشد. زاگرس مرکزی دارای قله معروفی است که بیش از سه هزار متر ارتفاع دارند. قله‌های الوند به ارتفاع ۳۷۲۲ متر و قله دنا به ارتفاع ۴۳۰۰ متر و زردکوه به ارتفاع ۴۵۴۰ متر در منطقه بختیاری که در بیشتر ایام سال از برف پوشیده می‌باشد از جمله قله معروف زاگرس می‌باشند. ارتفاعات لارستان آخرین قسمت جنوب خاوری زاگرس بشمار می‌رود که در شمال بندرعباس با قله موازی کوهستانهای مرکزی برخورد کرده و یک رشته ارتفاعات بزرگ دیگری را تشکیل می‌دهند. پس از این ارتفاعات کوههای بشاگرد و کرمان به ارتفاع نسبتاً کم آغاز و با رشته کوههایی بطول ۵۰۰ کیلومتر تا مرز پاکستان ادامه داشته، دنباله آن به کوههای سلیمان در خاک پاکستان می‌پیوندد.

کوههای مرکزی ایران:

این کوهها به موازات کوههای زاگرس از شمال باختری بلوچستان تا آذربایجان ادامه دارد، مهم ترین آنها، کوه بزمان، کوه شهسواران، ارتفاعات حبال بارز، آتشفشان خاموش هزار "به ارتفاع ۴۳۱۹ متر، کوههای لاله زار به ارتفاع ۴۳۷۴ متر، ارتفاعات کوه بنان، شبرکوه به ارتفاع ۴۰۷۵ متر در بزد، و کرکس در گاشان به ارتفاع ۳۸۹۰ متر، و سیاه کوه در خاور تهران. هم چنین ارتفاعات جنوبی قزوین و جنوب زنجان را باستی نام برد. دامنه این کوهها در قسمت داخلی به دشتهای لوت و کویر منتهی می‌شود و در قسمت خارجی دره‌ها و چاله‌های زیادی مانند باطلاق گاوخونی، نمکزار ابرقو، و کویر سیرجان و ابراهیم آباد حتم می‌شوند.

ناحیه کوهستانی خاور ایران:

ارتفاعات این منطقه شامل کوههای خراسان و سیستان و بلوچستان می‌باشد. کوههای خراسان به دنباله شاه کوه، منتهی به البرز از باختر و به خاور و هم چنین ارتفاعات کبه‌داغ از شمال خاوری امتداد پیدا کرده و شامل کوههای آلاداغ در جنوب خاوری بجنورد که بلندترین قله آن به ارتفاع ۳۲۳۰ متر و کوههای

بینالود که قله بلند آن ۳۴۱۰ متر و بالاخره کوههای هزارمسجد تا دهانه ذوالفقار و مرز افغانستان ادامه دارد. در قسمت‌های جنوب خاوری خراسان، کوههای جام و سیزوار، ارتفاعات باخرز و کوه فردوس و مومن‌آباد و بالاخره ارتفاعات پلنگان که حوضه سیستان را از دشت لوت و کویرهای مرکزی جدا می‌سازد. ضمناً کوههای دیگری در حاشیه کویر در خراسان مرکزی وجود دارند که مهمترین آنها کوههای جفتای و کوه سرخ و کوه طیس، و چند کوه دیگر است. در امتداد کوه پلنگان در منطقه بلوچستان کوههای سرحدی تا مرز پاکستان ادامه داشته و آتشفشان تفتان که ارتفاع قله آن ۴۰۵۰ متر می‌باشد. در همین منطقه قرار دارد.

سرزمینهای هموار

۱- جلگه‌ها:

پس از آشنائی مختصر به وضع کوهها و ارتفاعات، لازم است به قسمتهای هموار و نیمه هموار ایران نیز اشاره شود. سرزمین‌های هموار که به کوهستان متکی بوده و با شیب نسبتاً ملایمی به دریا منتهی می‌گردند "جلگه" نامیده می‌شوند. مهمترین این جلگه‌ها که در حاشیه فلات ایران قرار دارند، عبارتند از: جلگه‌های کناره دریای خزر (جلگه گیلان، جلگه مازندران، جلگه گرگان) و جلگه‌های جنوبی، شامل: خوزستان و سواحل خلیج فارس و دریای عمان.

۲- دشتها:

علاوه بر کوهها و جلگه‌ها در نقاط مختلف ایران، همزمان با چین خوردگی و بوجود آمدن کوهها، در داخل فلات ایران سرزمینهای هموار و یا نیمه همواری که حصار از کوهها دور آنها قرار گرفته، دشتهائی بوجود آورده‌اند، میانگین ارتفاع، دشتهای داخلی ایران در حدود ۱۰۰۰ متر می‌باشد، در اثر کمی باران، و تبخیر فراوان، دشتهای لم بزرق و بی حاصلی بصورت کویر و بیابان بوجود آمده‌اند. مهمترین آنها دشت لوت، دشت کویر می‌باشند. ضمناً در برخی از نقاط بعثت موقعیت طبیعی و آب نسبتاً فراوان دشتهای حاصلخیزی که از هر حیث قابل استفاده کشاورزی هستند، مانند دشت قزوین، ماهیدشت، مرودشت، آهو دشت و دشتهای دیگر ایجاد شده. علاوه بر دشتهای فوق تعداد زیادی فرورفتگی، در نقاط پست بوجود آمده که "جاله" نامگذاری شده‌اند. در این نقاط در اثر جمع شدن آب دانه‌ها و همچنین کمبود تبخیر، دریاچه و باطلاق‌هایی بوجود آمده است که مهم ترین آنها: دریاچه مهارلو، دریاچه بختگان، دریاچه قم (مسيله) و باطلاقهای گاوخونی و جازموریان می‌باشند.

منابع آب ایران

کشور ایران با توجه به ویژگیهای طبیعی و موقعیت جغرافیائی و قرار گرفتن آن در منطقه خشک و نیمه خشک، بطور طبیعی دچار کمبود منابع آب می‌باشد. از گذشته بسیار دور ایرانیان نخستین اقوامی بودند که به بهره‌برداری از آب قنات توجه داشتند.

در ایران رودخانه‌ای، به مفهوم رودخانه‌های مناطق استوایی وجود ندارد و با توجه به سرچشمه رودخانه‌ها که از نواحی مرطوب و یا از کوههای بلند سرچشمه می‌گیرند، رودها دائمی نبوده و هنگام بارندگی و ذوب برف آب بیشتری دارند. مهمترین سرچشمه رودهای دائمی ایران عبارتند از: کوههای البرز، کوه های آذربایجان و بالاخره کوههای زاگرس و ارتفاعات بختیاری هر قدر میزان بارندگی و ذخیره برف در سرچشمه رودها غنی باشد، آب رودخانه‌ها بیشتر خواهد بود و به همین ترتیب، مناطقی که بارندگی در آن کم و ذخیره برف وجود ندارد، رودخانه‌ها فصلی و سیلابی بوده پس از قطع بارندگی، آب آنها خشک می‌شود. میزان آب و اهمیت رودها از باختر به خاور رو به کاهش است.

بر اثر اوضاع طبیعی و وضع جغرافیائی موقعیت رودخانه‌ها در فلات ایران به ۳ دسته زیر تقسیم می‌گردد: حوضه آبریز باز خارجی، حوضه آبریز بسته درونی و حوضه‌های آبریز بسته بیرونی و مرزی.

۱- حوضه آبریز باز خارجی:

الف - حوضه آبریز دریای خزر که رودخانه‌های مهم آن به ترتیب از باختر به خاور: ارس، سفید رود، هراز، رود بابل، نالار، تجن، نکا، گرگان و انزلی می‌باشند.

ب - حوضه آبریز خلیج فارس و دریای عمان که مهمترین رودخانه‌های آن: کرخه، کارون، جراحی، زهره، دالکی، مند، مهران، رود شور، میناب، گابریک، دشتیاری و باهوکلات می -

باشند.

۲- حوضه‌های آبریز بسته درونی:

شامل حوضه‌های فرعی زیر است:

الف - حوضه آبریز دریاچه اورمیه که رودهای مهم آن: تلخه‌رود، نازلورود، باراندوزرود، مهاباد، سیمینه‌رود، زرینه-رود، صفارود و چند رودخانه کوتاه دیگر است.

ب - حوضه آبریز بسته مرکزی شامل: حوضه‌های دشت کویر، گاوخونی، سیرجان، بختگان، دشت لوت و جازموریان می‌باشد.

رودخانه‌های مهم این حوضه: کرج، جاجرود، حبله‌رود، قم‌رود، ساوه‌رود (قره‌سو)، ابهررود، در حوضه گاوخونی زاینده رود، در حوضه بختگان رود کر می‌باشند. در حوضه دشت لوت رودخانه قابل توجهی وجود ندارد. آب رودخانه‌های فصلی در اواخر بهار و اوایل تابستان، بطور کلی خشک و بدون آب هستند. دو رودخانه مهم حوضه بسته جازموریان هلیل‌رود و رود بمیور می‌باشند.

۳- حوضه‌های بسته بیرونی یا مرزی:

این حوضه‌ها شامل: حوضه دریاچه هامون، هامون مشکل و مرز افغانستان و ترکمنستان یا دشت قره‌قوم می‌باشند و رودخانه‌های معروف آن هیرمند، رود نهنگ، رود جام، کشف رود، هریرود می‌باشند.

برای مهار کردن آبهای سطحی و حداکثر بهره‌برداری از آب رودخانه‌ها، در سالهای اخیر سدهای زیادی بر روی رودخانه‌های کشور بسته شده است.

پوشش گیاهی ایران

برحسب موقعیت طبیعی، جنس خاک و عوامل آب و هوا، پوشش گیاهی ایران گوناگون و متنوع بوده و با رعایت اختصار به شرح زیر طبقه‌بندی شده است:

۱- رستنی‌های بیابانی فلات ایران:

رویش گیاه در بیابانهای خشک و کم آب ایران با شرایط دشواری روبروست. به علت ناساعد بودن خاک، اختلاف زیاد درجه حرارت شبانه روز، کمی باران و تبخیر فراوان، فقط گیاهانی می‌توانند در بیابانها رشد و نمو کنند که در مقابل خشکی و گرما مقاوم بوده و با محیط ناساعد آن سازش داشته باشند. انواع گیاهانی که در این قسمت‌ها می‌رویند، برحسب نوع خاک و زمین-های شنزار، نمکزار و ریگزار متفاوت‌اند. در مناطق شورزار، بیشتر گیاهان نمک‌دوست از قبیل، گز، اشنان و چوبک می‌رویند. در مناطق شنزار و ریگزار، انواع گون، ورک، اسفند، خارشتر و هم چنین درختچه‌های تاغ، اسکنبیل، خرزهره که همگی در مقابل خشکی مقاوم‌اند، بچشم می‌خورند. وسعت پوشش گیاهی بیابانی در سراسر کشور بیش از سایر قسمتها است.

۲- رستنی‌های دامنه‌ها و کوهپایه‌ها:

در مناطق کوهپایه و دامنه ارتفاعات و کوهها و سرزمینهای کم شیب که تا حدی شرایط بهتری وجود دارد، با توجه به میزان باران و مساعد بودن خاک، گیاهان رشد بهتری داشته و فاصله گیاهان از یکدیگر کمتر بوده و در هنگام بهار پوشش گیاهی نسبتاً خوبی را تشکیل می‌دهند که با آغاز گرما و خشکی هوا، رشد گیاهان مزبور متوقف شده و عمر کوتاه آنها پایان می‌پذیرد.

۳- رستنی‌های مناطق کوهستانی:

پوشش گیاهی مناطق کوهستانی نیز برحسب میزان بارندگی، نوع خاک و تغییرات آب و هوا متفاوت بوده و به استثنای سرزمینهای سنگلاخ که دارای شیب تند هستند، اکثر نقاط دارای پوشش گیاهی خوبی می‌باشند. در نقاط مساعد بنام "استب کوهی" و در نقاط دیگر که باران کمتری دارد گیاهان "خشک‌روی فلاتی" نامیده می‌شود.

رستنی‌های "استب کوهی" قسمت اعظم مناطق مرتفع و کوهستانی ایران را شامل می‌شوند و در همین مناطق با توجه به نم و رطوبت کافی، چمنزارها و مراتع بسیاری بوجود آورده که دامداران را به‌ویژه در ماه‌های گرم سال به‌خود جلب می‌نماید. تراکم گیاهان و چراگاههای مرغوب در قسمتهای باختری کشور، به مراتب بهتر از سرزمین‌های مرکزی و خاوری می‌باشد. در مناطق کوهستانی که باران کمتری می‌بارد، گونه‌های مختلف گیاهان "استبی" به گاهان "خشک روی فلاتی" تبدیل می‌گردند.

۴- رستنی‌های پهن برگ جنگلی شمال و باختر ایران:

پوشش گیاهی رستنی‌ها و درختان پهن برگ جنگلی، شامل

نقاط مرطوب ساحل جنوبی دریای خزر و کوههای باختر و جنوب باختری ایران می‌شود، در این مناطق که میزان بارندگی در سال بیش از ۵۰۰ میلی‌متر می‌باشد، برحسب مقدار باران و وجود شرایط مساعد جوی و استعداد خاک، جنگلهای انبوه، نیمه انبوه، جنگلهای تنک و بیشه‌های متفرق با درختچه‌های پراکنده به چشم می‌خورد. در جلگه‌های کناره دریای خزر و دامنه‌های شمالی البرز به علت باران فراوان، خاک مرغوب و آب و هوای مناسب، پوشش گیاهی پیوسته و ممتدی بنام "جنگلهای خزری" بوجود آمده است. در این قسمت درختان زیادی از قبیل: افرا، مازو، اوجا، توسکا، دغدغان، مرز، شمشاد و دهها گونه درختان جنگلی دیگر به چشم می‌خورد. در پاره‌ای از نقاط، این جنگلهای از سه طبقه گیاه: درختان بلند، درختان کم‌ارتفاع و درختچه‌ها و علفهای گوناگون تشکیل می‌شوند هر قدر از کناره دریا به طرف ارتفاعات البرز، بیش رویم در شکل و منظره پوشش گیاهی و نوع گیاهان تغییرات فراوانی بوجود می‌آید. در مناطقی که ارتفاع آن بین ۵۰۰ تا ۱۵۰۰ متر می‌باشد، جنگلهای انبوه درختان پهن برگ دیده می‌شود، اما با توجه به ارتفاع نقاط، درختان جنگلی جای خود را به درختچه‌ها و بوته‌ها و خارها مانند سیاه‌تلو، تشک، آلوچه، ولیک و گیاهان مشابه می‌دهند. از ارتفاع ۲۵۰۰ متر به بالا مراتع، چمنزارها و علفزارها به چشم می‌خورند. در پاره‌ای از نقاط مانند رودبار، مرزن‌آباد و دامنه‌های شمالی البرز، مجموعه‌ای از درختان سوزنی برگ مانند ارس، سروکوهی و زربین دیده می‌شود.

در باختر ایران نیز در ارتفاعات کردستان، لرستان، یختری و هم‌چنین قسمتهایی از کپکلیوبه و بویراحمدی، درختان جنگلی مانند بلوط، گردو، کبک و بنه بصورت انبوه و پراکنده و درختچه‌های تنک وجود دارد. تراکم این درختان برحسب شرایط محیط و میزان بارندگی و عوامل دیگر تفاوت زیادی دارد.

جمعیت، مردم‌شناسی، نژاد و مذهب

جمعیت:

جمعیت ایران که بنا به مدارک تاریخی، پیش و بعد از اسلام تا حدود قرن ۷ هجری از جهت شماره نفوس اهمیت مخصوصی داشته، در اثر حملات اقوام مختلف ترک مغول، ازبک، کاهشی روزافزون حاصل کرد، به‌میزانی که در سال ۱۳۰۰ هجری شمسی بین ۸ تا ۹ میلیون تخمین زده شده است. برابر مدارک موجود در سال ۱۳۱۳ نزدیک به ۱۵ میلیون و در سال ۱۳۳۵ شمسی به ۱۸/۹ میلیون و در سرشماری ۱۳۴۵، ۲۵/۷ میلیون و برابر آخرین سرشماری ۱۳۵۵ در حدود ۳۴ میلیون بوده است. جمعیت نسبی ایران در هر کیلومتر مربع ۲۱ نفر می‌باشد.

ترکیب و سابقه نژادی سکنه ایران:

با مراجعه به مدارک باستان‌شناسی و تاریخی، چنین بنظر می‌رسد که ایران زمین، از آغاز رهگذر و سکونت‌گاه نژادهای و مللی مختلف با لهجه‌ها و گویش بسیار گوناگون و ویژگیهای جسمانی متفاوت که بهم آمیخته شده‌اند، بوده است.

آثار زندگی که بر اثر کاوشهای باستان‌شناسی در "تپه سیلک" کاشان، "جشمه‌علی" جنوب تهران، "تپه حصار" دامغان، "تپه گیان" نهاوند و نقاط دیگر بدست آمده، گواه آنست که در حدود هزاره پنجم قبل از میلاد، اقوامی غیر آریایی در ایران می‌زیستند و آثار قابل توجهی از آنها بیادگار مانده است. انتشار و گسترش آریایی‌ها در فلات ایران، در حدود نیمه هزاره دوم قبل از میلاد، آغاز گردید. آریایی‌ها شاخه‌ای از اقوام سفیدپوست هند و اروپایی "بوده‌اند که قسمتی به سرزمین هند و قسمتی به فلات ایران روی آورده‌اند. مهاجران آریایی از سه طایفه بزرگ "مادی"، "پارسی" و "پارتی" ترکیب شده‌اند. و طوایف کم‌اهمیت دیگری نیز بدانها افزوده شده است و برابر بررسیهای دانشمندان هیچیک از این اقوام و طوایف نژاد یکدست و خالص نبوده‌اند.

هجوم اقوام مختلف یونانی، عرب و تاخت و تاز طوایف مختلف ترک و مغول، نژاد و فرهنگ، زبان، آداب و رسوم، سنن و عادات ایرانیان را دگرگون نموده است.

در باره ویژگیهای جسمانی ایرانیان، بنظر "هنری فیلد" مردم‌شناس آمریکائی، نژاد ایرانی از زیباترین نژادهاست و علیرغم اختلاط با نژادهای عرب، ترک و تاتار، خطوط اصلی سیماي نجیب خود را حفظ کرده است. تناسب اندام و زیبایی چهره پاره‌ای از ایلات و عشایر، هیکل رشید مردان و اندام موزون زنان عشایر بختیاری، کرد، لر، قشقائی و سایر طوایف، گواه و دلیل قاطعی بر صحت این ادعا است. در زمینه ویژگیهای بدنی و جسمانی نواحی مختلف اختلاف زیادی به چشم می‌خورد.

مثلا در مقابل افراد بلندبالا و تنومند نقاط کوهستانی زاگرس و نواحی مرتفع البرز، قامت نسبتا کوتاه، چهره سفید گندمگون و رنگ چشم و موی روشن از ویژگیهای ساکنین مناطق ساحلی دریای خزر است. همچنین سکنه سواحل جنوبی که دارای پوستی سبزه رنگ، مو و چشم کاملاً سیاه و اندام نیرومند و قوی می‌باشند. طوایف ایلات و عشایری که در نقاط مختلف ایران سکونت دارند، همگی در زیر پرچم ایران و ۹۸ درصد پیرو دین مبین اسلام می‌باشند. مذهب تبعه اتنی عشری اکثریت دارد. اقلیت کمی از ادیان مختلف ررتشتی، یهودی و فرق مختلف مسیحی در کشور ما زندگی می‌کنند. هریک از عشایر و ایلات و سکنه شهر و روستا با افتخار به اسلام و ایرانی بودن خود، دارای سنن و آداب و رسوم گوناگونی بوده و به مقتضای وضع زندگی دارای لباسی ویژه، معماری سنتی و عامیانه بخصوص و ظر زندگی متفاوت هستند.

زندگی جانوری

این سرزمین با رشته کوههای بلند، جلگه‌های پهناور، دشتهای حاصلخیز، بیابانهای بابر و لم‌بزرغ و تالابهای بزرگ، دارای شرایط محیط زیست متنوعی است. براساس همین تنوع و گوناگونی آب و هوا، وضع جغرافیائی، ویژگیهای طبیعی، پوشش گیاهی، جانوران وحشی گوناگونی در نقاط مختلف ایران زندگی می‌کنند. بر مبنای مطالعاتی که بعمل آمده است، در حدود ۸۰۰ نوع حیوان مهره‌دار و هزاران جانور بی‌مهره، در ایران دیده شده‌است. از میان مهره‌داران نزدیک به ۱۰۰ نوع پستاندار، در حدود ۴۰۰ نوع پرنده، ۸۰ نوع خزنده و انواع زیادی از ماهیهای آب شیرین و حیوانات آبزی و دریائی، تشخیص داده شده است.

محیط زیست حیوانات ایران شرح زیر خلاصه می‌شود:

انواع چونندگان: مانند موشهای صحرائی، موش کور، خرگوش‌ها، انواع جوجه تیغی و حاریشت تقریباً در تمام نقاط، بویژه در بخشهای کویری و نیمه کویری، یافت می‌شوند.

حیوانات سم شکسته: مانند گراز و خوک وحشی در بعضی از نقاط وجود دارد.

از نشخوار کنندگان: انواع آهو، غزال، گوزن، مرال، گوزن زرد، و شوکا در نواحی مختلف جنگلی و کویری و همچنین انواع بزکوهی، گاو کوهی، میش و کل، در نقاط کوهستانی سراسر کشور وجود دارد. بز وحشی، "تهار" و "بز مارخو" در قسمتهای کوهستانی خاور ایران، از حیوانات یک سمی: در کویرهای مرکزی، گورخر (خروحتی) دیده می‌شود. از درندگان: انواع پلنگ در نقاط کوهستانی، یوز پلنگ در حاشیه‌های کویر، گرگ، کفتار، شغال، روباه، سیاه گوش و بالاخره خرس خاکستری، خرس زاگرس، گربه کوهی، گربه نیزاری، گربه وحشی، از انواع مهم پستانداران گوشتخوار نقاط مختلف ایران هستند.

در گذشته نه‌چندان دور در ایران " شیر بال‌کوتاه" (میر) وجود داشته که نسل آن منقرض گردیده است. همچنین ببر در جنگل گلستان تا چند سال پیش دیده شده است. متأسفانه نسل این حیوان نیز از بین رفته است.

پرنندگان ایران بسیار متنوعند، مهمترین آنها: کبک، کبک دری، تیهو، بلدرچین، سیاه سینه، باقرقره، میش‌مرغ، هوبره، دراج، قرقاول، خروس کولی، انواع کبوتر وحشی و پرنندگان دیگر می‌باشند.

پرنندگان گوشتخوار مانند: عقاب، دال، کرکس، انواع باز، قرقی، لاشخور، و از مرغان بای بلند، مانند حواصیل، لک‌لک و درنا، و انواع مرغان ماهیخوار در نقاط مختلف ایران دیده می‌شود.

هنگام زمستان از مناطق شمالی روسیه و سبیری، میلیونها اردک، غاز، پره‌لا و انواع مرغابی و همچنین فلامینگو (مرغ آتش) به ایران مهاجرت و پس از گرم شدن هوا به محل اولیه خود بازگشت می‌نمایند. از تیره کلاغ، کلاغ سیاه، زاغی، و انواع کلاغهای دیگر و سایر پرنندگان مانند ههد، پرستو، دارکوب، کاکلی، پرستوی شب، انواع سار، گنجشک، چرخ ریسک، دم‌جنابک، سیره، به مقدار زیاد همچنین پرنندگان دیگر مانند مرغ حق، جعد، بوم، مرغ شهابنگ، در نقاط مختلف ایران دیده می‌شود.

خزندگان ایران در دشتهای و بیابانها عبارتند از: انواع مارمولک، سوسمار، بزجه، سنگ‌پشت و در نقاط کویری و کوهپایه‌ها گونه‌های مختلف مارهای سمی، افعی و غیره، در جنوب ایران و سواحل خلیج فارس انواع لاک‌پشت دریائی و در خاور بلوچستان کروکودیل (نوعی سوسمار) که متأسفانه نسل آن نیز در حال انقراض است، دیده می‌شود.

از دوزیستان: انواع قورباغه، وزغ، غوک، و خرچنگ قابل ذکر است.

حیوانات آبزی: در داخل کشور انواع ماهیهای آب شیرین و همچنین در رودخانه‌های حوضه دریای مازندران، ماهی آزاد، انواع ماهی سفید، دراکولا، تاس‌ماهی (ماهی خاویار)، ماهی کفال، کبوتر، بلوگا و ماهیهای دیگر دیده می‌شود. در خلیج فارس و دریای عمان انواع بسیار زیاد ماهی از قبیل زروک، شنگ، کوشک، تون، حماد، کفشک، وجود دارد. برخی از پستانداران دریائی، در دریای مازندران، فک و در خلیج فارس و دریای عمان نهنگ، دلفین، و همچنین آبیان دیگر از قبیل هشت‌پا، انواع ساره دریائی، صدفهای گوناگون، صدف مروارید و غیره، همچنین انواع مسکو وجود دارد.

حفاظت محیط زیست

برای منع از صید بی‌رویه و جلوگیری از نابودی نسل حیوانات کمیاب، در سالهای اخیر کوشش بی‌گیری آغاز و ایجاد و نگهداری زیستگاههای نمونه برای جانوران کشور مورد توجه بسیار قرار گرفته‌است. بهمن منظور در محدوده‌های بساحت نزدیک به ۷/۲ میلیون هکتار در سطح کشور، ۵۰ محدوده زیستی مشتمل بر ۸ پارک وحش، ۳۸ منطقه حفاظت شده و ۴ محدوده ممنوعه بوجود آمده است.

۱- پارکهای وحش:

پارک وحش به منطقه‌ای از اراضی مستعد کشور اعم از مرتع، جنگل، کوهستان و یا آبهای واقع در کنار آنها، گفته می‌شود. در این پارکها به منظور حفظ دائمی زندگی جانوران و گیاهان و تکثیر آنها ضوابط و مقرراتی اجراء می‌گردد، بطور کلی در این پارکها شکار، چرای دام و قطع و بریدن درختان و کندن بوته‌ها و گیاهان ممنوع می‌باشد.

بزرگترین پارک کشور پارک وحش گلستان در محدوده جنگل گلستان و در حد مرزی خراسان و گرگان و به عبارت دیگر، بین منطقه کوهستانی و شرق گنبد کاوس و بجنورد قرار دارد. مساحت این پارک بیش از ۹۰ هزار هکتار که یک سوم مساحت آن، پوشیده از جنگلهای انبوه پهن‌برگ خزری و در نقاط مرتفع درختان سوزنی‌برگ می‌باشد. در نقاط کم ارتفاع و خارج از محدوده جنگلها، درختان تنومند، جای خود را به گیاهان " استپی" و خارها و بوته‌ها می‌دهد. حیوانات این پارک بزرگ طی شرایط ویژه‌ای محافظت می‌شوند.

۲- مناطق حفاظت شده:

در این محدوده‌ها نیز مقررات مربوط به پارکهای وحش حکمفرماست و چرای دام در آنها بکلی ممنوع است. از جمله مناطق حفاظت شده دریاچه اورمیه و جزایر آن را می‌توان نام برد. محدوده حفاظت شده کویر در باختر دشت کویر و محدوده حفاظت شده مرداب انزلی و بالاخره محدوده دشت ارزن، دریاچه پربشان و محدوده دریاچه بختگان و دریاچه هامون جزء مناطق حفاظت شده حساب می‌آیند.

۳- محدوده‌های ممنوعه:

این مناطق مشتمل بر سرزمینهایی هستند که از نظر حفظ و تکثیر نسل جانوران، شکار برای مدت چند سال در آنها ممنوع اعلام می‌گردد و پس از پایان این مدت یا شکار در آنها بر طبق مقرراتی آغاز و یا حفاظت آن برای مدت زمانی تمدید می‌گردد.

اوضاع اقتصادی

کشاورزی:

کشور ایران که بسوی صنعتی شدن پیش می‌رود از نظر کشاورزی و منابع طبیعی نیز قابل توجه‌است. فرآورده‌های مهم کشاورزی آن به شرح زیر است:

کشت مکانیزه و سنتی گندم و جو، در سراسر ایران بطریقه دیم و آبی متداول و برابر آمار منتشره در سال ۱۳۵۶ میزان محصول گندم به ۶ میلیون تن بالغ گردیده است. کشت برنج در سواحل شمال، قسمتی از خوزستان، آذربایجان غربی، اطراف زاینده رود و مناطقی از فارس و نواحی دیگر متداول است و محصول سالیانه آن بالغ بر ۱ میلیون تن می‌باشد. کشت پنبه در مناطق دشت گرگان، شمال خراسان، مناطق مرکزی، آذربایجان، کرمانشاهان، خوزستان، کرمان و فارس شایان توجه است. کشت چغندر قند، توتون و تنباکو در اغلب نقاط کشور معمول است. کشت بقولات انواع میوه، انگور، انار، صیفی، کشت دانه‌های روغنی: آفتابگردان، سویا و دانه‌های روغنی دیگر، هم‌چنین کشت زیتون در منطقه رودبار، کشت سیب‌زمینی، سبزیجات، گوجه فرنگی، هم‌چنین انواع مرکبات، خشکبار، بادام، گردو و فندق در سراسر کشور و محصول عمده باغات پسته، در دامغان، رفسنجان و اطراف کرمان است، کشت نیشرکرد خوزستان، جای در

شمال، قابل ذکر است. خرما و برخی از میوه‌های گرمسیری، در قسمتهای جنوبی کشور بویژه خوزستان، فارس، کرمان و بلوچستان هم چنین کشت زعفران، گیاهان طی، گیاهان رنگی، روناس، حنا، نیل و گیاهان صغنی مانند: آنغوزه، کنیرا و بالاخره ریشه شیرین بیان طی دیگر از محصولات عمده ایران می باشد. برای آگاهی بیشتر به نقشه صفحه ۱۴ مراجعه نمائید.

دامپروری - صید ماهی :

پرورش گوسفند و بز برای استفاده از شیر، گوشت و پشم در سراسر کشور اهمیت فراوانی دارد. پرورش گاو و گاو میش برای استفاده شیر، گوشت و تولید لبنیات در مناطق مختلف، هم چنین پرورش اسب و حیوانات یک سمی، در دشت گرگان، کردستان، فارس و آذربایجان قابل توجه است. پرورش شتر در مناطق گرمسیری و کویری و نگهداری خوک در برخی نقاط کشور قابل ذکر است. تاسیسات جوجه‌کشی و مرغداری برای تولید گوشت و تخم مرغ در سراسر کشور اهمیت فراوان دارد.

صید انواع ماهی: سفید، کفال، کبوتر، اردک ماهی، تاس ماهی (ماهی خاویار) و ماهیهای دیگر در دریای خزر و هم چنین در رودخانه‌های داخلی قابل توجه است. به ماهیگیری در خلیج فارس و دریای عمان در سالهای اخیر توجه زیادی مبذول گردیده و صید انواع ماهی و میگو و سایر حیوانات دریائی، افزایش زیادی داشته است.

منابع معدنی :

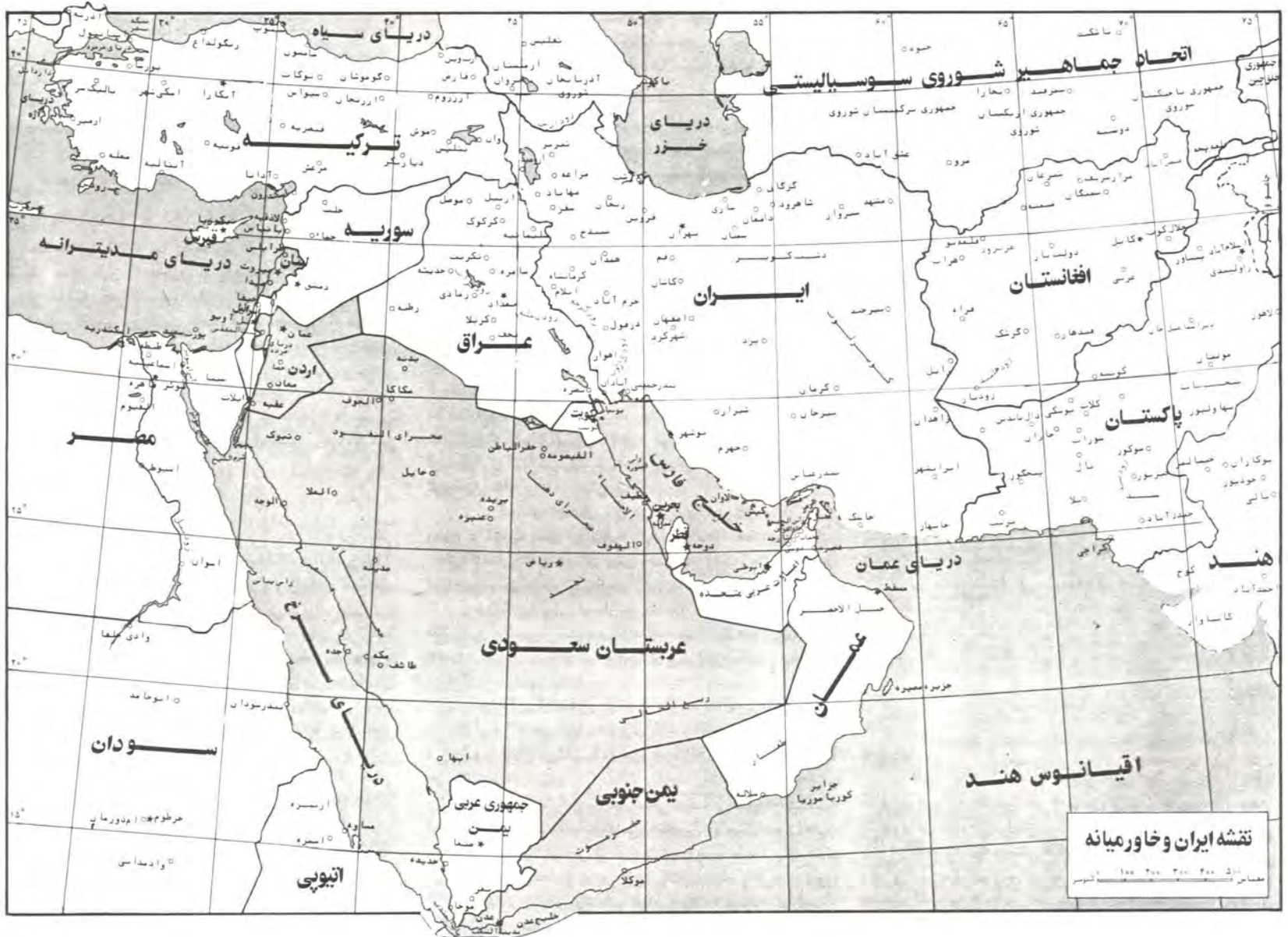
استخراج معدن در ایران از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مطالعات و بررسی‌های انجام شده در مورد زمین‌شناسی و کشف معادن شایان توجه است. علاوه بر نفت، بهره‌برداری از منابع مهم زغال سنگ در نقاط مختلف کرمان، مازندران و استخراج سنگ آهن در بافق، زرند و نقاط دیگر و کشف منابع غنی و مهم مس در معادن سرچشمه رفسنجان و چند نقطه دیگر، هم چنین بهره‌برداری از معادن روی، قلع، کرومیت، طلا، نقره، گوگرد، سرب، خاک نسوز، پنبه نسوز و بالاخره اورانیوم و سنگهای

ساختمانی، بویژه سنگهای مرمر تزئینی مورد توجه است.

صنایع و کارخانه‌ها :

توسعه صنعت در ایران مورد توجه است. صنعتی شدن کشور از جمله برنامه‌های اصلی کشور می‌باشد. ضمن نوسازی و بازسازی کارخانه‌های قدیمی ایجاد تاسیسات صنعتی جدید مورد توجه است. مهمترین تاسیسات صنعتی ایران عبارتند از :

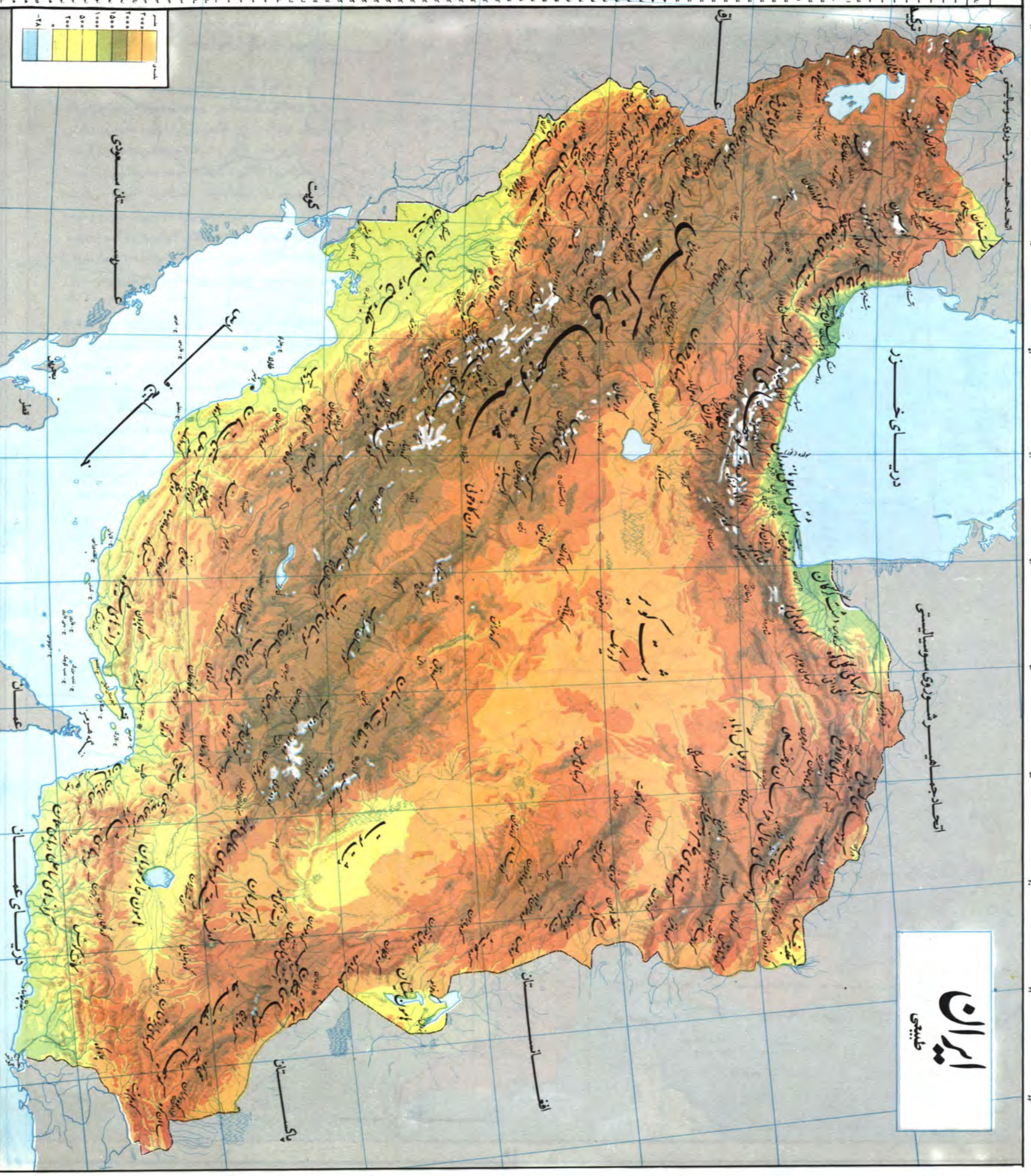
صنایع کشاورزی، غذایی، نساجی، لباس و پوشاک، تولید چرم، پوست و کفش، کاغذ و فرآورده‌های کاغذی، لاستیک اتومبیل و اشیاء لاستیکی، صنایع شیمیائی، داروسازی و بالاخره صنعت نفت، صنایع پتروشیمی، صنعت ذوب آهن و ذوب فلزات، کود شیمیائی، اشیاء و لوازم پلاستیکی، صنایع ماشین‌سازی، اتومبیل سازی، وسائط نقلیه، تراکتورسازی، لوازم الکتریکی و الکترونیکی، صنایع ساختمانی و در پایان تولید انرژی برق آبی، برق حرارتی و نیرو.

**موقعیت
جمهوری اسلامی ایران در خاورمیانه**

موقعیت جغرافیایی و ارتفاع نقاط از سطح دریا به متر

نام شهر	ارتفاع (متر)	نام شهر	ارتفاع (متر)
تهران	1100	اصفهان	1700
مشهد	1000	تبریز	1300
شیراز	1000	کابل	1800
ایران	1000	هند	1000
...	...	...	...

ایران
طبیعی

دریای خلیزر

اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی

افغانستان

پاکستان

عراق

عراق

عراق

عراق

جمهوری اسلامی
ایران
تقسیمات کشوری

اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی

دریا

ایران

در جنوب غربی آسیا در خاورمیانه، منطقه معتدله شمالی قرار دارد و مساحت آن ۱۰۶۴۸۰۰۰۰ کیلومتر مربع است که ۲۶٪ قاره آسیا و ۱/۹۱ خشکیها و ۱/۳۰۹ وسعت کره زمین را در برمی گیرد.

ایران یکی از فلاتهای مهم جهان است و رشته کوههای مهم آن مربوط به چین خوردگی دوران سوم زمین شناسی و شامل رشته کوههای شمالی (آذربایجان-البرز-خراسان) و غربی و جنوبی (آذربایجان، کردستان، کرمانشاهان، لرستان، بختیاری، فارس، بلوچستان) و مرکزی (قافلانکوه، کرکس، شیرکوه، بارز، هزار، تفتان) و شرقی (سرخ، آهنگران، پلنگان) می باشد و بیش از ۱/۳ آن کوه و ۱/۴ آن دشت و جلگه حاصلخیز و ۱/۴ دیگر اراضی پست بیابانی و باتلاقی و شورزار است.

آب و هوای آن گرم و خشک در نواحی داخلی و شرقی و جنوبی و معتدل کوهستانی، و معتدل خزری در ساحل دریای مازندران می باشد. رودهای مهم آن ارس، سفیدرود، هراز، تالار، تجن، نکا، گرگان، اتراک (حوضه دریای خزر) و کرخه، کارون، هجراحی، دالکی، میناب (حوضه خلیج فارس) و زرنجه رود، سیمینرود، مهابادرود، تلخه رود (حوضه دریاچه ارومیه) و کرج، مجارود، حبلرود، ساوه رود، قم رود (حوضه مسیله) و زاینده رود (حوضه باتلاق گاوخونی) و گُمر (حوضه دریاچه بختگان) و بَیْمُور، هلیلرود (حوضه باتلاق جازموربان) و هیرمند و هریرود (حوضه مرزی افغانستان و شوروی در مشرق) می باشند.

مسائل انسانی. جمعیت ایران در سرشماری اخیر (۱۹۷۶) ۲۱۰۰۰۰۰۰ نفر و جمعیت نسبی آن در کیلومتر مربع ۲۱ نفر بوده است و از نژاد آریایی، زبان رسمی فارسی است و ۹۸٪ مردم پیرو دین اسلام (مذهب شیعه اثنی عشری) و بیشتر پیرو دینهای زرتشت، یهود، مسیحی می باشند. نوع حکومت آن جمهوری اسلامی (از سال ۱۹۷۹ میلادی) است و پایتخت آن تهران (۴۰۵۰۰۰۰۰ نفر با حومه) می باشد و شهرهای مهم دیگر آن عبارتند از اصفهان ۶۷۱۰۸۲۵ نفر، مشهد ۶۷۰۰۱۸۰ نفر، تبریز ۵۹۸۰۵۷۶ نفر، شیراز ۴۱۶۴۰۸۰ نفر، اهواز ۳۲۹۰۰۶ نفر، آبادان ۲۹۶۰۸۱ نفر، کرمانشاه ۲۹۰۸۶۱ نفر، قم ۲۴۶۸۳۱ نفر. ایران در تاریخ ۲۴ اکتبر ۱۹۴۵ به عضویت سازمان ملل درآمد.

مسائل اقتصادی. محصولات مهم کشاورزی آن گندم، جو، برنج، خشکبار، مرکبات، پنبه، چغندر قند، نیشکر، چای، توتون و تنباکو، دانه های روغنی و محصولات جنگلی در نواحی شمال می باشد. پرورش دام شامل گاو، گوسفند، بز، اسب، شتر، الاغ، طیور و صید ماهی در دریای خزر و خلیج فارس و دریای عمان به روش سنتی و علمی رواج دارد.

از معادن مهم ایران، نفت، گاز، زغال سنگ، سنگ آهن، مس، روی، قلع، منگنز، کرم، گوگرد، طلا، نقره، فیروزه، خاک نسوز، خاک سرخ می باشد.

صنایع آن شامل ذوب آهن (۴۵ کیلومتری جنوب غربی اصفهان)، ماشین سازی (اراک، تهران، تبریز، اهواز)، پتروشیمی (آبادان، بندر خمینی، خارک) پالایشگاه نفت (آبادان، کرمانشاه، تهران، شیراز)، نساجی (بهشهر، قائم شهر، تهران، اصفهان، یزد، کاشان، اهواز، شیراز)، غذایی، سیمان، چرم، کبریت، الکتریکی، شیمیایی و صنایع دستی از قبیل بافت قالی، قالیچه، پارچه، شال، جاجیم، گلیم و غیره است.

ایران ۵۲۰۰۰ کیلومتر راه شوسه که ۱۴۰۰۰ کیلومتر آن آسفالت است و ۵۰۰۰ کیلومتر راه آهن دارد. مهم ترین آن راه آهن سراسری می باشد که بندر شاه را در شمال به بندر خمینی در جنوب وصل می کند و ۱۳۹۴ کیلومتر طول دارد. واحد پول ایران ریال است که به ۱۰۰ دینار تقسیم و معادل ۱/۳۰ دلار ایالات متحده آمریکا و ۱/۳۰ لیره انگلیسی می باشد.

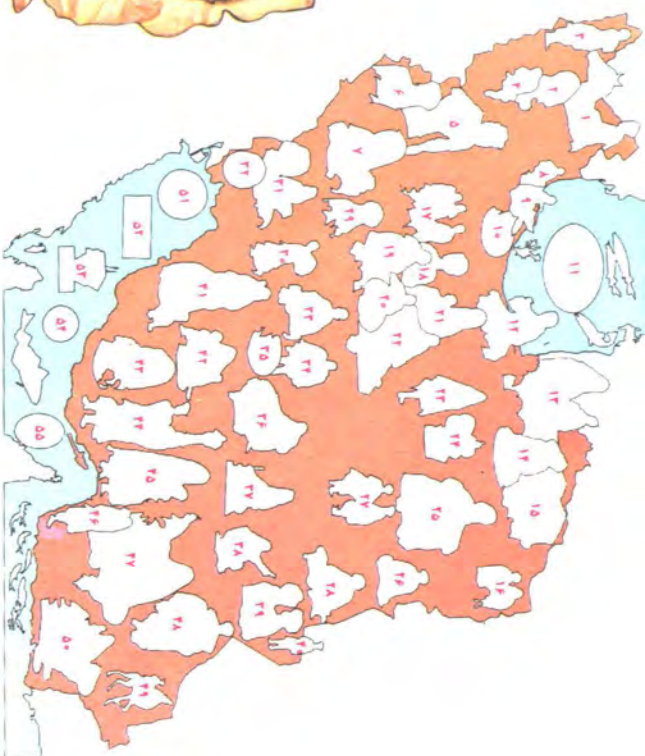

راهنما

- پایتخت
- مرکز استان
- مرکز شهرستان
- مرکز بخش
- مرز بین المللی
- حدود استان
- حدود شهرستان
- حدود بخش
- شاهرگ
- راه آسفالت
- راه خاکی
- راه آهن

کیلومتر ۱۵۰ ۱۰۰ ۵۰ ۲۵ ۰

مردم شناسی

لیستهای محلی - کارهای دستی - برخی از انواع دهلی کتازوی

- ۱- سوارکار تاشمین
- ۲- دهنر روسای آذربایجان غربی
- ۳- روسای آذربایجان غربی
- ۴- سوبگر آتویه
- ۵- سوزگر و سوزج
- ۶- زن گرد افغان کربلایه
- ۷- سبکده سوار بندرپهلوی
- ۸- چندبزرگ عالی بویله دهنر لامپانی
- ۹- تنای عالی (توتج) آگلان
- ۱۰- سبک های دربانه خزر
- ۱۱- سبک های زیبای دهنر آستان
- ۱۲- تالی های رنگین (پولاد بوبت)
- ۱۳- آه آلودن سبک و سبک دهنر رنگین
- ۱۴- آلاجه رنگین
- ۱۵- دوشین سوزجوان (چوبان افغان سرخس)
- ۱۶- گورگان سبک رنگین
- ۱۷- دهنر توری (سوزان)
- ۱۸- نیمه آچه فلنگار (افغان)
- ۱۹- دهنر زینبیلر (افغان)
- ۲۰- دهنر سبک سبک های کبککاب (سوزگان)
- ۲۱- سبک آلاجه رنگین (سوزجوان)
- ۲۲- سبک آلاجه رنگین (سوزجوان)
- ۲۳- سبک آلاجه رنگین (سوزجوان)
- ۲۴- سبک آلاجه رنگین (سوزجوان)
- ۲۵- سبک آلاجه رنگین (سوزجوان)
- ۲۶- سبک آلاجه رنگین (سوزجوان)
- ۲۷- سبک آلاجه رنگین (سوزجوان)
- ۲۸- سبک آلاجه رنگین (سوزجوان)
- ۲۹- سبک آلاجه رنگین (سوزجوان)
- ۳۰- سبک آلاجه رنگین (سوزجوان)
- ۳۱- سبک آلاجه رنگین (سوزجوان)

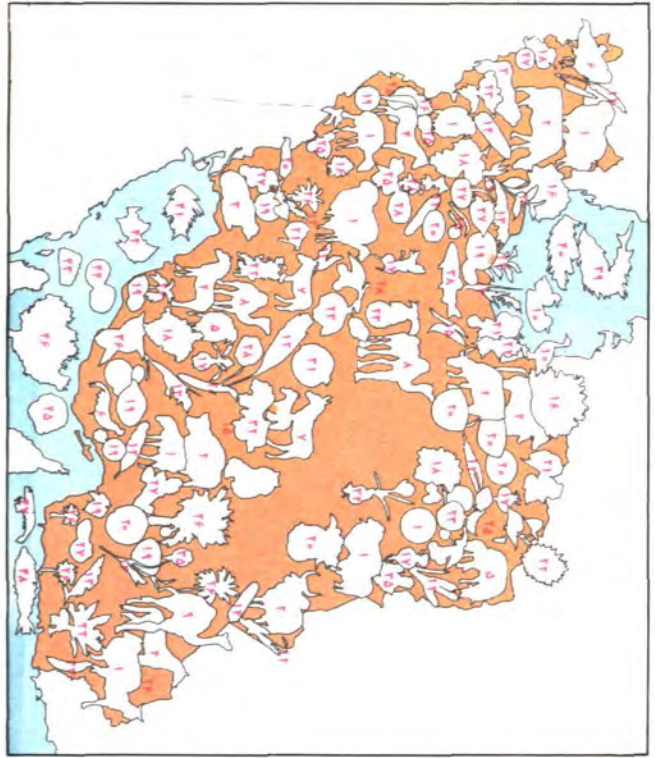
ایران
مردم شناسی

ایران

کشاورزی و دامپروری

دامپروری - کشاورزی - صید ماهی

۲۵- انواع چغندر	الف - دامپروری
(آبادام، گود، پسته، هندو)	۱- بوزنی گرسندپر
۲۶- جویا	۲- بوزنی گاو
۲۷- انواع اسب، گوسفندی	۳- بوزنی گاوین
۲۸- سمبوسک	۴- بوزنی اسب
۲۹- زبون	۵- گوسفند، بز، بوسه (ارنگ)
۳۰- جاز	۶- بوزنی طیور
۳۱- تار	۷- انواع واطر
۳۲- احمیر	۸- بوزنی شتر
۳۳- مور	۹- شیرجاری
۳۴- زعفران	ه- ا- غار، بوعالی، اری
۳۵- حشاش	ب - کشاورزی
۳۶- میوههای گرسبزی	۱۲- غلات، گندم، جو
۳۷- بوب (بوزنی بوم ابریشم)	۱۳- برنج
ج- صید ماهی و انواع ماهی دریایی	۱۴- درخت
۳۸- ماهی پرلای	۱۵- میوهجات
۳۹- ماهی ماهی (ماهی خاوازا)	۱۶- میوههای خوب
ه- ماهی سفید	۱۷- چغندر رنگ
۴۰- ماهی کت	۱۸- انگور
۴۱- ماهی حلز	۱۹- انواع برکجات
۴۲- اسفنج	ه- ماهی اجار، خوبروه، هندوانه
۴۳- ماهی صدف	۱- پسته
۴۴- انواع صدف	۲- دامهای گاوین
۴۵- صدف زارید	۳- میگو
۴۶- بوجان	۴- انواع میوه (اسف، انگلیس، انگلیس)
۴۷- میگو	۴۸- ماهی بون
۴۹- انواع میوه (اسف، انگلیس، انگلیس)	

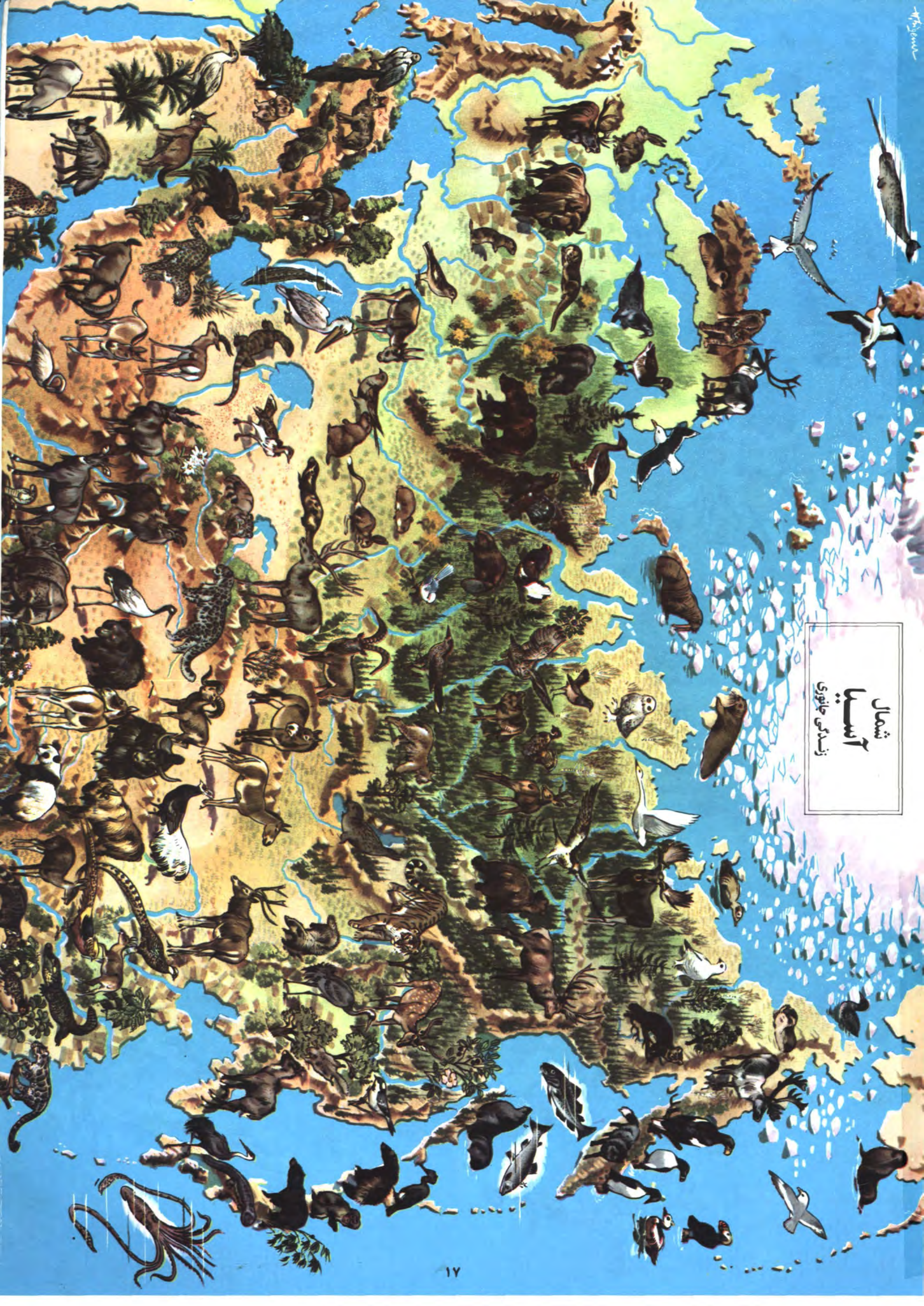
اقیانوس منجمد شمالی

آسیا
طبیعی

شمال
آسیا
زندگی جانوری

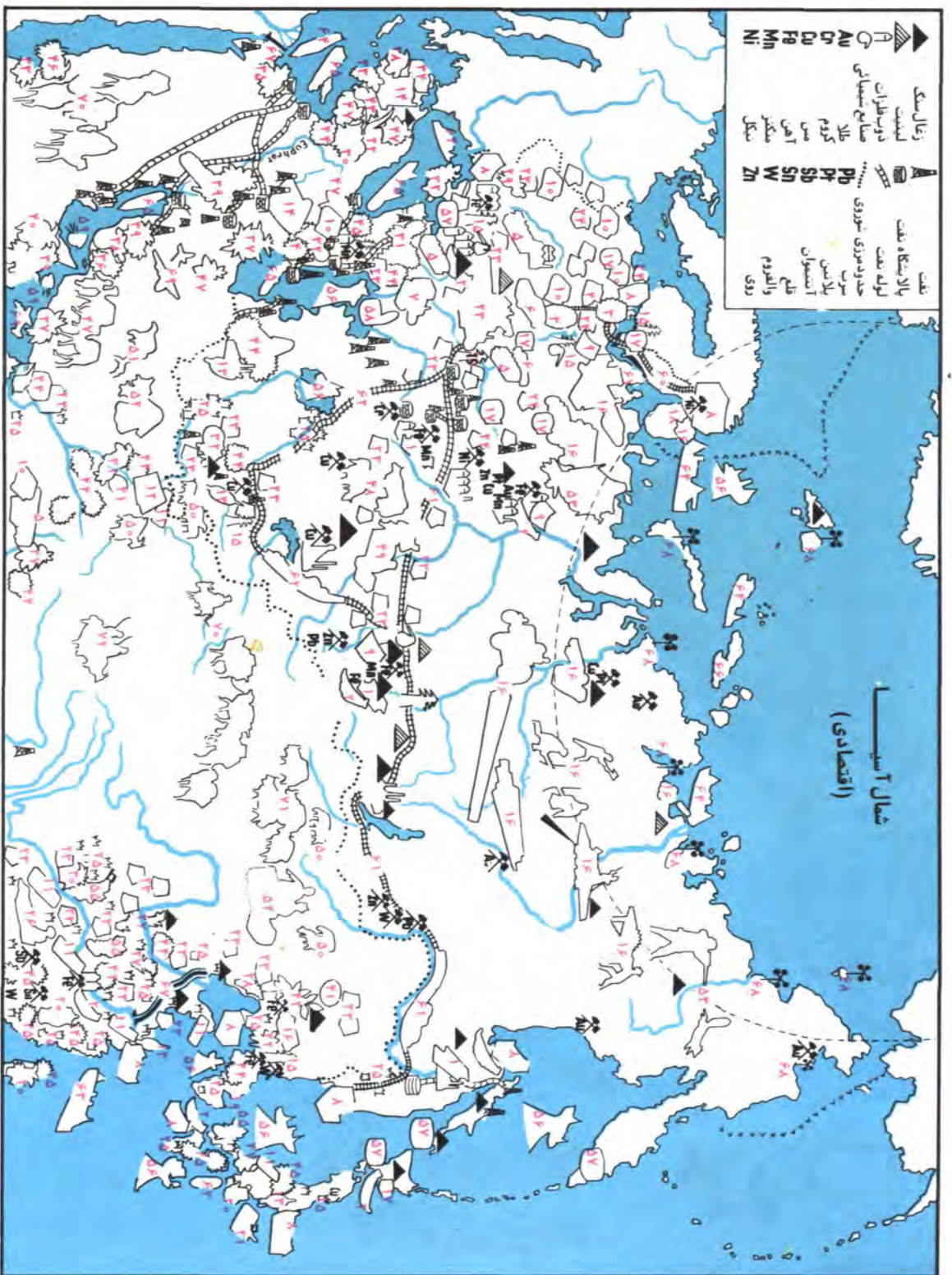
شمال
آسیا
اقتصادی

راژسما

- ۲۶- مرکبات
- ۲۷- هلو
- ۲۸- انجیر
- ۲۹- خرما
- ۴۰- انبه
- ۴۱- گردو
- ۴۲- سویا (لوبیا روغنی)
- ۴۳- پیاز
- ۴۴- پنبه
- ۴۵- چای
- ۴۶- قهوه
- ۴۷- توتون
- ۴۸- پرورش گاو
- ۴۹- لبنیات
- ۵۰- پرورش بز و گوسفند
- ۵۱- پرورش گوسفند قره‌کل
- ۵۲- پوست قره‌کل
- ۵۳- شکار حیوانات خردار
- ۵۴- چرم گاو و پشم
- ۵۵- پرورش کرم ابریشم
- ۵۶- ماهیگیری
- ۵۷- کسرو ماهی
- ۵۸- خاویار
- ۵۹- صید مروارید
- تراپری و بازرگانی
- ۶۰- راه‌هن مسکو، مورمانسک
- ۶۱- راه‌هن سبیری
- ۶۲- راه‌هن کوشیب شف، تا شکند، نووسبیرسک
- ۶۳- کشتی مسافری
- ۶۴- کشتی باری
- ۶۵- کشتی نفت‌کش (تانکر)
- ۶۶- کشتی یخ‌شکن
- ۶۷- کانال
- ۶۸- ایستگاه هواشناسی قطبی
- ۶۹- هواپیمای مسافری
- ۷۰- کاروان شتر
- ۷۱- کاروان پاک (کاوشم دار)
- ۷۲- پاک (کاوه‌های سواری تبت)

- ۱- صنایع آهن
- ۲- صنایع فولاد
- ۳- ماشین‌سازی
- ۴- لوازم برقی
- ۵- لوکوموتیو و واگن‌سازی
- ۶- اتومبیل‌سازی
- ۷- تراکتورسازی
- ۸- کشتی‌سازی
- ۹- کارخانه آلومینیوم
- ۱۰- پارچه‌بافی
- ۱۱- جریربافی
- ۱۲- شال‌کشمیر
- ۱۳- تصفیه پنبه
- ۱۴- قالی‌بافی
- ۱۵- کارخانه برق‌آبی
- ۱۶- صنایع چوب
- ۱۷- کاغذسازی
- ۱۸- سنگ‌سفات
- ۱۹- گرافیت
- ۲۰- صنایع چینی‌سازی
- ۲۱- کارهای دستی
- ۲۲- پشم‌های گلی
- فراورده‌های دامی و کشاورزی
- ۲۳- گندم
- ۲۴- جو
- ۲۵- برنج
- ۲۶- کشاورزی بجاگار
- ۲۷- ارزن
- ۲۸- نوعی ارزن
- ۲۹- چغندر قند
- ۳۰- نیشکر
- ۳۱- آفتاب‌گردان
- ۳۲- انواع میوه
- ۳۳- شراب، انگور
- ۳۴- کشمش
- ۳۵- برتنقال فلسطینی

گورکان احصاء حصار شورزی

گورکان کشورهای چین - ژاپن - کره

جنوب
آسیا
مردم شناسی

جنوب
آسیا
زندگی جانوری

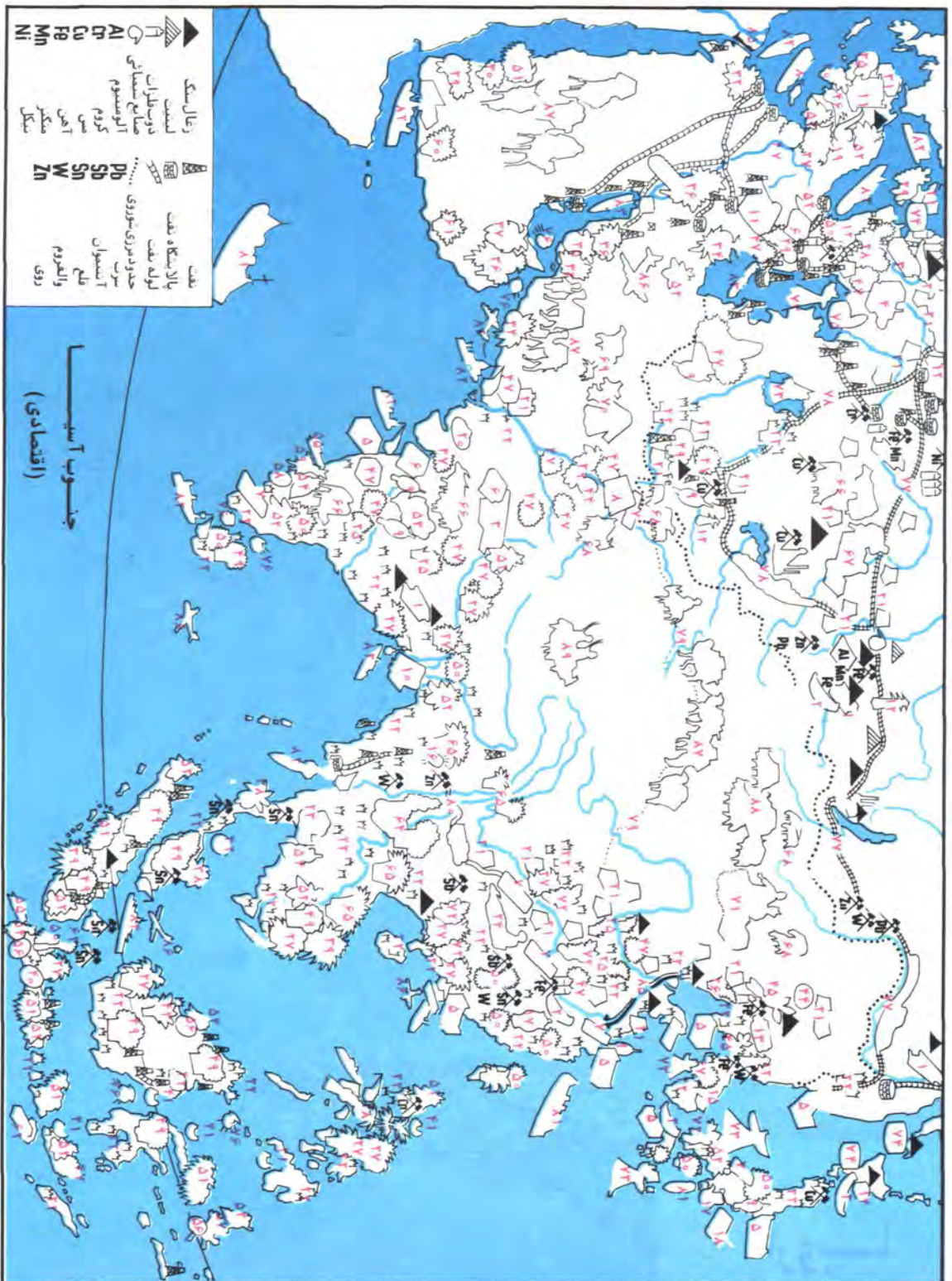

جنوب
آسیا
اقتصادی

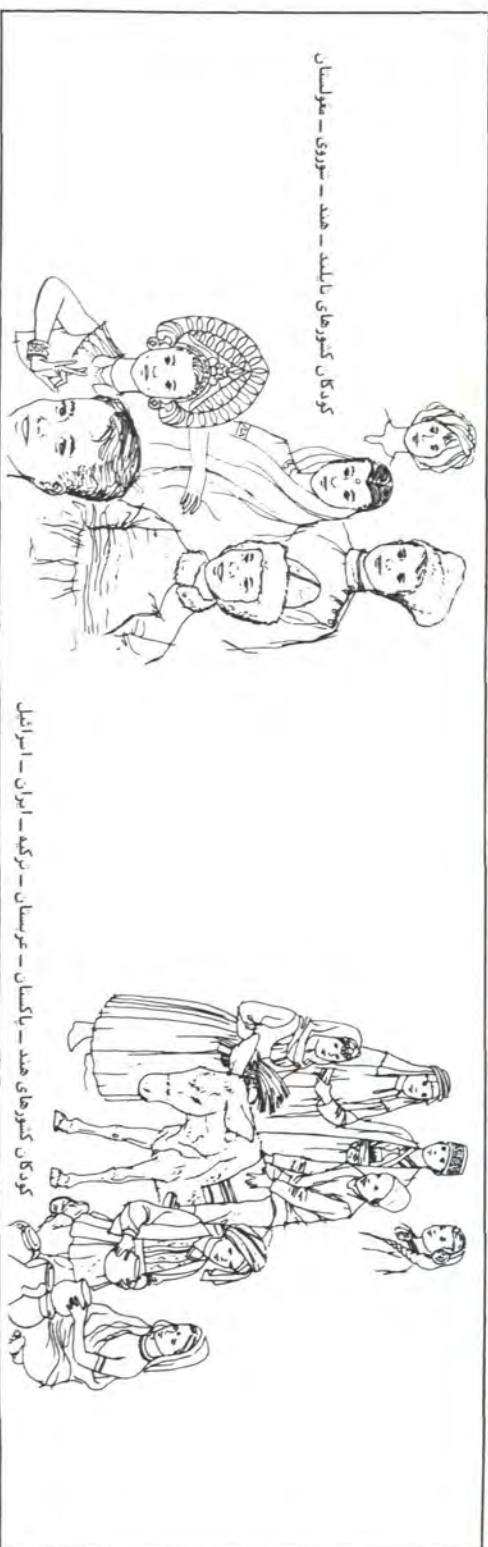
۷۱- پوست گاو و پشم	۳۵- انجیر
۷۲- برورن کرم ابریشم	۳۶- خرما
۷۳- ماهیگیری	۳۷- انبه
۷۴- کنسرو ماهی	۳۸- موز
۷۵- خاویار	۳۹- آنااس
۷۶- صید مروارید	۴۰- صیفی کاری
تراپری و بازرگانی	۴۱- فزنانا رگیل خشک شده
۷۷- راه آهن سبیری	۴۲- نارگیل
۷۸- راه آهن کوشیف ، تاشکند ، توسبیرسک	۴۳- نخل هندی (ساگو)
	۴۴- گردو
	۴۵- سویا (لوبیا روغنی)
	۴۶- پیاز
	۴۷- پنجه
	۴۸- شاهدانه
	۴۹- کاه چوی طبیعی
	۵۰- جای
	۵۱- قهوه
	۵۲- توتون
	۵۳- خشخاش
	۵۴- فلفل
	۵۵- دارچین
	۵۶- میچک
	۵۷- جوز هندی
	۵۸- هل
	۵۹- زنجبیل
	۶۰- کدو
	۶۱- صمغ یکبوع درخت
	خوشبو
	۶۲- چوب صندل
	۶۳- گندگه
	۶۴- چوب ساج
	۶۵- یاسمو
	۶۶- گاو داری
	۶۷- لبنیات
	۶۸- برورن پروگو سفند
	۶۹- برورن گوسفند قره مک
	۷۰- پوست قوه مک

صنایع - کارگاهها	۱- صنایع آهن
	۲- صنایع فولاد
	۳- لوکوموتیو و اوان سازی
	۴- تراکتور سازی
	۵- کشتی سازی
	۶- پارچه بافی
	۷- حریر بافی
	۸- شال کشمیر
	۹- تصفیه پنجه
	۱۰- کف
	۱۱- قالی بافی
	۱۲- کارخانه برق آبی
	۱۳- صنایع چوب
	۱۴- کاغذ سازی
	۱۵- گرافیت
	۱۶- یا قوت
	۱۷- صنایع چینی سازی
	۱۸- کارهای دستی
	۱۹- پنبه گلی (سیرشوم)
	۲۰- استخراج سنگ آهک دریا
	فراورد مه های کشاورزی دامی
	۲۱- گندم
	۲۲- برنج
	۲۳- کارخانه برنج کوهی
	۲۴- برنج کار
	۲۵- ارنج
	۲۶- نوعی ارنج
	۲۷- نیشکر
	۲۸- آفتاب گردان
	۲۹- میوه
	۳۰- انگور
	۳۱- کشمش
	۳۲- پرتقال فلسطین
	۳۳- مرکبات
	۳۴- هلو

جنوب آسیا (اقتصادی)

- ▲ نفت
- ▲ پالایشگاه نفت
- ▲ لوله نفت
- ▲ حدود مرزی شوروی
- ▲ مرز آب و هوایی
- ▲ آسمان
- ▲ واکسوم
- ▲ دوی
- ▲ رمال سنگ
- ▲ لانت
- ▲ دپلمات
- ▲ صنایع سنگی
- ▲ آلومینوم
- ▲ کرم
- ▲ مس
- ▲ آهن
- ▲ سنگ
- ▲ Pb
- ▲ Sn
- ▲ W
- ▲ Zn

گروهان کشورهای نابلند - هند - شوروی - فلسطین

گروهان کشورهای هند - پاکستان - عربستان - ترکیه - ایران - اسرائیل

اقیانوس منجمد شمالی

اقیانوس
اطلس

دریای شمال

دریای بالتیک

دریای سیاه

دریای مدیترانه

اروپا
طبیعی

افریقا

اروپا
زندگی جانوری

Handwritten signature or mark in the bottom right corner.

اروپا

اقتصادی

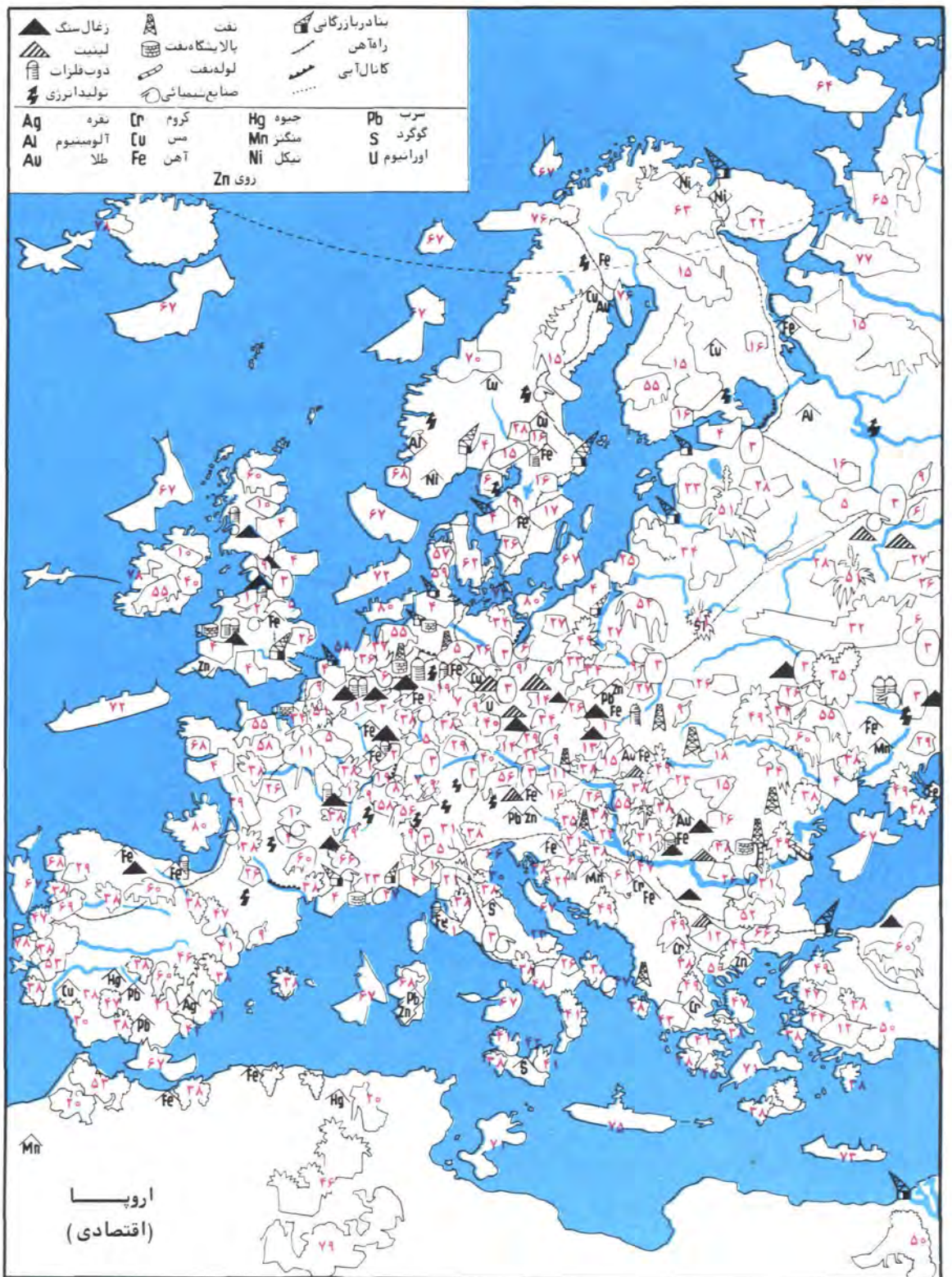
کودکان کشورهای دانمارک - نروژ - سوئد - فنلاند

کودکان کشورهای انگلستان
ایرلند - فرانسه - آلمان - سوئیس

کودکان کشورهای لهستان
- چکوسلواکی - مجارستان

راهنما

صنایع

- ۱- آهن
- ۲- فولاد
- ۳- ماشین سازی
- ۴- کشتی سازی
- ۵- اتومبیل سازی
- ۶- لوازم برقی
- ۷- لوازم اپتیک
- ۸- ساعت سازی
- ۹- پارچه بافی
- ۱۰- کتان
- ۱۱- زینت آلات
- ۱۲- قالی بافی
- ۱۳- کفش سازی
- ۱۴- شیشه
- ۱۵- چوب
- ۱۶- کاغذ سازی

- ۱۷- کبریت سازی
- ۱۸- نمک
- ۱۹- کربنات دوپتاس
- ۲۰- فسفات
- ۲۱- سنگ مرمر
- ۲۲- آپاتیت (سنگ معدن فسفات)
- ۲۳- بوکسیت
- ۲۴- گرافیت
- ۲۵- کهربا
- کشاورزی و فرآورده های گیاهی
- ۲۶- گندم
- ۲۷- چاودار
- ۲۸- جو صحرایی
- ۲۹- جو
- ۳۰- برنج
- ۳۱- ذرت
- ۳۲- کمباین

ماشین درو و جمع آوری غله

- ۳۳- سیبزمینی
- ۳۴- چغندر قند
- ۳۵- آفتابگردان
- ۳۶- سبزیجات
- ۳۷- گل لاله
- ۳۸- شراب
- ۳۹- مشروب (کنیاک)
- ۴۰- آجودان
- ۴۱- پرتقال
- ۴۲- لیمو
- ۴۳- کشمش بیدانه
- ۴۴- کشمش (مویز)
- ۴۵- انجیر
- ۴۶- خرما
- ۴۷- زیتون
- ۴۷- الف (آلو)
- ۴۸- کنسرو سازی

- ۴۹- توتون، تنباکو
- ۵۰- پنجه
- ۵۱- بذرک (دانه های روغنی)
- ۵۲- اسانس گل سرخ
- ۵۳- چوب پنبه
- دامداری و فرآورده های حیوانی
- ۵۴- پرورش اسب
- ۵۵- پرورش گاو
- ۵۶- پرورش گاوهای شیری
- ۵۷- کره
- ۵۸- پنیر
- ۵۹- تخم مرغ
- ۶۰- گوسفند
- ۶۱- خوک
- ۶۲- فرآورده های گوشتی
- ۶۳- پرورش گوزن شمالی
- ۶۴- شکار خوک آبی

- ۶۵- شکار حیوانات خردار
- ۶۶- پرورش کرم ابریشم
- ۶۷- ماهیگیری
- ۶۸- کنسرو ماهی
- ۶۹- کنسرو ساردین
- ۷۰- کارخانه های کنسرو ماهی
- ۷۱- صید اسفنج
- بازرگانی - ترابری
- ۷۲- کشتی مسافری
- ۷۳- کشتی نفتکش (تانکر)
- ۷۴- قایق
- ۷۵- ناو هواپیما بر
- ۷۶- صادرات سنگ معدن
- ۷۷- صادرات چوب
- ۷۸- فرودگاه مهم
- ۷۹- کاروان شتر
- ۸۰- پلاژ

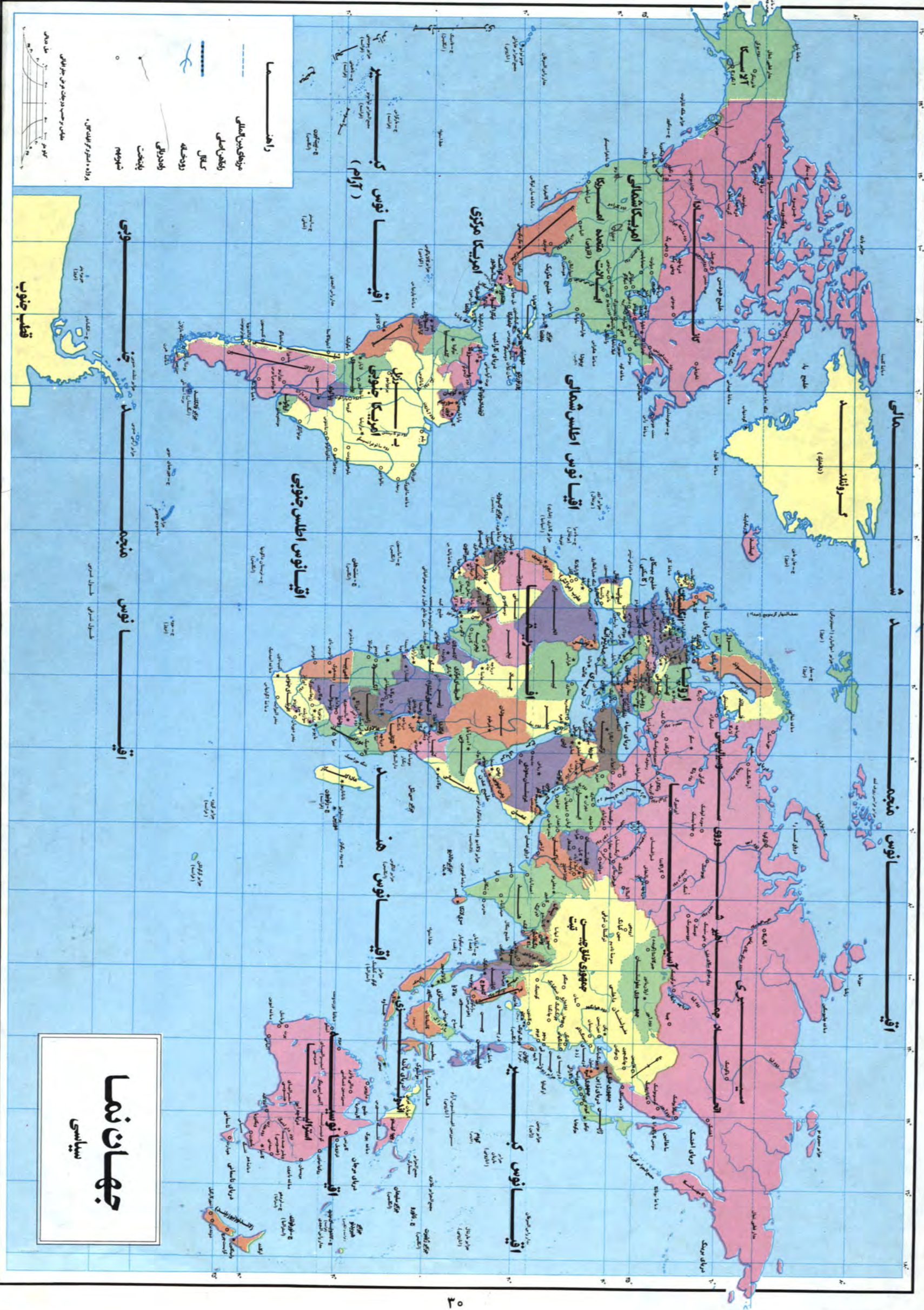
جهان نما

مصور

U. H. H. H.

راهنما

- مختصات جغرافیایی
- رنگین‌های
- کمان
- روندگاه
- رودخانه
- پایتخت
- شهرهای

برای اطلاعات بیشتر و جزئیات بیشتر

جهان‌نما
سیاسی

دریای مدیترانه

دشت فزان

افریقای مرکزی

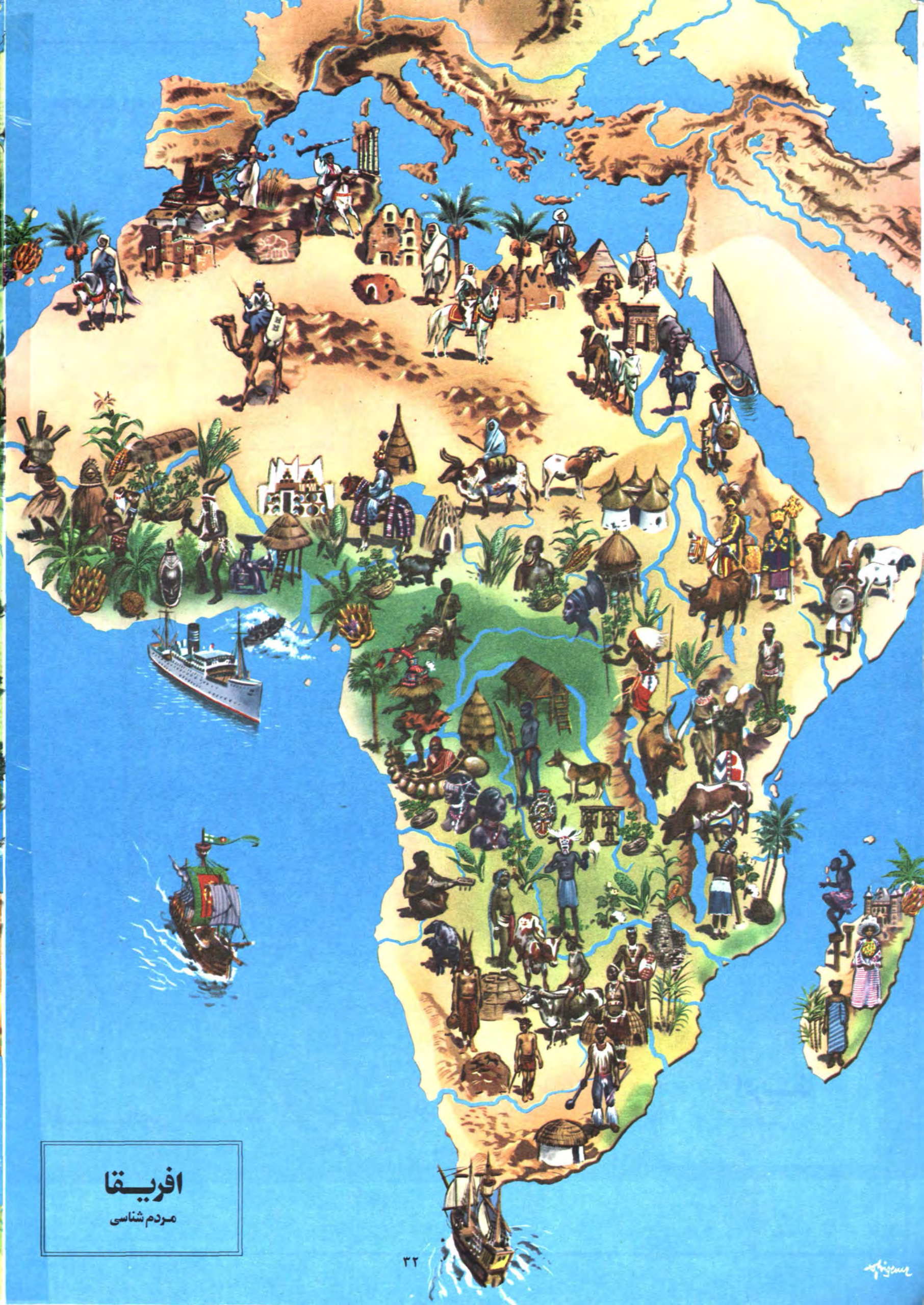
اقیانوس اطلس

اقیانوس هند

افریقا

طبیعی

افریقا

مردم شناسی

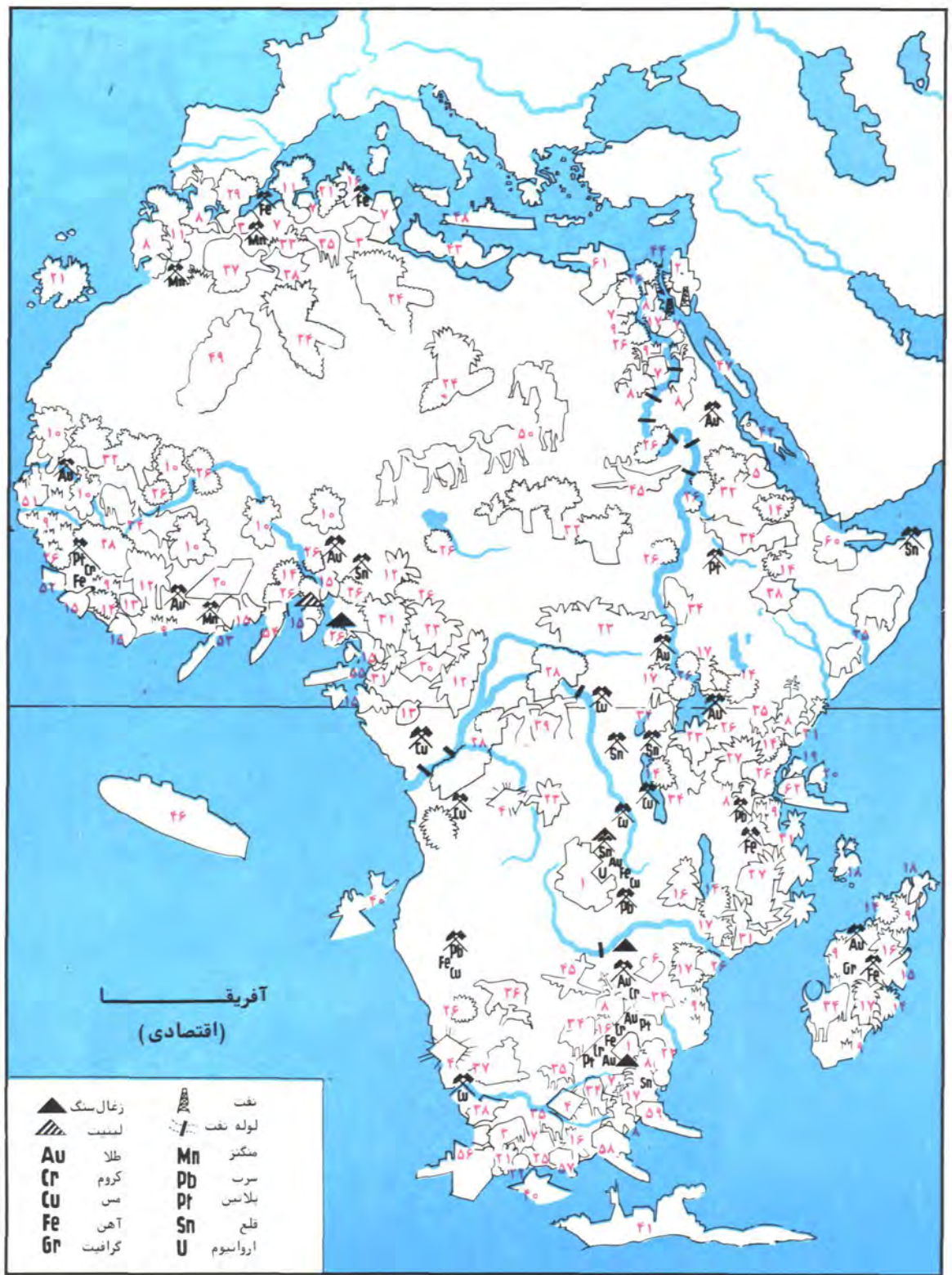
افریقا

زندگی جانوری

افریقا
اقتصادی

Uganda

کودکان شمال افریقا

راستیما

معادن و صنایع

۱- آهن و فولاد	۱۵- کاکائو	۳۲- صغ عربی	۴۷- کشتی نفت کش (تانکر)
۲- پالایشگاه نفت	۱۶- توتون	۳۳- چمن اسپارتو	۴۸- پایگاه دریایی مالتا
۳- استخراج فسفات	۱۷- نیشکر	دامداری و فرآورده‌های دامی	۴۹- اتوبوس صحرایی
۴- استخراج الماس	۱۸- وانیل	۳۴- گاو	۵۰- کاروان صحرا
۵- استخراج نمک	۱۹- میخک	۳۵- گوسفند	۵۱- باتورست، پایگاه هوایی، صادرات بادام
۶- استخراج پنبه‌سوز	۲۰- فلفل	۳۶- پرورش گوسفند قره‌کل	۵۲- فری‌تاون (صادرات میوه نخل، خرما)
تولیدات کشاورزی	۲۱- انگور، شراب	۳۷- پشم	۵۳- اکرا (صادرات طلا، چوب، کاکائو، منگنز)
۷- گندم	۲۲- مرکبات	۳۸- پوست، چرم	۵۴- لاگوس (صادرات کاکائو، نارگیل، روغن نخل)
۸- ذرت	۲۳- موز	۳۹- عاج	۵۵- دوآلا (صادرات چوب)
۹- برنج	۲۴- خرما	۴۰- ماهیگیری	۵۶- کیپ‌تاون (صادرات پوست، ذرت، پشم، طلا، الماس)
۱۰- بادام زمینی	۲۵- میوه	۴۱- صید نهنگ	۵۷- پرت‌الیزابت (صادرات پشم، پوست خام، میوه، الماس)
۱۱- روغن زیتون	۲۶- پنبه	۴۲- صید صدف	۵۸- ایست‌لندن (لندن شرق) (صادرات پشم)
۱۲- روغن نخل	۲۷- سیزال (الیاف بافتنی)	۴۳- صید اسفنج	۵۹- دوربان (صادرات زغال سنگ، گوشت، سنگهای معدنی)
۱۳- هسته نخل	۲۸- کائوچوک	بازرگانی و ترابری	۶۰- جیبوتی (صادرات قهوه، چرم)
۱۴- قهوه	۲۹- چوب پنبه	۴۴- کانال سوئز	۶۱- اسکندریه (صادرات پنبه، سیگار)
	۳۰- چوبهای گران قیمت	۴۵- هواپیمای حمل‌ونقل	۶۲- زنگبار (صادرات ادویه)
	۳۱- نارگیل	۴۶- کشتی مسافری	

اقیانوس منجمد شمالی

آسیا
اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی

اقیانوس

اطلس

امریکای جنوبی

امریکا
شمالی و مرکزی
طبیعی

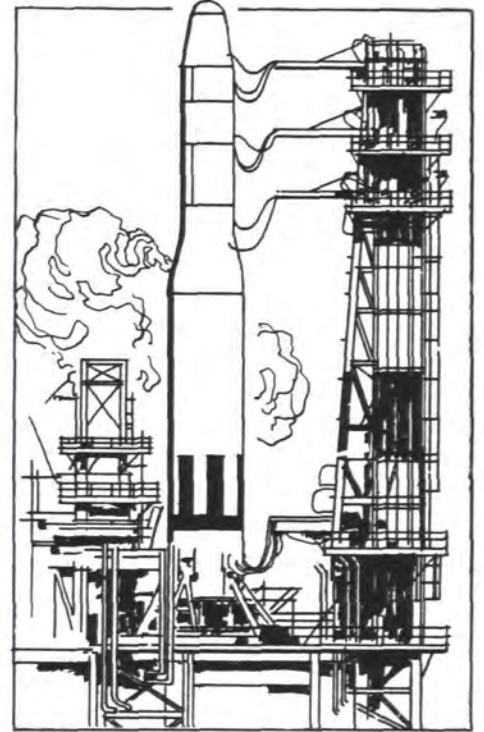

امریکا
شمالی و مرکزی
مردم شناسی

امریکا
شمالی و مرکزی
اقتصادی

Figure 62

رأسما

- صنایع
- ۱- کارخانه آهن و فولاد
  - ۲- صنایع فلزی
  - ۳- ناحیه آزمایش‌های اتمی
  - ۴- استخراج فسفات
  - ۵- استخراج طلا
  - ۶- پنبه‌سوز
  - ۷- کارخانه اتومبیل‌سازی
  - ۸- لاستیک اتومبیل
  - ۹- ماشین‌آلات کشاورزی
  - ۱۰- کشتی‌سازی
  - ۱۱- صنایع چوب
  - ۱۲- کاج‌قیری
  - ۱۳- چوب‌ماهاگونی
  - ۱۴- چوب‌آزاد
  - ۱۵- کاغذ
  - ۱۶- صنعت سینما و فیلم
  - ۱۷- صنعت توتون
  - ۱۸- کارخانه قند
  - ۱۹- روم (نوعی مشروب)

۷۷- قهوه، نفت (بارانکیلا)	۶۳- کشتی مسافری	۴۹- خوک دریایی خردار	۳۵- مرکبات	۲۰- کنسرو گوشت
۷۸- قهوه، موز (کوستاریکا)	۶۴- کشتی باری	۵۰- اسکیموها	۳۶- توتون	۲۱- اشیاء چرمی
۷۹- موز (بلیز)	۶۵- کشتی حمل سنگ معدن	در حال شکار خوک دریایی	۳۷- پنبه	۲۲- کارخانه نساجی
۸۰- نفت، گوگرد، پنبه (هوستون)	۶۶- کشتی حمل ذغال سنگ	۵۱- شکار خرس قطبی	۳۸- بذرکودانه‌های روغنی	محصولات کشاورزی
۸۱- پنبه، ذرت، گندم، شکر (نیواورلئان)	۶۷- تانکر (نفت‌کش)	۵۲- شکار نهنگ	۳۹- سیزال (الیاف نساجی)	۲۳- گندم بهاره
۸۲- شکر، توتون (هاوانا)	۶۸- ناو هواپیما	۵۳- شکار گاوهای قطبی متگ‌دار	۴۰- قهوه	۲۴- گندم زمستانه
۸۳- شکر، شراب روم (جامائیکا)	۶۹- هواپیما	۵۴- شکار حیوانات خردار	۴۱- کاکائو	۲۵- سیلو
۸۴- سنگ‌های معدنی، قهوه (سانتیاگو دو کوبا)	۷۰- سفر با سورت‌مه (که بوسیله سنگ کشیده می‌شوند)	۵۵- حیوانات خردار	۴۲- نارگیل	۲۶- آرد
۸۵- شکر، قهوه، کاکائو (هایتی)	۷۱- کانال پاناما	۵۶- ماهیگیری	۴۳- موز	۲۷- جو و جو صحرایی
۸۶- شکر، تنباکو (پورتوریکو)	صادرات مهم	۵۷- صید ماهی آزاد	دامپروری و فرآورده‌های حیوانی	۲۸- ذرت
۸۷- پنبه، بادام زمینی (ساوانا)	۷۲- کنسرو ماهی (جونو)	۵۸- صید ماهی قزل‌آلا	۴۴- گاو	۲۹- برنج
۸۸- برنج، ذغال سنگ، توتون، چوب (چارلستون)	۷۳- الوار (سیاتل)	۵۹- کارخانه کنسرو ماهی	۴۴- شیر (آ)	۳۰- نیشکر
۸۹- توتون (نورفولک)	۷۴- میوه، شراب (سانفرانسیسکو)	۶۰- صید خرچنگ	۴۵- گوسفند	۳۱- چغندر قند
۹۰- گندم (دوور)	۷۵- سنگ معدن (مکزیک)	۶۱- صید صدف	۴۶- خوک	۳۲- میوه
۹۱- گندم، پشم، مصنوعات چرمی (هوستون)	۷۶- قهوه (ال سالوادور)	۶۲- صید مروارید و اسفنج	۴۷- پرورش گوزن شمالی	۳۳- کمیوت و کنسرو
۹۲- غلات، چوب و دام (کانادا)		حمل و نقل بازرگانی	۴۸- پرورش روباه	۳۴- انگور

امریکا
شمالی و مرکزی
زندگی جانوری

اقیانوس اطلس شمالی

ونولا

اکوادور

کلیمبیا

برزیل

بویا

پاراگوا

آرژانتین

ایرکونیه

اقیانوس اطلس جنوبی

امریکا
جنوبی
طبیعی

امریکا
جنوبی
مردم شناسی

امریکا
جنوبی
زندگی جانوری

امریکا
جنوبی
اقتصادی

Figueras

راهبنا

تولید ذخائر معدنی و بازرگانی

- ۱- صنایع سنگ معدن
- ۲- صنایع شیمیایی
- ۳- معدن نیترات شیلی
- ۴- معدن بوکسیت
- ۵- قیر (اسفالت)
- ۶- استخراج الماس
- ۷- صنعت کاغذسازی
- ۸- کارخانه پارچه‌بافی
- ۹- کلاه پاناما
- ۱۰- کارخانه کنسرو گوشت
- ۱۱- عصاره گیری گوشت
- ۱۲- صنایع توتون
- ۱۳- شراب روم
- ۱۴- گندم
- ۱۵- ذرت
- ۱۶- برنج
- ۱۷- انگور
- ۱۸- انبه
- ۱۹- موز
- ۲۰- آناناس
- ۲۱- نارگیل
- ۲۲- آجیل برزیل
- ۲۳- نیشکر

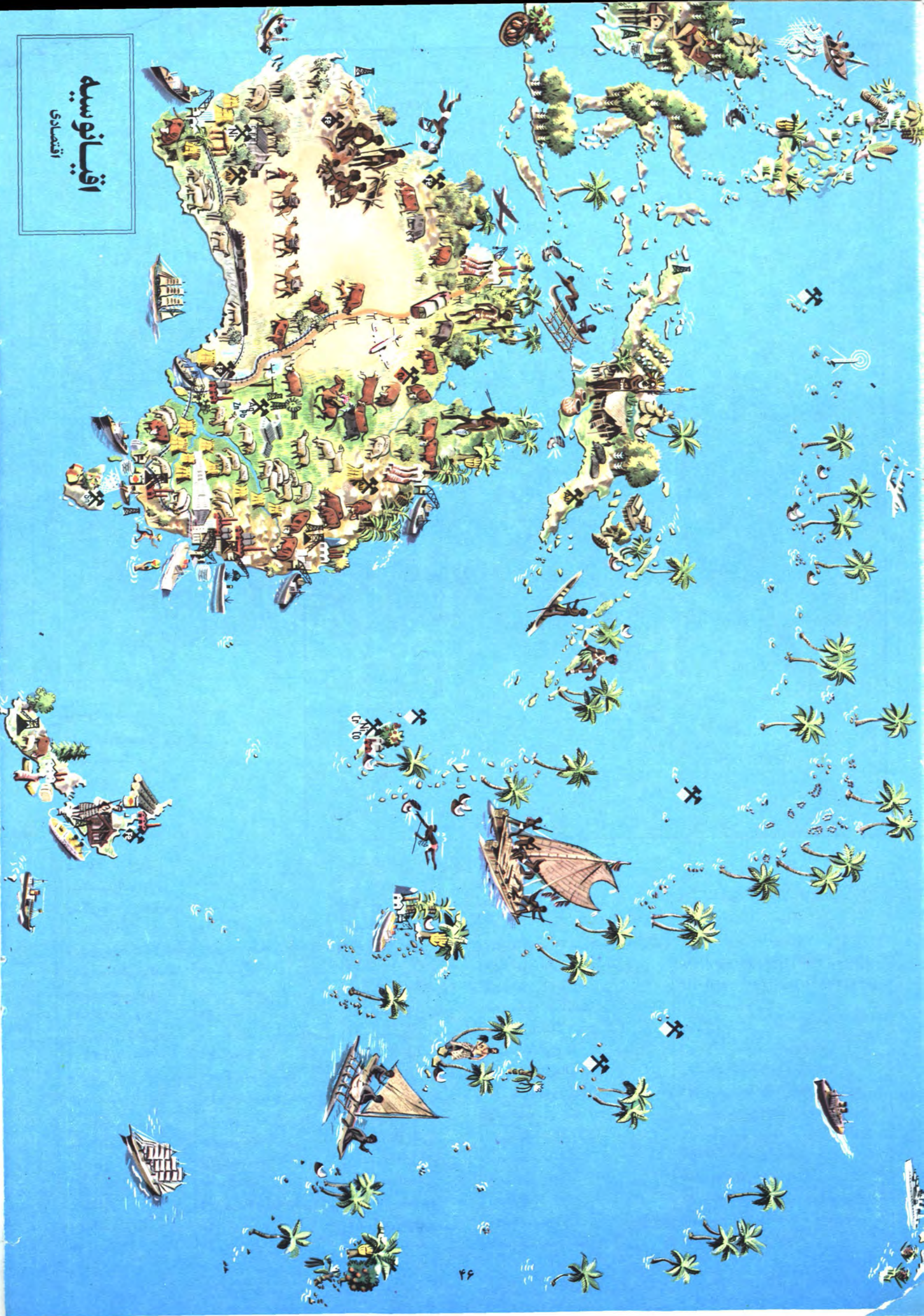
- ۲۲- آناناس، تنباکو، کاکائو (سالوادور)
- ۲۳- قهوه (ریودوناسیرو)
- ۲۴- قهوه، موز (سانتوس)
- ۲۵- گوشت، چرم، ماته (گیاه‌چای مانند)
- ۲۶- گوشت، گندم، ذرت، دانه‌های روغنی (بئونس آیرس)
- ۲۷- گندم، پشم (باهیابلانکا)
- ۲۷- نفت (آ) (کومودورویواداویا)
- ۲۸- روغن نهنگ (جزایرفالکند)
- ۲۹- روغن نهنگ (جنورجیای جنوبی)
- ۸۰- سنگ معدنی، پشم، چرم (والپازو)
- ۸۱- نیترات، مس، ید (آنتوفاگاستا)
- ۸۲- نیترات مس (ایکیک)
- ۸۳- سنگ‌های معدنی (اریکا)
- ۸۴- پنبه، سنگ معدنی و کود طبیعی (لیما)
- ۸۵- قهوه، کاکائو، نفت (گویاکیل)
- ۸۶- قهوه (بوئنا و نتورا)

- #### صادرات
- ۵۶- شکر، تنباکو (هاوانا)
  - ۵۷- سنگ‌های معدنی، قهوه (سانتیاگو)
  - ۵۸- قهوه، شکر (پرت اوپرنس)
  - ۵۹- شکر، کاکائو (هائیتی)
  - ۶۰- شکر (جامائیکا)
  - ۶۱- شکر، تنباکو (پورتوریکو)
  - ۶۲- موز (بلیز)
  - ۶۳- قهوه (ال سالوادور)
  - ۶۴- قهوه، موز (نیکاراگوئه، کوستاریکا)
  - ۶۵- قهوه، موز، نفت (بارانکیلا)
  - ۶۶- قهوه، کاکائو (لاگوارا، ونزوئلا)
  - ۶۷- بوکسیت، شکر
  - ۶۸- بوکسیت، شکر
  - ۶۹- طلا (گویان)
  - ۷۰- لاستیک، آجیل برزیل، چوب‌بلم
  - ۷۱- شکر، پنبه (رسیف)

- ۴۰- چرم
- ۴۱- گوسفند
- ۴۲- پشم
- ۴۳- پوست
- ۴۴- خوک
- ۴۵- ماهیگیری دریایی
- ۴۶- صید نهنگ
- ۴۷- پایگاه صید نهنگ
- ۴۸- تهیه کود از مواد طبیعی
- ۴۹- صید اسفنج
- ۵۰- صید مروارید
- تراپری، بازرگانی
- ۵۱- ترعه پاناما
- ۵۲- خطوط هوایی
- ۵۳- کشتی مسافرتی
- ۵۴- کشتی باری
- ۵۵- کشتی بادبانی

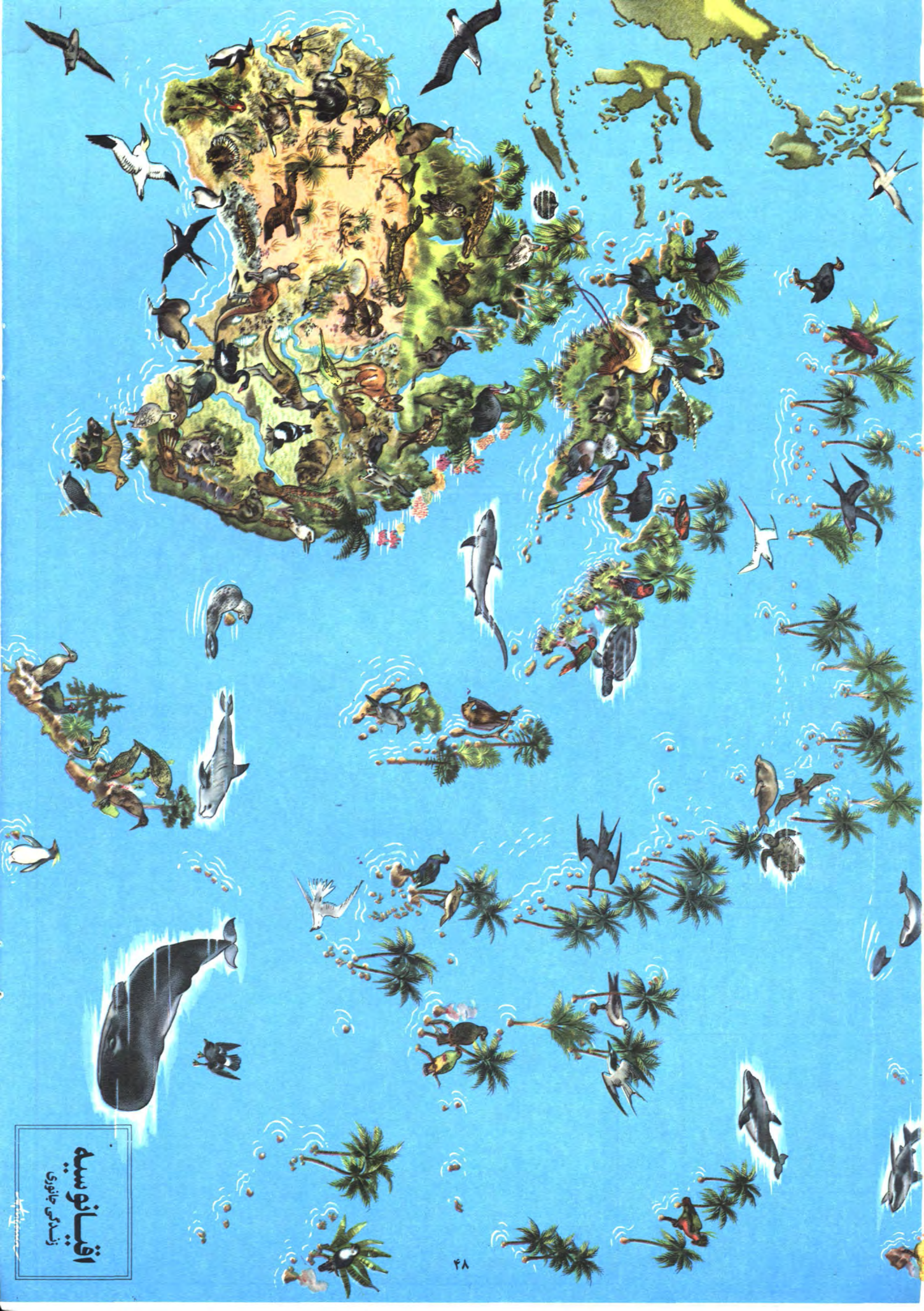
- ۲۴- قهوه
- ۲۵- کاکائو
- ۲۶- میت (گیاهی مانند چای)
- ۲۷- توتون
- ۲۸- دانه‌های روغنی
- ۲۹- پنبه
- ۳۰- سیزال (الیاف گیاهی)
- ۳۱- کنف
- ۳۲- کائوچوک طبیعی
- ۳۳- چوب بلسان بنفش
- ۳۴- چوب کبراکو
- ۳۵- چوب ماهگونی
- ۳۶- چوب سدر
- ۳۷- گنه‌گنه
- دامپروری و فرآورده‌های دامی
- ۳۸- گاو
- ۳۹- شیر

اقتصادی
اقیانوسیه

اقیانوسیه
زندگی جانوری

آسیا

قاره آسیا که در حدود ۴۴۲۳۱۰۰۰ کیلومتر مربع مساحت دارد، بزرگترین قاره روی زمین است. طول سواحل آن در حدود ۷۰ هزار کیلومتر و ارتفاع متوسط آن از سطح دریا ۹۰۰ متر می‌باشد.

آسیا در حدود یک سوم سطح خشکیهای زمین را دربر گرفته است. این قاره پهناور از مناطق یخبندان قطبی در شمال تا مناطق گرم و سوزان استوایی، در جنوب امتداد دارد.

اوضاع طبیعی

آسیا سرزمین تضادهاست. بلندترین و گودترین نقاط سطح زمین در این قاره قرار گرفته‌اند. قله اورست (در مرز بین نپال و تبت) با ارتفاع ۸۸۴۸ متر بلندترین نقطه، و سواحل دریای مرده (بحرالمت) گودترین نقطه سطح زمین (۳۹۷ متر پایینتر از سطح دریا) در مرز فلسطین و اردن قرار دارد. آسیا جنگلهای پر باران و صحراهای سوزان دارد. آب و هوای آن گرمترین و سردترین مناطق روی زمین را شامل می‌شود. در بعضی از مناطق شهری آن، تراکم جمعیت به‌اوج رسیده، و در صحراها و بیابانهای گسترده آن جمعیت بقدری کم است. که می‌شود گفت "خالی از سکنه می‌باشد".

در جنوب باختری آسیا، کشورهای خاورمیانه با مناطق بسیار وسیع و گسترده کویری و یا کوهستانی قرار دارند، در مرکز این قاره، رشته کوههای بلند و غیرقابل عبوری قرار گرفته است. در شمال خاوری این رشته کوهها "صحرا گبی" مسکن موقلها قرار دارد. در شمال این کوهستانها، فلات گسترده روسیه یعنی سرزمین سبیری واقع است که تا اقیانوس منجمد شمالی امتداد می‌یابد. در مناطق نزدیک به اقیانوس منجمد شمالی بعلت یخبندان دائمی، در طول مدت زیادی از سال، گیاهان کمی می‌رویند. در جنوب رشته کوههای مرکزی، آب و هوا کاملاً متفاوت است. بادهای معروف "مونسون" مرتباً می‌وزد و با خود بارانهای سنگینی را به‌مراه می‌آورد. بعلت فراوانی آب و حاصلخیزی خاک، بهترین زمینهای کشاورزی در سواحل رودهای جنوب و خاور آسیا یافت می‌شود.

آسیا رشته کوههای بسیار طولانی دارد. طولترین آنها رشته کوه هیمالیا است که با ۴۰۰۰ کیلومتر طول و بیش از

صد قله بلند (۷۰۰۰ متری) تشکیل شده‌است. منطقه مرتفعی که تبت نام دارد با کوههای بلند خود به "بام دنیا" شهرت یافته است.

"فوجی‌یاما" با ۳۷۸۰ متر ارتفاع بلندترین قله ژاپن می‌باشد. این کوه آتشفشانی خاموش با قله‌ای پر برف، شکوه و جلوه خاصی دارد و برای ژاپنی‌ها مقدس است.

رودخانه‌ها و آبراههای آسیا:

رودخانه‌های آسیا مهمترین نقش را در زندگی مردم ایفا می‌نمایند. دره‌های حاصلخیز، مناطق مناسبی برای رشد غلات بخصوص برنج می‌باشند. روستاها و شهرهای بزرگ، اغلب در کنار رودخانه‌ها بوجود آمده‌اند که از آن برای حمل و نقل کالا و مسافر استفاده می‌شود. مهمترین رودهای آسیا عبارتند از: دجله، فرات، کارون، آمور، گنگ، سند، برهماپوترا، مکونگ، ایراودای، هوانگهو، سی‌کیانگ و یانگ‌تسه‌کیانگ که می‌شود آنرا پر رفت و آمدترین رودخانه دنیا نامید.

اسی، ینی‌سئی، لئا از رودهای مهم سرزمین سبیری است و به اقیانوس منجمد شمالی می‌ریزند.

رود "مکونگ" علاوه بر آنکه کشتزارهای جنوب شرقی آسیا را آبیاری می‌نماید، یک بزرگراه تجاری پر رفت و آمد به حساب می‌آید.

"یانگ‌تسه‌کیانگ" بزرگترین و طویل‌ترین رود آسیا بطول ۵۵۲۵ کیلومتر راه خود را از دره‌های عمیق تا دریا می‌پیماید. بسیاری از قایق‌های سنتی چینی در این رودخانه به رفت و آمد مشغولند.

صحرا قسمت اعظم جنوب باختری آسیا را فرا گرفته است. در این سرزمینهای خشک، بزرگترین منابع نفت دنیا یافت می‌شود.

هندوستان که بعلت بزرگی "شبه‌قاره" نامیده می‌شود، علاوه بر مناطق پر باران و حاصلخیز دارای مناطق خشک و کم بارانی است.

بزرگترین دریاچه آسیا، بحر خزر یا دریای مازندران ۴۲۴ هزار کیلومتر مربع مساحت دارد.

جنگلهای گسترده سوزنی‌برگ سراسر شمال آسیا را پوشانده‌است. این جنگلهها قسمت عمده‌ای از الوار مورد نیاز جهان را تأمین می‌نماید. حیوانات داخل این جنگلهها، شکار مناسبی برای سکنه آن می‌باشند.

علفزارهای "استپ" در مناطق روسیه و مغولستان محل سکونت سوارکاران مشهور قزاق می‌باشد.

کشاورزان جنوب آسیا با امید به بارانهای "مونسون" و ذوب برف کوهها، برای پر شدن رودخانه‌ها، و در نتیجه آبیاری کشتزارهایشان زندگی می‌کنند. کشتزارهای مرطوب، برای رشد برنج (غذای عمده میلیونها آسیائی) مناسب می‌باشند.

مردم شناسی، جمعیت، زبان، نژاد و مذهب

جمعیت آسیا در سال ۱۳۵۶، ۲۴۰۰ میلیون نفر بوده است که پرجمعیت‌ترین قاره جهان می‌باشد. با اینکه سکنه آسیا بیش از نیمی از مردم دنیا می‌باشند، با این حال هنوز هم مناطق وسیعی در این قاره خالی از سکنه است. بسیاری از مردم در کنار رودخانه‌ها و در حاشیه سواحل جنوب و شرق آسیا، که زمینهای کشاورزی فراوان دارد به‌زندگی خود ادامه می‌دهند. یک سوم مردم جهان در دو کشور آسیائی زندگی می‌کنند: چین که پرجمعیت‌ترین کشور دنیاست و هندوستان که از این جهت مرتبه دوم را دارد.

پرجمعیت‌ترین شهر آسیا، توکیو پایتخت ژاپن است که در سال ۱۳۵۶ با حومه ۱۱۷۰۰۰۰۰ نفر و بدون حومه ۸۷۰۹۰۰۰۰۰ نفر جمعیت داشته است. مردم آسیا شامل سه نژاد زرد، سفید و سیاه می‌باشند. زردپوستان در آسیای خاوری، جنوب خاوری و آسیای مرکزی سکونت دارند و شامل: چینی‌ها، ژاپنی‌ها، مغول‌ها، ترکها و اقوام ماله‌ماله (مالی) می‌باشند. سفیدپوستان شامل: دو گروه آریائی و سامی هستند. آریائی‌ها در ایران، هندوستان، پاکستان، افغانستان، قفقاز و تاجیکستان شوروی سکونت دارند و سامی‌ها مردم کشورهای عربی می‌باشند.

سیاه‌پوستان در سیلان و ملاکا بسر می‌برند و تعداد آنها زیاد نیست. این مردم گوناگون لباسهای زیبای مختلفی می‌پوشند. هندوها که قدیمی‌ترین مذهب جهان را دارند، در رودخانه "گنگ" آب‌تنی می‌کنند. آنها عقیده دارند که این رودخانه مقدس است.

هنگ‌کنگ بندری است با خانه‌های شناور. هزاران نفر از مردم بعلت کمبود جا در خشکی، در این خانه‌ها زندگی می‌کنند.

دین مردم آسیا: اسلام که در حدود ۸۰۰ میلیون نفر، و

دین "بودا" و برهما که نیمی از مردم آسیا پیروان هستند و در بین زردپوستان رواج دارد. بودائی‌ها بیشتر در شبه‌قاره هند سکونت دارند، دین مسیح که بین آرامنه و آسوریها و تعدادی از مردم خاور آسیا رواج دارد و دین یهود که پیروان آن بیشتر ساکن فلسطین اشغالی هستند و در آسیا در حدود ۳ میلیون نفر می‌باشند.

مردم آسیا در طرز زندگی، آداب و رسوم، زبان و مذهب تفاوت‌های زیادی دارند.

زبان مردم آسیا بسیار مختلف است و دو گروه آن از همه مهم‌تر است: اول زبان‌های زردپوستان که شامل زبان مردم چین، ژاپن، کره، و هندوچین است، دوم زبانهای سفیدپوستان که شامل زبان فارسی، عربی، هندی، اردو و غیره می‌باشد.

افزایش جمعیت در بسیاری از مناطق خاوری سالیانه در حدود ۱/۵٪ و در مناطق باختری و جنوبی بطور متوسط ۲/۵٪ تا ۳٪ در سال می‌باشد.

آسیا گهواره فرهنگ و تمدن بشر و در زمان‌های قدیم مرکز تمدن جهان بوده است. تمام ادیان و مذاهب بزرگ از آسیا آغاز شده‌اند. از جنوب باختری دین‌های یهود، مسیح و اسلام، از جنوب مذاهب هندی و بودائی و از خاور مذهب کنفوسیوس، "تاهو" و "شینتو".

آسیائیها اولین کشاورزان و بازرگانان بوده‌اند. آنها همچنین نخستین شهرها را ساخته‌اند، اولین قوانین را وضع کرده‌اند و کاغذ و نوشتن را اختراع کرده‌اند. فرهنگ و هنر آسیا هنوز هم مورد ستایش مردمان جهان است.

محیط زیست، زندگی جانوری

در آسیا، انواع بسیاری از حیوانات وحشی زندگی می‌کنند. تقریباً همه گیاهان و حیوانات در این قاره یافت می‌شوند. تعداد زیادی از حیوانات و گیاهان آسیا در هیچ نقطه دیگری در دنیا وجود ندارند و فقط ویژه این قاره می‌باشند.

اگر از شمال به جنوب آسیا سفر کنیم ابتدا در سرزمینهای "توندرا" و یخبندان شمالی، گوزنها را در حال چرای خزه‌ها و جلبکها (که ویژه این منطقه‌اند) می‌بینیم. اینجا همچنین آسیانه پرنده‌های قطبی است که در زمستان سرد، به جنوب مهاجرت می‌نمایند. خرس، روباه و سایر حیوانات پریشم‌رادر جنگلهای بزرگ جنوبی‌تر می‌توان دید. خرس بزرگ "پاندا" از حیوانات ویژه قاره آسیا می‌باشد که در جنگلهای "پامو" در باختر چین زندگی می‌کند. گله‌های اسب، بزکوهی، شتر و گوسفند، در علفزارهای بی‌درخت خلگه مرکزی آسیا به چرا مشغولند.

در آسیا انواع زیادی از ببرها از جمله بزرگترین اعضا خانواده گربه‌ها "بیرسبیری" زندگی می‌کنند. این ببر در کوههای روسیه و مغولستان زندگی می‌کند و از سایر انواع ببرها "ببر بنگال" در جنگلهای گرمسیر جنوب آسیا دیده می‌شود.

اما در قسمتهای جنوبی این قاره بزرگترین انواع مختلف حیوانات وحشی یافت می‌شوند. در این منطقه انواع میمون، بوزینه، بلنگ، کرگدن و تعداد زیادی از پرندگان رنگارنگ گرمسیری زندگی می‌کنند. جنوب آسیا محل زندگی انواع مارها مانند مار کبری می‌باشد که هنگام ترس جنبر خود را بطرف دشمن باز می‌کند.

از حیواناتی که بستر برای استفاده از نیروی آنها به رام کردن و دست‌آموز کردن آنها پرداخته، قبل را می‌توان نام برد. در برمه، هندوستان و سری‌لانکا، از قیلها برای حمل و نقل اشیاء سنگین، مانند درختهای بزرگ استفاده می‌کنند. فیل آسیائی از نوع آفریقائی آن کوچکتر است و همچنین گوش آن، یک سوم گوش فیل آفریقائی است.

متأسفانه نسل بسیاری از حیوانات آسیا رویه نابودی می‌برد. از جمله حیوانات پوست خری مانند سمور و قاقم را می‌توان نام برد. صدها سال است که این حیوانات را بخاطر پوست گرانبهای آنها بیرحمانه شکار می‌کنند. اکنون فقط کمی از آنها باقی مانده‌است. "اورانگ‌اوتان" که میمون بزرگی است در "برنو" یافت می‌شود. نام آن از کلمه "مرد پیر جنگل" به‌زبان مالائی گرفته شده‌است. محیط زیست طبیعی این حیوان یعنی جنگلهای انبوه، برای استفاده کشاورزی، احداث کارخانه‌ها و جاده‌ها همه روزه با بریدن درختها به‌سرعت نابود می‌شود. به‌همین جهت نسل این حیوان نیز رو به نابودی است.

تا جندی پیش شیر آسیائی در مناطق جنوبی آسیا و ایران دیده شده که متأسفانه نسل این حیوان منقرض گردیده است.

اوضاع اقتصادی

صایع و معادن:

صایع آسیا رشد زیادی نکرده است، لیکن صنایع سنگین در روسیه شوروی، جمهوری خلق چین، هندوستان و ژاپن بوجود

آمده است، از میان کالاهای تولیدی، می توان انواع ماشین آلات، اتومبیل، تراکتور، کمباین، ماشین های راه سازی، موتورسیکلت، رادیو، دوربین و لوازم عکاسی، صنایع غذایی و صنایع کشاورزی را نام برد. زاین بزرگترین سازنده کشتیهای عظیم نفتکش تا ظرفیت یک میلیون تن، کشتیهای مسافربری، همچنین انواع اتومبیل، ماشینهای حساب، دستگاههای کوچک ترانزیستوری به مقدار زیاد می باشد. زاین در سالیهای اخیر به یک کشور بزرگ صنعتی تبدیل شده است، بقیه کشورهای آسیا هنوز به کشاورزی اتکا دارند، در این کشورها صنعت عمده، قالی بافی و صنایع دستی می باشد. ولی بتدریج به کشورهای صنعتی تبدیل می گردند.

آسیا معادن زیادی از قبیل طلا، نقره، الماس، یاقوت و زمره دارد. در جنوب خاوری و جنوب باختری آسیا صنایع فراوان نفت وجود دارد که یکی از بزرگترین صادرات کشورهای خاورمیانه و اندونزی را تشکیل می دهد. همچنین جنوب خاوری آسیا تولید کننده دوسوم قلع جهان می باشد. معادن ذغال سنگ نیز در آسیا فراوان است.

کشاورزی و دامپروری:

در سرزمینهای کم آب آسیا، غلات مانند ذرت، لوبیای روغنی سویا، و بادام زمینی بعمل می آید. هندوستان و روسیه بزرگترین تولید کننده گندم می باشند. قرنیاس که جای، پنبه و نیشکر در آسیا کشت می شود.

برنج غذای اصلی آسیایهست. برنج را قبل از کاشتن در شالیزار، در زمینهای برآبی بنام "خزانه" به عمل می آورند. کشور "سریلانکا" یک سوم جای جهان را تولید می نماید. با اینکه نام این کشور از "سیلان" به "سریلانکا" تبدیل شده هنوز هم جای سیلان در جهان مشهور است.

پیلدهای ابریشم در کارخانه ابریشم کشی چین به نخهای ابریشمی تبدیل می شود. پارچه های ابریشمی ۴۰۰۰ سال در چین سابقه دارد.

از جنگلهای انبوه "برمه" الوار فراوان بخصوص از جوب "ساج" بدست می آید. الوارهای کاج یکی از مهمترین محصولات جنگلهای شمال روسیه می باشد. قسمت عمده محصول کائوچوی جهان از جنگلهای جنوب خاوری آسیا به دست می آید.

درخت کائوچو در جنگلهای گسترده مالزی و اندونزی رشد می کند، کائوچوی مایع را از تیغ زدن به پوسته درخت به دست می آورند.

در اروپا کوههای پوشیده از برف، دره های سرسبز، و دشتهای پرآفتاب وجود دارد. دشت مرکزی، بزرگترین بخش اروپا را از فرانسه تا روسیه در بر می گیرد، که بسیاری از شهرهای مهم اروپا در آن قرار دارد. آب و هوای معتدل و زمینهای حاصلخیز، این ناحیه را از نظر کشاورزی پراهمیت ساخته است. سرزمینهای مرتفع آن شامل: شمال غرب، اسکاندیناوی، شمال باختری روسیه، شمال باختری فرانسه و ایرلند و شمال غربی بریتانیا می باشد. قسمت اعظم این سرزمینهای سنگلاخ برای کشاورزی مناسب نیستند.

سرزمینهای مرتفع مرکزی که از چکسلواکی تا پرتغال امتداد دارد و ناحیه کوههای کم ارتفاع، فلانها و جنگلهای پهناور می باشد. معادن مهم زغال سنگ اروپا در این منطقه قرار دارد. رشته کوههای آلپ در جنوب اروپا کشیده شده است و کوههای آلپ و پیرنه را شامل می شود. این منطقه قله های پوشیده از برف، دامنه های پوشیده از جنگل و دره های حاصلخیز فراوان دارد. غمه ساله بویژه در فصل زمستان برای اسکی و ورزشهای زمستانی و در تابستان برای گردش و تفریح عده زیادی به کوههای آلپ سفر می کنند.

دامپروری، صید ماهی، شکار:

در مناطق توندرا و سرزمینهای قطبی پرورش گوزن و صید حیوانات دریائی قطبی شایان توجه است. در جنگلهای "تایگا" شکار انواع حیوانات پوستی از قبیل خز، سمور، فاقم، سنجاب و در مناطق مرکزی و نقاط کوهستانی پرورش گاو و گوسفند، شتر (شتر یک کوهان و دو کوهان) از اهمیت ویژه ای برخوردار است. در مناطق مرتفع مانند تبت پرورش یاک (گاو پشم دار)، همچنین پرورش اسب در آسیای میانه بویژه اسبهای زیبای ترکمن و بالاخره پرورش گوسفند قره گل در ایران و افغانستان و همچنین شکار حیوانات در مناطق جنگلی هندوستان و آسیای جنوب خاوری قابل ملاحظه است. پرورش فیل در هندوچین، و قسمتی از هندوستان و استفاده از آنها برای کارهای کشاورزی و حمل الوار و کارهای سنگین نیز بویژه برخی از کشورهای جنوب آسیا می باشد.

اروپا

تاره اروپا یک پانزدهم خشکی های جهان را در بر می گیرد. اروپا علیرغم وسعت کم تاثیر و نفوذی بیشتر از سایر قاره ها داشته است و بعد از رنسانس تا امروز نقش مهمی در پیشرفت و توسعه تمدن و تکنیک جهان ایفا نموده.

مساحت اروپا در حدود ۳۰۲۴۷۰۰۰ کیلومتر مربع است. طولین ترین رودخانه آن رود "ولگا" در شوروی است که ۳۶۹۰ کیلومتر طول دارد. بزرگترین دریاچه آن "لادگا" در شوروی با ۱۸۴۰۰ کیلومتر مربع مساحت و بلندترین نقطه آن قله "البروز" در شوروی ۵۸۴۴ متر ارتفاع و گودترین نقطه آن در خاور اروپا (شوروی) در حدود ۲۷/۶ متر از سطح دریای آزاد پائین تر است. تمام اروپا در نیمکره شمالی واقع شده است.

در اغلب این رودخانه ها، قایقها و کشتی ها برای حمل و نقل کالا و مسافرت به نقاط مختلف اروپا استفاده می گردد. رودخانه های اسکاندیناوی کوتاه و بعلت تنگی جریان آب برای حمل و نقل و مسافرت مناسب نیستند، از نیروی آنها برای تولید برق استفاده می شود.

آبراههای هلند، علاوه بر آبیاری زمینها، و زهکشی اهمیت زیادی در حمل و نقل دارند. در داخل اروپا آبراههای زیادی وجود دارد.

بزرگترین آبراه اروپا به نام (کانال کیل) در آلمان قرار دارد که راه کوتاهی بین دریای بالتیک و دریای شمال برقرار می نماید.

سواحل لاجوردی رنگ مدیترانه با بایلازهای زیبا، استراحتگاه مناسبی برای تعطیلات مردم است.

زمینهای حاصلخیز سواحل دریای مدیترانه و کناره رودخانه های جنوب اروپا، اهمیت فراوانی در کشت انگور و پرورش گیاهان مدیترانه دارد.

جزایر یونانی دریای اژه در جنوب خاوری اروپا، اهمیت زیادی در رشد و پرورش زیتون، انگور و تولید شراب، مویز و کشمش دارد.

مردم شناسی، جمعیت، زبان، نژاد و مذهب:

مردم اروپا از ملیت های گوناگون تشکیل شده اند. هر کدام از آنها لباس، آداب و رسوم و زبان ویژه خود دارند. بیش از ۴۰ زبان مختلف با لهجه های گوناگون در اروپا وجود دارد.

جمعیت اروپا در سال ۱۳۵۷ - ۷۵۰ میلیون نفر بوده و تراکم جمعیت آن بسیار زیاد و در هر کیلومتر مربع خاک آن ۷۵ نفر است که نسبت به قاره های دیگر جمعیت بیشتری دارد. بر جمعیت ترین شهر آن "لندن" پایتخت انگلستان در سال ۱۳۵۷ با حومه ۷۰۰۰۰۰ نفر و بدون حومه ۷۰۰۰۰۰ نفر جمعیت داشته است.

بیشتر مردم اروپا در شهرها زندگی می کنند. شهرهای برجست عبارتند از: لندن، پاریس، بروکسل، هامبورگ، برلین، مسکو، رم و چند شهر دیگر.

در اروپا ۳۵ کشور مستقل وجود دارد که از نظر مساحت یا یکدیگر تفاوت زیادی دارند. کوچکترین کشور جهان یعنی "واتیکان" تا وسیع ترین کشور جهان، اتحاد جماهیر شوروی در اروپا قرار دارد.

مردم اروپا تماما سفید پوست و شامل سه گروه بزرگ هستند، اقوام لاتین که شامل فرانسویها، ایتالیاییها، اسپانیولیها، مردم بالکان و یونان می باشند. ژرمن ها که مردم آلمان، انگلستان، هلند و اسکاندیناوی هستند، و "اسلاو" که مردم روسیه، لهستان، رومانی و بلغارستان می باشند. فقط مردم مجارستان سابقه نژاد زرد دارند و بنظر می رسد مردم آن سالها قبل از آسیا به اروپا مهاجرت کرده باشند. مردم اروپا بیشتر مسیحی اند و پیرو سه فرقه بزرگ پروتستان، کاتولیک و ارتدکس می باشند.

زبان مردم اروپا بیشتر هند و اروپائی است. زبانهای گروه لاتین شامل: فرانسه، ایتالیائی، اسپانیولی و یونانی و زبانهای گروه ژرمن شامل: آلمانی، سوئدی، نروژی، هلندی، دانمارکی، انگلیسی و زبانهای گروه "اسلاو" شامل: روسی، بلغاری، لهستانی، و سایر زبانهای اروپای خاوری است. تنها، زبان مردم فنلاند و مجارستان ریشه آسیائی دارد و نزدیک به زبان زرد پوستان است. افزایش جمعیت اروپا بطور متوسط سالیانه ۱٪ تا ۱/۵٪ است.

اوضاع اقتصادی

اروپا پر بارترین کشتزارهای دنیا را در بر دارد. یک سوم مردم اروپا در مزارع کار می کنند. کشاورزی و دامپروری در سراسر این قاره بحشم می خورد. بعنوان نمونه دانمارک، هلند و بریتانیا از نظر تولید لبنیات، کره و پنیر شهرت جهانی دارند.

گندم، جو دوسر و جو از غلات مهم اروپا بشمار می آید. چغندر قند و سیب زمینی هم در بسیاری از مزارع کشت می شود. در سواحل دریای مدیترانه، روغن زیتون، مرکبات و سایر میوه ها به مقدار زیاد تولید می گردد. در جنوب اروپا خاکستانهای وسیع در دره ها و دامنه کوهها وجود دارد. بویژه فرانسه از نظر تولید بهترین انواع شراب در دنیا مشهور است.

در شمال اروپا به علت بدی هوا و سستی خاک، مزارع کوچکی وجود دارد. در این منطقه جنگلهای وسیع موجود است که الوار زیاد و با ارزشی از آن بدست می آید.

رودها و آبراهها:

رودخانه ها و آبراهها (کانالها) ی اروپا علاوه بر زیبایی خیره کننده، اهمیت زیادی در آبیاری کشتزارها و حمل و نقل کالا و مسافر دارد.

طولانی ترین رودخانه اروپا، رود ولگا است. این رودخانه با پیمودن ۳۶۸۵ کیلومتر در خاک روسیه شوروی به دریای خزر (در آسیا) می ریزد.

سایر رودخانه های مهم اروپا عبارتند از: رن، راین و دانوب، دنی پیر، بو، الب، لوار، سن و تایمز.

طول سواحل اروپا بسیار زیاد (بیش از ۸۰ هزار کیلومتر) است و بعلت موقعیت طبیعی، قسمت اعظم این سواحل برای ماهیگیری بسیار مناسب می باشد. بندرگاهها و اسکله های طبیعی که بوسیله سواحل ناهموار بوجود آمده، در رشد و توسعه ماهیگیری و کشتیرانی کشورهای اروپائی موثر بوده است.

صنایع و معادن عمده اروپا در کشورهای آلمان فدرال، فرانسه، بریتانیا، ایتالیا، جمهوری دموکراتیک آلمان و شوروی قرار دارند. این کشورها از بزرگترین کشورهای صنعتی جهان بشمار می آیند. مشهورترین مرکز صنعتی آن "روهر" در آلمان فدرال می باشد. سایر مراکز مهم صنعتی عبارتند از: میدلند در بریتانیا و "اورال" و "دوناس" در اتحاد شوروی، بعلت وجود منابع معدنی فراوان، صنایع اروپا رشد زیادی کرده است. سنگ آهن، روی، فلز، سرب، مس، زغال سنگ از معادن مهمی است که در اروپا یافت می شود. در سالیهای اخیر صنایع مهم و بزرگی از نفت و گاز طبیعی در دریای شمال کشف شده است. اروپا از نظر صنایع معدنی بغدري غنی است که حتی معادن پلاتین، نقره و طلا در بعضی از قسمتهای آن یافت می شود.

منطقه "روهر" مهمترین مرکز صنعتی آلمان فدرال می باشد که بعلت وجود منابع فراوان زغال سنگ، کارخانه های زیادی در منطقه ساخته شده است.

برای آگاهی بیشتر از اوضاع اقتصادی اروپا به نقشه صفحه ۲۶ مراجعه نمائید.

کشاورزی و دامپروری

در اروپا، مزارع مختلط که در آن علاوه بر کشاورزی، به دامپروری می پردازند فراوان است. لیکن انواع آن در نواحی مختلف متفاوت است. در شمال کشت چاودار، جو دوسر و جو همراه با گاوداری مرسوم است. در مرکز اروپا کشت گندم و چغندر قند همراه با دامپروری و پرورش گاو و خوک و در بعضی نقاط پرورش گوسفند رواج دارد.

پرورش انگور در مناطق گرمسیر مدیترانه ای و در مرکز اروپا بویژه در فرانسه و آلمان رواج دارد. اروپا از نظر تولید شراب در جهان مشهور است.

در شمال اروپا "توندرا" سرزمین های سرد و یخبندان است که در آنجا درختها رشد نمی کنند. اینجا چراگاه و مسکن گله های گوزن است.

بخش عمده ای از شمال اروپا پوشیده از جنگل است. مقدار زیادی از الوار مورد نیاز جهان از این جنگلها بدست می آید. الوار از جنگلهای انبوه اسکاندیناوی بوسیله جریان آب رودخانه به کارخانه های چوببری حمل می شود.

محیط زیست، زندگی جانوری

زمانی اروپا کاملاً پوشیده از جنگل بود. امروزه بسیاری از جنگلها برای ساختن شهرها، راهها و کشتزارها، نابود شده اند. برخی از حیوانات مانند روباه قرمز و "راسو" به زندگی محیط جدید عادت کرده اند. اما دیگر جانوران، از جمله گاو کوهان دار اروپایی و اسب وحشی در روستاها یافت نمی شوند.

در حالیکه برخی از حیوانات کمیاب شده اند یا نسل بسیاری از حیوانات روبه نابودی می رود، سمور دریائی در سراسر قاره یافت می شد، کمیاب شده است. گربه وحشی اسپانیائی و خز اسپانیائی که زمانی فراوان بود، امروزه فقط تعداد کمی از آن در جنوب اسپانیا دیده می شود.

حیوانات مهم اروپا عبارتند از: گوزنهای شمالی، شوکا، گاو وحشی، خرس، گربه وحشی، سیاه گوش، خرگوش، گرگ، بز کوهی، توج وحشی، انواع حیوانات پوستی، روباه قطبی.

انواع پرندگان مانند: غاز، اردک وحشی، فرقاوول، کک، کلاغ، حواصیل، کرکس، عقاب، شاهین، جعد، پرستوی دریائی در نقاط مختلف اروپا زندگی می کنند.

حیوانات دریائی: در آبهای اروپا در نواحی قطبی انواع فک، خوک دریائی، فیل دریائی، و انواع نهنگها بحشم می خورد.

رود "اورانژ" می باشد که به اقیانوس اطلس می ریزد. آبراه "سوئز" در خاک مصر که دریای سرخ را به دریای مدیترانه متصل می نماید از اهمیت ویژه ای در تجارت و حمل و نقل برخوردار است. سد آسوان (مصر) دریاچه وسیعی را در پشت خود ایجاد کرده و موجبات توسعه کشاورزی را در مصر فراهم نموده است. امروزه دیگر کشاورزان مصری برای آبیاری زمینهای خود منتظر طغیان رود نیل نمی مانند.

مردم شناسی، جمعیت، زبان، نژاد و مذهب زمانی آفریقا را به علت اینکه آگاهی کمی از آن داشتند "قاره تاریک" می نامیدند. فقط در قرن نوزدهم بود که درون قاره آفریقا کشف شد. پیش از آن مردم برای تجارت و بردن برده ها به آمریکا فقط به سواحل آفریقا رفت و آمد می کردند. این موضوع و همچنین مشکل صافرت در داخل آن موجب شد که مردمان مختلف آفریقا، تا قرن حاضر، بصورت جدا از بقیه جهان باقی بمانند. دو نژاد اصلی در آفریقا وجود دارد: حامی ها و سامی ها در شمال و سیاه پوستان "نگروها" در مرکز و جنوب.

حامی ها و سامی ها به این علت نامیده می شوند که خود را از اعقاب حام و سام، (فرزندان نوح) می شناسند. هزاران سال است که آنها با اروپائیهایی یعنی همسایه های شمالی خود در ساحل مقابل دریای مدیترانه، مخلوط شده و به تجارت پرداخته اند.

آفریقا در سال ۱۳۵۷ در حدود ۴۰۰ میلیون نفر جمعیت داشته است. پرجمعیت ترین شهر آن قاهره پایتخت مصر در ۱۳۵۷ با حومه ۶ میلیون نفر جمعیت داشته است. سیاه پوستان در مرکز

و باختر و خاور آفریقا سکونت دارند و سفیدپوستان بیشتر در شمال و جنوب آن بسر می برند. سیاه پوستان به زبانهای بسیار متفاوت، تکلم می نمایند و دین آنها اسلام و مسیحیت و ادیان اولیه است. سفیدپوستان شمال آفریقا از اعراب می باشند که مسلمان اند و سفیدپوستان جنوب آفریقا از اعقاب مهاجرین اروپائی و بیشتر مسیحی هستند. زبان سفیدپوستان شمال آفریقا بمری است و در سال بطور متوسط ۲/۵٪ به جمعیت آفریقا افزوده می شود.

از قرن نوزدهم میلادی تا سال ۱۹۵۰ حکومت کشورهای آفریقائی در دست اروپائیهایی بود و فقط چهار کشور استقلال داشتند. امروزه تقریباً تمام کشورهای آفریقا مستقل می باشند و این کشورها برای پیشرفت با یکدیگر همکاری فراوانی دارند.

اوضاع اقتصادی آفریقا

بخش بزرگی از آفریقا برای کشاورزی به مقیاس وسیع، مساعد نیست. لیکن امروزه روشهای کشاورزی مدرن به کمک استفاده بیشتر از زمینها برای کشاورزی آمده است. محصولات مهم کشاورزی شامل: پنبه، کف، قهوه، کاکائو، نخل (برای روغن نخل و هسته جهت تولید وسائل آرایشی و صابون) و بادام زمینی می باشد. انگور در الجزائر و مراکش (مغرب) و آفریقای جنوبی پرورش داده می شود. در مناطق گرمسیری، موز و کائوچو به عمل می آید. ذرت در بسیاری از نواحی کشت می شود، اما کشت ارزن، برنج و گندم نیز پراهمیت می باشد. نخل خرما در صحرا در مناطقی که آب وجود دارد، پرورش داده می شود. گیاهان و درختان مدیترانه ای مانند زیتون، انجیر، لیمو و سایر مرکبات در جنوب باختری و همچنین در شمال آفریقا پرورش داده می شوند و دامپروری و صید ماهی یکی از منابع مهم ثروت آن بشمار می رود.

با اینکه منابع زیادی از نفت و گاز در صحرا و نیجریه وجود دارد، آفریقا از لحاظ منابع نفت و گاز و زغال سنگ غنی نیست، لیکن معادن با ارزشی مانند طلا، مس، منگنز، فسفات و الماس دارد.

آفریقای جنوبی مهمترین مرکز صنعتی است. اما در کشورهای دیگر صنایع بتدریج رشد و پیشرفت می نمایند. برای آگاهی بیشتر از وضع کشاورزی، دامپروری، صنایع و معادن به نقشه صفحه ۳۴ مراجعه نمائید.

محیط زیست، زندگی جانوری

زمانی آفریقا مسکن حیوانات بیشای بود. اما همانطوریکه بتدریج از زمینها برای کشاورزی استفاده نمودند، بسیاری از حیوانات از مسکن اصلی خود اخراج شدند. خوشبختانه عده ای از دولتهای آفریقائی به مسئله محیط زیست توجه نموده و قدمهای بزرگی برای حفاظت در پارکهای جنگلی برای حمایت از حیوانات برداشته اند. آفریقا مسکن بزرگترین حیوانات جهان است. فیل آفریقائی با سه متر قد و شش تن وزن از هنمای هندی خود بزرگتر است. وزن عاج آن بیش از صد کیلوگرم است. یکی دیگر از حیوانات بزرگ این قاره، کرگدن است که آنهم نسبتی با همجنسان هندی خود دارد، حال آنکه نوع هندی آن فقط یک شاخ دارد. تعداد زیادی از خانواده گربه ها در آفریقا زندگی می کنند، از جمله پادشاه حیوانات "شیر"، در علفزارهای باز،

آفریقا

اطلاعات عمومی، اوضاع طبیعی:

آفریقا قاره بزرگست با علفزارها، جنگلها و بیابانهای وسیع مساحت آن ۳۰۲۵۱۰۰۰۰ کیلومتر مربع است، و بیش از یک پنجم خشکی های جهان را دربرمی گیرد. طول آفریقا از شمال به جنوب بیش از ۸۰۰۰ کیلومتر و عرض آن از خاور به باختر بیش از ۷۴۰۰ کیلومتر می باشد. قاره آفریقا بزرگترین فلات جهان را دربرمی گیرد. بزرگترین دریاچه آن "ویکتوریا" به مساحت ۸۱۰۰ کیلومتر مربع و ارتفاع آن از سطح دریا ۵۷۰ متر است. بلندترین فله آن "کلیمانجارو" در تانزانیا ۵۸۰۲ متر ارتفاع دارد، کوه کنیا در بخش خاوری فلات آفریقا قرار دارد، و گودترین نقطه آن "قطره" در مصر ۱۳۰/۸ متر از سطح دریا پائین تر است. دریاچه های تانگانیکا، دریاچه مالایو و تعدادی دریاچه طویل و کم عرض در دره عمیق خاوری آن قرار گرفته اند.

خط استوا تقریباً از مرکز آفریقا می گذرد. در این منطقه هوا بسیار گرم و مرطوب است و جنگلهای انبوه استوائی دارد. در شمال و جنوب منطقه استوائی دشتهای علفزار "ساوان" قرار گرفته است. بعد از ساوانها، بیابانهای خشک و سوزان قرار دارند. در شمال، صحرای بزرگ آفریقا و در جنوب، صحرای "کالا هاری" و در سرزمینهای سواحل دریای مدیترانه در شمال آفریقا تابستانها طولانی و گرم و زمستانها هوای ملایم دارد. همچنین آب و هوای مشابه آن در سواحل جنوبی در دماغه امید نیک دیده می شود. در جنوب خاوری این قاره جزیره "ماداگاسکار" یا چهارمین جزیره جهان از نظر وسعت قرار دارد. کوهپایه های اطلس سواحل دریای مدیترانه را از صحرای بزرگ آفریقا جدا می سازند.

جنگلهای ژئیر: جنگلهای انبوه گرمسیری منطقه وسیعی از مرکز آفریقا را فرا گرفته است در این جنگلها حیوانات وحشی زیادی زندگی می کنند.

صحرا بیش از یک سوم خاک آفریقا را فرا گرفته است. صحرای بزرگ آفریقا در شمال این قاره بزرگترین کویر جهان است و مساحت آن تقریباً برابر ایالات متحده آمریکا می باشد. این صحرا از سواحل اقیانوس اطلس در باختر، تا رود نیل در خاور سراسر شمال قاره ادامه می یابد. هوای آن گرم، خشک، بزرگد و غبار می باشد، و خاک آن برای کشاورزی مناسب نیست. در جنوب آفریقا صحرای "کالا هاری" بخش عمده ای از خاک "نامی-بیا" و "بتسوانا" را دربر گرفته است.

رودخانه ها و آبراه های آفریقا:

بسیاری از رودخانه های آفریقا دارای آبشارها، بزرگی می باشند. و به همین علت سفر کردن با قایق در این رودخانه ها مشکل است. رشته کوهپایه های سواحل خاوری آفریقا، موجب کوتاه شدن طول رودخانه ها در آن منطقه شده اند. به استثنای رود "زامبزی" (با طول ۲۵۷۶ کیلومتر) و رود "لیمپوپو" (با طول ۱۲۸۸ کیلومتر) که به اقیانوس هند می ریزند، بقیه رودخانه های این منطقه کوتاه اند. بزرگترین رودخانه آفریقا رود نیل است که با ۶۷۹۹ کیلومتر طویل ترین رودخانه دنیا نیز می باشد. رودخانه های مهم دیگر آفریقا رود "ژئیر" (کنگو)، رود "نجر"

جائیکه گورخر، زرافه، بز کوهی و سایر حیوانات در علفزارهای ساوان زندگی می‌کنند، بسر می‌برد. دیگر گربه بزرگ آفریقای پلنگ، چیتا (بوز پلنگ) با رنگ زرد و خالهای سیاه است که می‌تواند با سرعت ۶۰ کیلومتر در ساعت حرکت کند.

گوریل، شیمانزه و سیاری از انواع میمونها در بالای درختان جنگلهای گرمسیری زندگی می‌کنند. همچنین اسب آبی، گاو میش، انواع بز کوهی، بز وحشی و حیوانات نشخوار کننده، و از خانواده آهو، زغال، به مقدار زیاد دیده می‌شود.

جنگلهای گرمسیری، همچنین انواع پرندگان، پروانه‌ها و حشرات را در خود مسکن داده است. صحرا حیوانات اندکی دارد، فقط حیوانات سرسخت (مقاوم با آب و هوای صحرا) مانند شتر، روباه، آهو، کفتار، کرکس، مارهای سمی در آن زندگی می‌کنند. کروکودیل رودخانه نیل و نهنگ‌های اقیانوس اطلس و بالن‌های اقیانوس هند از جمله حیوانات دریائی قابل آفریقا می‌باشند.

آمریکا

تاریخچه و اطلاعات عمومی، اوضاع طبیعی: نام قاره آمریکا از نام مکتشف ایتالیائی، "آمریکو وسپوس" گرفته شده است. زمانی فکر می‌کردند که او اولین کاشف این قاره بوده است.

همچنین آمریکا را زمانی دو قاره جداگانه یعنی "آمریکای شمالی" و "آمریکای جنوبی" می‌دانستند. باریکه آمریکای مرکزی این دو قاره را بهم متصل می‌نماید. قاره آمریکا از شمال تا جنوب اقیانوس اطلس کشیده شده است و بیش از ۱۴۵۰۰ کیلومتر طول دارد که طول‌ترین قاره شمالی جنوبی در دنیا می‌باشد. در شمال باختری این قاره سرزمین آلاسکا (چهل و نهمین ایالت متحده آمریکا) قرار گرفته است. کوهپایه "راکی" روشوز از این سرزمین تا مکزیک ادامه می‌یابد. در خاور کوهپایه "راکی" دشت بسیار بزرگی قرار دارد. این دشت بوسیله رود "می‌سی‌سی‌پی" آبیاری می‌گردد و تا کوهپایه "آپالاش" در خاور ادامه دارد.

بین آمریکای شمالی و جنوبی، ناحیه ناهموار کوهستانی آمریکای مرکزی قرار گرفته است. این ناحیه همچنین جزایر دریای "کارائیب" را دربر می‌گیرد. فقط یک سرزمین بسیار باریک آمریکای شمالی و جنوبی را بهم پیوند می‌دهد که نام آن "پاناما" می‌باشد و از عرض آن آبراههای به نام "کانال پاناما" ساخته‌اند که اقیانوس اطلس را به اقیانوس آرام (کبیر) مربوط می‌سازد.

آمریکای جنوبی هم تقریباً "بوسعت آمریکای شمالی" می‌باشد. رشته کوهپایه بزرگ "آند" در کرانه ساحل شرقی آن از شمال به جنوب امتداد می‌یابد. در ناحیه باختری این رشته

کوهپایه دشت بزرگ مرکزی قرار گرفته است. بخش بزرگی از این دشت را جنگلهای گرمسیری پوشانده‌اند که رودخانه‌های بزرگ از میان آن می‌گذرد.

آمریکای شمالی و مرکزی رو به ۲۴۳۸۷۲۵۹ کیلومتر مربع و آمریکای جنوبی ۱۷۷۸۵۶۱۲ کیلومتر مربع مساحت دارد که مجموعاً مساحت قاره آمریکا ۴۲۱۷۲۲۸۷۱ کیلومتر مربع می‌شود که بعد از آسیا بزرگترین قاره است. طول سواحل آمریکای شمالی و مرکزی ۷۵۵۰۰ کیلومتر و آمریکای جنوبی ۲۸۷۰۰ کیلومتر و مجموعاً در تمام آمریکا ۱۰۴۲۰۰ کیلومتر ساحل وجود دارد. ارتفاع متوسط آمریکای شمالی و مرکزی ۶۰۰ متر از سطح دریا و آمریکای جنوبی ۵۴۰ متر است. طول‌ترین رود در آمریکای شمالی و مرکزی رود "می‌سی‌سی‌پی" بطول ۶۷۲۰ کیلومتر و در آمریکای جنوبی "آمازون" بطول ۶۲۸۰ کیلومتر می‌باشد. بزرگترین دریاچه آمریکای شمالی و مرکزی "سوپریور" به مساحت ۸۲۷۰۰ کیلومتر مربع و در آمریکای جنوبی "تی‌تی‌کاکا" به مساحت ۶۹۰۰ کیلومتر مربع و بلندترین نقطه آمریکای شمالی و مرکزی قله "مک‌کینلی" در آلاسکا به ارتفاع ۶۰۹۶ متر و در آمریکای جنوبی قله "آکونکاگوا" در آرژانتین به ارتفاع ۶۸۵۰ متر می‌باشد. گودترین منطقه آمریکای شمالی و مرکزی "دره مرگ" در کالیفرنیا ۸۴/۶ متر یا شین‌تر از سطح دریاست و در آمریکای جنوبی زمین‌های "سالیناس" می‌باشد که ۳۹/۳ متر از سطح دریا یا شین‌تر است.

دریاچه‌های بزرگی در مرز بین کانادا و ایالات متحده قرار دارند. این دریاچه‌ها عبارتند از: "سوپریور"، "میشیگان"، "هورن"، "اریه" و "اونتاریو". با یک کشتی می‌توان از اقیانوس اطلس با گذشتن از رودخانه "سنت‌لورنس" و عبور از دریاچه‌ها، به قلب آمریکای شمالی رسید. آبشار باشکوه "نیاگارا" بر روی رودخانه "نیاگارا" بین دریاچه "اریه" و "اونتاریو" قرار دارد.

رشته کوهپایه بزرگ "آند" از شمال به جنوب به موازات کرانه شرقی آمریکای جنوبی امتداد می‌یابد. این رشته ناگسسته بیش از ۸۰۰۰ کیلومتر طول دارد. که طول‌ترین رشته کوهپایه جهان بشمار می‌آید. تعداد زیادی آتشفشان در آن قرار گرفته و نواحی بسیار حاصلخیز است.

سرخ‌پوستان آمریکای جنوبی در دشتهای مرتفع مابین قله‌های پر برف، به کشاورزی مشغولند، سایر سرخ‌پوستان در دامنه خاوری کوهپایه "آند"، جائیکه رودخانه‌ها گل و لای کوهپایه را با خود به همراه می‌آورند، زندگی می‌نمایند. میلیون‌ها سال است که این گل و لای، دشتهای وسیعی را بوجود آورده‌اند. بزرگترین این دشتهای بوسیله رودخانه "آمازون" و شاخه‌های آن، شکل داده شده است.

کوهپایه "راکی" برخی از باشکوهترین مناظر را در آمریکای شمالی بوجود آورده‌اند. "گراندکانیون" در طولانی و تنگی است که رود "کلورادو" از میان آن می‌گذرد که در برخی نقاط عرض آن به ۲۴ کیلومتر و عمق آن به یک کیلومتر می‌رسد. این رودخانه در حدود ۴۵۰ کیلومتر طول دارد.

در سواحل اقیانوس آرام (کبیر) منطقه جنگلی بزرگی از درختهای چوب سرخ وجود دارد. عمر این درختها گاهی به هزاران سال می‌رسد.

رشته کوهپایه "آپالاش" با طول ۲۴۰۰ کیلومتر در خاور آمریکای شمالی قرار گرفته است. جزایر دریای "کارائیب" با آب و هوای گرم و پلازهای زیبا، استراحتگاه بسیار مناسبی برای جهانگردان سراسر جهان می‌باشد.

دشت وسیع و سرسبز "پامپاس" در آرژانتین قرار دارد. گلهداری و دامپروری در این ناحیه رواج دارد.

مردم شناسی، جمعیت، زبان، نژاد و مذهب

وقتی "کریستف کلمب" در سال ۱۴۹۲ میلادی به جزایر هند باختری رسید، فکر می‌کرد که کره زمین را دور زده و به هندوستان (که "جزایر ادویه" یا "هند شرقی" نامیده می‌شد) رسیده است. و به همین علت او مردم آنجا را به زبان لاتین "آیندین" یعنی هندی نامید. که این نام هنوز هم بکار می‌رود، لیکن ما در زبان فارسی آنها را "سرخ‌پوست" می‌نامیم. سرخ‌پوستها در سراسر قاره زندگی می‌کردند. آنها اعقاب مردمی بودند که هزاران سال پیش از راه تنگه "بریگ" (بین آسیا و آمریکا) به آمریکا مهاجرت نموده بودند. بسیاری از قبیله‌های سرخ‌پوستان از آن زمان تا امروز نابود شده‌اند. با وجود این، اکثر سرخ‌پوستان غیر متمدن اولیه در جنگلهای آمریکای جنوبی زندگی می‌کنند.

شمالی‌ترین سرزمینهای آمریکای شمالی موطن "اسکیموهای" پر قدرت و سخت‌کوش است. آنها هم از نسل آسیائیا می‌باشند. بسیاری از سیاه‌پوستها در ناحیه جنوبی آمریکای شمالی و در جزایر دریای کارائیب زندگی می‌نمایند. آنها از نسل بردگان سیاه‌پوستی می‌باشند که از آفریقا به آمریکا آورده شده‌اند.

جمعیت آمریکای شمالی و مرکزی رو به‌رفته در ۱۳۵۷ ۲۲۰۰۰۰۰۰۰۰ نفر و آمریکای جنوبی ۲۲۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ نفر بوده که مجموع جمعیت قاره آمریکا ۵۵۰ میلیون نفر می‌شود. پرجمعیت‌ترین شهر در آمریکای شمالی و مرکزی بندر نیویورک است که در ۱۳۵۷ با حومه ۱۶/۹ میلیون نفر و بدون حومه ۸ میلیون نفر جمعیت داشته و در آمریکای جنوبی شهر "بوتنوس‌آیرس" پایتخت آرژانتین در ۱۳۵۷ با حومه ۸/۶ میلیون نفر و بدون حومه ۲/۹ میلیون نفر جمعیت داشته است. این شهر با توجه به حومه پرجمعیت‌ترین شهر آمریکای جنوبی است، زیرا شهر "سان پائولو" در برزیل با حومه در ۱۳۵۷، ۶/۶ میلیون نفر و بدون حومه ۵/۲ میلیون نفر جمعیت داشته است. نژاد مردم آمریکا شامل افراد بومی و مهاجرین است. در آمریکای شمالی مهاجرین اروپائی که بیشتر مهاجرین انگلستان، ایرلند، فرانسه و آلمان می‌باشند و مهاجرین سیاه پوست آفریقا و تعدادی مهاجر زردپوست سکونت دارند و مردم آلاسکا نیز از اقوام اسکیمو هستند. مردم آمریکای مرکزی که بیشتر مهاجرین اسپانیا و مردم آمریکای جنوبی نیز مهاجرین اسپانیا و پرتغال می‌باشند و سیاه‌پوستان نیز در آمریکای جنوبی سکونت دارند. با اضافه در اثر امتزاج نژادها تعداد کثیری از مردم آمریکای جنوبی دورگ هستند. ساکنین اصلی قاره آمریکا یعنی سرخ‌پوستان، جمعیت کمی دارند و در نقاط مختلف این قاره بخصوص در اطراف رود آمازون سکونت دارند. مردم آمریکای شمالی بجز مکزیک اکثراً "مذهب پرتستان" دارند و بقیه مردم قاره آمریکا پیرو مذهب کاتولیک می‌باشند، پیروان سایر ادیان نظیر اسلام و یهود نیز در آمریکا سکونت دارند. مردم کانادا بزبانهای انگلیسی و فرانسه و مردم ایالات متحده بزبان انگلیسی تکلم می‌نمایند و بقیه مردم قاره آمریکا بجز برزیل که زبان آن پرتغالی است بزبان اسپانیولی صحبت می‌نمایند، رشد جمعیت در شمال آمریکا بطور متوسط در سال ۱٪ تا ۱/۵٪ و در مرکز و جنوب سالیانه به ۲/۵٪ می‌رسد.

اوضاع اقتصادی

کشاورزی، دامپروری، صنایع، معادن: با اینکه نواحی وسیع کوهستانی آمریکای شمالی واقع برای کشاورزی مناسب نمی‌باشند، جنگلهای وسیع در آن روئیده و الوار و چوب با ارزشی را فراهم می‌آورد. گرفتن ماهی آزاد و کسرو آن، صنایع بزرگی را در کناره رودخانه‌ها و دریاچه‌های سرزمینهای کوهستانی شمال خاوری، بوجود آورده‌است.

چمنزارهای باز و گسترده کانادا و دشت بزرگ ایالات متحده، انبار نان (غله) جهان نامیده می‌شود. زیرا در آنجا به مقدار بسیار زیاد گندم تولید می‌شود. همچنین کانادا دارای مزارع گسترده همراه با تاسیسات بزرگ دامپروری می‌باشد. برزیل به فیهو، آرژانتین به گاوآردی، جامائیکا به شکر و ایالات جنوبی آمریکا به توتون و پنبه، شهرت دارند.

معادن نفت، زغال سنگ و آهن در سرتاسر قاره آمریکا یافت می‌شود. همچنین طلا، نقره، مس، نیکل، و بسیاری دیگر از فلزات از معادن استخراج می‌شود. ایالات متحده آمریکا بزرگترین تولید کننده روی و مس در جهان می‌باشد. بیشتر معادن نقره در "مکزیک" و بیشتر معادن نیکل در کانادا وجود دارد. جامائیکا بزرگترین تولید کننده "بوکسیت" (که برای تولید آلومینوم بکار می‌رود) می‌باشد.

دامپروری در نقاط مختلف آمریکا از جمله کانادا، ایالات متحده، برزیل و آرژانتین از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. پرورش گله‌های عظیم گاو، گوسفند، بز و خوک و تربیت اسب در

این کشورها و انواع شتر بی کوهان، لاما، آلباکا در سرزمینهای مرتفع کوههای آند و پرورش طیور در اغلب نقاط این قاره مورد توجه است.

کشت ذرت، پنبه در سرزمینهای جنوبی ایالات متحده، برزیل و آرژانتین و کشت قهوه، موز، کاکائو، نیشکر، انواع مرکبات و آناناس در جزایر دریای کارائیب و کشورهای آمریکای مرکزی و جنوبی و بالاخره کشت کائوچو، جفندر قند، کتان و بهره‌برداری از جنگل در نقاط جنگلی سراسر این قاره قابل توجه است.

تولیدات صنعتی ایالات متحده آمریکا بیشتر در شهرهایی مانند دیترویت، نیویورک، میشیگان و شیکاگو و مناطق اطراف دریاچه‌های پنجگانه آمریکا قرار دارند. ذوب فلزات، صنایع سنگین، تهیه فولاد، ماشین‌های کشاورزی، راهسازی، انواع دیگر ماشین آلات، تولید اسلحه و سلاحهای سنگین، اتومبیل‌سازی، کنتی‌سازی، ساخت هواپیمای مسافربر و جنگی و بالاخره صنایع شیمیائی، صنایع عظیم نفت، صنایع غذایی و سیمان شایان توجه است.

در کانادا، صنایع سنگین، تهیه کاغذ و خمیر آن، صنایع چوب، ذوب فلزات و در مکزیک صنعت نفت، انواع معادن و ذوب فلزات و معادن مهم مس در شیلی قابل ذکر است. در آمریکای جنوبی با وجود توسعه نسبی، صنایع پیشرفت چندانی نکرده است.

محیط زیست و زندگی جانوری قاره آمریکا

جانوران گوناگونی از گوزن و خرس قطبی در مناطق سرد گرفته، تاسوسمار و طوطی ویژه نواحی گرمسیری در آمریکای شمالی زندگی می‌کنند. در نواحی جنگلی آن، خرس، گوزن، جوجه تبغی، سگ آبی زندگی می‌کند. و گوزن (موس) در جنگلهای سرد شمالی آمریکای شمالی بسر می‌برد. این حیوان تابستانها را در علفزارهای کنار دریاچه‌ها سپری می‌نماید.

حیوانات گوناگونی در علفزارها زندگی می‌نمایند. در زیر چمنزارها، سوراخهای زیادی که برای کشاورزان تولید ناراحتی و اشکال می‌کند وجود دارد. مسئولیت این سوراخ کردنها با یک

موجود شبیه سنجاب است که گاهی آنرا "سگ چمنزار" می‌نامند و این بخاطر صدای آن است که شبیه به عوعو سگ می‌باشد. مهمترین دشمنان این جانور عبارتند از: موش خرما، "راسو" پاسباه، گورکن و کابوت. مشهورترین حیوانات چمنزار، گاوهای وحشی و گاو میش (بوفالو)، می‌باشد. زمانی گله‌های بزرگ و زیادی از گاوهای وحشی در دشتها زندگی می‌کردند. اما مهاجرین، تعداد زیادی از آنها را شکار کردند و امروزه برای جلوگیری از نابودی نسل، از آنها محافظت می‌شود. دیگر موجود چمنزارها و بیابانها، مار "زنگوله‌دار" می‌باشد که موقع احساس خطر، صدائی شبیه صدای زنگوله تولید می‌کند.

در آمریکای جنوبی، مارهای بزرگ بوآ، پروانه‌های غول پیکر و قورباغه‌های سمی زندگی می‌کنند. اما عجیب‌ترین حیوانات آن "آرمادیلو" گورکنی غول‌پیکر می‌باشد. پشت این جانور با لاک‌های استخوانی و سخت پوشیده شده است، که شبیه زره جنگجویان می‌باشد. غذایش از حشرات است و پنجه‌های قوی خود را برای خراب کردن لانه مورچه‌ها، بکار می‌برد، و سپس زبانش بلند و چسبدار خود را جلو برده و مورچه را شکار می‌کند. درست مانند "مورچه‌خوار" غول‌پیکر که به همین روش زندگی می‌کند.

یکی دیگر از حیوانات عجیب، خرس تنبل است که واقعا به‌کندی راه می‌رود. خرس تنبل مدت زیادی از وقت خود را به آویزان شدن از درختهای جنگل می‌گذراند. جنگلهای پر باران آمازون، مسکن مارهای گوناگون نیز هست. بزرگترین مارهای آمازون مار "بوآ" می‌باشد که طول آن از نه متر تجاوز می‌کند. "بوآ" یک مار سمی نیست، بلکه بدو شکار خود را می‌پسند و با فشار زیاد آنرا با بدن نیرومند خود خرد می‌کند و می‌بلعد. مار "آناکوندا" (که از خانواده "بوآ" می‌باشد) نیز در جنگل زندگی می‌کند. یکی دیگر از ساکنین جنگل، خوک خرطوم‌دراز "تاپیر" یک موجود عجیب به‌اندازه "اسب کوتاه" می‌باشد، که خرطوم آن قدری کوتاهتر ولیکن پوستی پر مو دارد. در این جنگل پرندگان رنگارنگ و گوناگونی زندگی می‌کنند. از جمله طوطی، طوقان (مرغ منقاردار) و مرغ مگس‌خوار، که از میوه‌ها و شهد گلها تغذیه می‌نمایند. و در رودخانه‌ها ماهی‌های گوناگون از جمله ماهی "پیرارا" یک ماهی درنده است در رودخانه‌های جنگلهای آمازون زندگی می‌کند. دندانهای آن بقدری تیز است که مانند یک چاقو در بدن شکار فرو می‌رود.

اقیانوسیه

اطلاعات عمومی و مردم شناسی:

اقیانوسیه نام مجموعه‌ای از جزایر است که در جنوب و مرکز اقیانوس آرام (کبیر) قرار دارند. مهمترین این جزایر، استرالیا می‌باشد که بزرگترین جزیره دنیا و درحقیقت قاره کوچکی است. بخش عمده استرالیا را دشتها و قسمت کوچکی از آنرا کوههای کم ارتفاع تشکیل می‌دهد و بخش مرکزی آن کویری می‌باشد.

استرالیا تا قرن هفدهم برای اروپائیان ناشناخته بود. در آن زمان فکری کردند که فقط خشکی در آنجا وجود دارد لیکن از آن بدرستی آگاهی نداشتند. مردم آنزمان این قاره اسرار آمیز را "سرزمین ناشناخته جنوب" می‌نامیدند. دریانوردان هلندی اولین کسانی بودند که این سرزمین را کشف کردند، لیکن پس از صد سال "کاپیتان جیمز کوک" بخش ساحل شرقی این قاره را به درستی نقشه‌برداری کرد.

نیوزیلند دومین کشور بزرگ اقیانوسیه می‌باشد. علاوه بر جزایر شمال و جنوبی، این کشور جزیره "استوارت"، جزیره "کانتنام" و تعداد زیادی جزایر کوچک را نیز دربرمی‌گیرد. این سرزمین با استرالیا تفاوت زیادی دارد. کوههای زیادی دارد با یخچالها، آتشفشانها و چشمه‌های آب گرم فراوان. بارندگی آن زیاد و آب و هوای آن بطور کلی معتدل است. زمانی قسمت اعظم از سطح این کشور جنگل بوده، لیکن حالا بخش عمده‌ای از جنگل‌ها از بین رفته است. نابودی بسیاری از جنگلها را افراد بومی "ماوریس" موجب شده‌اند آنها مردمی با پوست تیره می‌باشند که قبل از آمدن سفید پوستان به "نیوزیلند" در آنجا زندگی می‌کردند و عادت به سوزاندن جنگل‌ها داشتند.

مساحت اقیانوسیه رویه ۳۶۳۰۸۵۳۰ کیلومتر مربع است و قسمت اعظم آن در نیمکره جنوبی واقع شده و تشکیل گروههای جزیره‌ای نظیر "پلازی" "پلی‌نزی" و "میکرونزی" را می‌دهد. طول سواحل اقیانوسیه در حدود ۲۰ هزار کیلومتر و ارتفاع متوسط آن ۳۴۰ متر و بلندترین نقطه آن قله "ویلهم" در "گینه‌نو" به ارتفاع ۴۶۲۰ متر و گودترین منطقه آن، دریاچه "آیر" در استرالیا است که ۱۱/۷ متر از سطح دریای آزاد پائین‌تر است. طولی‌ترین رودخانه آن رود "موری" در استرالیا بطول ۲۸۸۸ کیلومتر و بزرگترین دریاچه آن "آیر" بمساحت ۱۰ هزار کیلومتر مربع است.

جمعیت اقیانوسیه در ۱۳۵۷ - ۳۰ میلیون نفر بوده و پرجمعیت‌ترین شهر آن بندر "سیدنی" در استرالیا در ۱۳۵۷ با حومه ۲/۶ میلیون نفر و بدون حومه ۱/۵۶ میلیون نفر جمعیت داشته است. نژاد مردم آن سفیدپوست مهاجر اروپا، سیاهان "پولی - نزی" و "پاپوآ" و سایر مردم بومی است. دین مردم آن مسیحی و بیشتر بومیان مذهب اولیه دارند. زبان مردم آن انگلیسی و زبانهای بومی و رشد جمعیت این قاره سالیانه بطور متوسط از ۱ تا ۲/۵٪ می‌رسد.

جزایر خاکی و مرجانی:

جزایر کوچکی در سراسر اقیانوس آرام (کبیر) پراکنده شده‌اند. برخی از این جزایر بوسیله آتشفشانها بوجود آمده‌اند. تعداد زیادی کوههای آتشفشانی گداگرد اقیانوس قرار دارند. که به آنها "حلقه آتش" می‌گویند. بسیاری از جزایر که به این شکل بوجود آمده‌اند، کوهستانی می‌باشند.

سایر جزایر سطح می‌باشند که از مرجان، باقیمانده اسکلت این موجود دریائی، بوجود آمده‌اند. این جزایر را "جزایر مرجانی" می‌نامند. که فقط در آبهای گرم دریاهای جنوبی دیده می‌شوند. در ساحل شمال باختری استرالیا، بزرگترین توده مرجانی در جهان می‌باشد.

"گینه نو" جزیره‌ای کوهستانی است که در شمال استرالیا قرار دارد. بخش عمده‌ای از آن از جنگلهای گرمسیری پوشیده شده است. آب و هوای آن بسیار گرم و پرباران است.

"درخت اوکالیپتوس" در بخشهای مختلف استرالیا می‌روید. این درخت بنام "درخت صغ" نیز نامیده می‌شود.

کویر بخش بزرگی از استرالیا را دربر گرفته است. بین صحاری بزرگ ویکتوریا و خلیج بزرگ استرالیا کویر بزرگی بنام بام‌دشت "تولاربور" قرار گرفته که در آن گیاهی بچشم نمی‌خورد. موج‌بازی یکی از ورزشهای مردم استرالیا می‌باشد. سواحل ماسهای عریض و هوای گرم و مطبوع استرالیا را برای ورزشهای گوناگون ایده‌آل نموده است.

آب‌فشانها و چشمه‌های آب گرم در میان صخره‌ها بخشی از "نیوزیلند" بطور طبیعی آب را با فشار زیاد بالا می‌زند.

زندگی جانوری

جزایر اقیانوسیه را از نظر حیات وحش بایستی سرزمین عجائب دانست. اکثر پستانداران و پرندگان ویژه این سرزمین بوده و در نقاط دیگر جهان دیده نمی‌شوند. معروفترین حیوانات این سرزمین کانگورو زرد و خاکستری، هم‌چنین خرسهای کوچک "کوآلا" که از شیره درخت اوکالیپتوس تغذیه می‌نمایند، مرغان عظیم‌الجثه، طوطیان زیبا، مرغ بهشتی، مرغ عشق، مرغ کیوی، انواع سوسمار، خرگوشهای استرالیا، لاک‌پشت‌های دریائی عظیم الجثه و خفاش‌های درشت، مارهای خطرناک، کروکودیل، سگ تاسمانی، خوک وحشی پاپوآ و حیوان عجیبی بنام پلاتیپوس که منقاری شبیه به منقار اردک و دست‌هایی شبیه پستانداران آبی و دمی دراز و طولانی و اندام آن از موهای زبر می‌باشد.

اوضاع اقتصادی

کشاورزی، دامپروری:

بزرگترین تاسیسات دامپروری جهان بویژه پرورش گوسفند "مرینوس" و هم‌چنین پرورش گاو و تهیه لبنیات در دو کشور استرالیا و زلاندنو وجود دارد از صادرات مهم دو کشور استرالیا و زلاندنو گوشت، پشم مرینوس، لبنیات و حیوانات زنده گوشتی می‌باشد. صید انواع ماهی، لاک‌پشت دریائی، صید صدف و شکار نهنگ و بالن یکی دیگر از منابع مهم این جزایر می‌باشد. کشت غلات بویژه گندم، تهیه چوب و الوار، کائوچوک طبیعی، نارگیل، پنبه، قهوه، کاکائو، انواع میوه، موز، انگور و شراب، نیشکر، از جمله فرآورده‌های جزایر اقیانوسیه می‌باشد. استخراج زغال سنگ، نفت، طلا، نقره، سرب، روی، مس، نیکل و بالاخره سنگ آهن از جمله منابع مهم معدنی این قسمت از جهان می‌باشد.

صنایع اقیانوسیه

بیشتر مناطق صنعتی اقیانوسیه در دو کشور استرالیا و زلاندنو متمرکز است. صنایع مهم استرالیا عبارتند از: صنایع غذایی، شیمیائی، صنایع سنگین، ذوب فلزات، پارچه‌بافی، صنایع مکانیکی، شیشه‌سازی، صنایع کشاورزی و چوب.

کشتیرانی و فعالیت در بنادر مهم استرالیا: سیدنی و ملبورن و چند بندر دیگر قابل توجه است.

صنایع مهم زلاندنو: در درجه اول صنایع غذایی و سپس خمیر کاغذ، صنایع چوب، پارچه‌بافی، صنایع شیمیائی، تاسیسات برق آبی و حرارتی قابل ذکرند. بنادر مهم آن ولینگتون و اوکلند می‌باشند.

جمعیت استانها و شهرستانها برابر آخرین تقسیمات کشوری (مهرماه ۱۳۶۰)

۱۵۷۰۵۱۸	تالش (هشتپر)	۱۵۷۰۳۲۲	ایرانشهر	۲۵۰۴۸۵	دشتی (خورموج)	۵۰۳۳۱۰۱۶۶	استان تهران
۹۵۰۵۲۳	رودبار	۸۶۰۵۵۰	چابهار	۱۵۰۰۰۰*	دیبر	۴۰۲۵۹۰۴۹۷	تهران
۱۶۲۰۳۰۸	رودسر	۴۳۰۵۸۷	خاش	۳۳۰۹۰۹	گناوه	۶۲۰۲۰۷	دماوند
۱۵۴۰۶۹۶	صومعه سرا	۱۷۴۰۳۰۲	زابل	۱۷۰۱۶۹	کنگان	۳۰۰۰۰۰۰	ری
۱۴۴۰۸۲۰	قوس	۸۲۰۸۸۲	سراوان			۲۳۰۰۰۰۰	شمیرانات (نجرین)
۲۰۴۰۹۱۷	لاهیجان			۳۹۴۰۳۰۰	استان چهارمحال و بختیاری	۳۳۹۰۲۹۹	کرج
۸۶۰۷۸۶	لنگرود	۲۰۰۳۴۰۹۸۲	استان فارس	۱۸۲۰۶۲۲	شهرکرد	۱۴۰۰۴۴۳	ورامین
		۶۴۰۰۴۹۵	شیراز	۱۰۹۰۶۷۸	سرخس		
۹۳۳۰۹۳۹	استان لرستان	۱۲۰۰۴۵۰	آباد	۵۰۰۰۰۰	فارس	۳۰۱۹۷۰۶۸۵	استان آذربایجان شرقی
۵۲۳۰۲۷۵	حرم آباد	۳۰۰۱۹۴	اسپهان	۵۲۰۰۰۰	لردگان	۱۰۰۷۳۰۹۱۲	تبریز
۱۷۷۰۲۵۴	الکودر	۴۸۰۸۱۴	اقلید			۳۷۰۰۵۹۹	اردبیل
۲۳۳۰۴۱۰	سرخس	۱۰۹۰۷۸۲	حرم	۳۰۲۶۵۰۷۱۱	استان خراسان	۲۹۶۰۹۹۷	اهر
		۱۰۶۰۲۸۹	داراب	۱۰۰۹۷۰۱۴۳	مشهد مقدس	۱۳۲۰۱۷۱	خلخال (هروآباد)
۲۰۳۸۶۰۲۴۹	استان مازندران	۵۸۰۴۰۴	سیدان (اردکان)	۷۳۰۷۹۶	افراس (میان آباد)	۱۳۲۰۵۳۲	سراب
۲۶۲۰۸۷۷	ساری	۱۰۶۰۳۵۲	قلا	۶۶۰۳۶۱	با حرر (تایباد)	۳۰۹۰۳۳۱	مراغه
۲۳۲۰۴۷۵	آمل	۱۲۱۰۵۴۸	میروآباد	۳۳۵۰۷۶۰	بخنورد	۱۸۹۰۹۱۹	مرند
۳۴۸۰۶۱۸	مازل	۱۴۵۰۶۷۸	کارون	۲۰۴۰۷۵۰	سرخند	۱۳۷۰۳۹۱	منگین شهر (خیا و)
۵۰۰۰۰۰*	سندر ترکمنی	۱۸۳۰۹۲۱	لار	۱۰۴۰۳۱۴	تربت جام	۱۷۴۰۲۷۲	مغان (گرمی)
۱۳۹۰۹۸۶	سپهر	۱۷۶۰۱۴۷	مرودت	۲۶۹۰۶۷۸	تربت حیدریه	۲۳۵۰۲۳۳	میانه
۱۲۰۰۸۷۰	نگاس	۱۳۷۰۹۷۴	معنی (سورآباد)	۵۳۰۶۷۵	درگزر	۱۷۵۰۳۳۸	هشتگرد (سراسکند)
۳۹۰۰۰۰*	رامهر	۴۹۰۶۳۴	سرسر	۴۵۲۰۹۲۷	سروار		
۵۵۰۰۰۰*	سوادکوه (پل نمید)			۶۲۰۲۸۱	شیروان	۱۰۴۰۷۰۶۰۴	استان آذربایجان غربی
۴۰۰۰۰۰*	علی آباد	۷۹۲۰۴۴۰	استان کردستان	۳۶۰۲۳۱	طس	۳۷۰۰۹۸۷	اورمیه
۱۹۰۰۴۹۹	فایم شهر	۲۶۴۰۱۰۲	سنندج	۵۷۰۱۸۳	فردوس	۵۹۰۷۳۳	پیرانشهر
۷۰۰۰۰۰*	کردکوی	۵۰۰۸۵۸	ساسة	۷۰۰۵۷۸	فایمات (فاش)	۱۸۸۰۴۴۰	خوی
۲۶۲۰۱۸۷	گرگان	۱۱۱۰۵۱۰	سحار	۱۹۷۰۹۷۵	فرجان	۵۴۰۳۳۸	سردشت
۳۶۷۰۶۷۴	گنبد کاووس	۱۳۲۰۵۲۳	سفر	۱۴۷۰۷۵۸	کاسمر	۸۷۰۷۰۰	سلماس
۶۰۰۲۶۴	سور	۱۳۲۰۹۹۶	فروه	۷۰۰۶۹۴	گناباد	۱۲۵۰۴۷۱	ماکو
۱۴۶۰۷۹۹	سوسهر	۱۲۰۰۴۵۱	مربوان	۲۶۴۰۷۰۷	سینابور	۱۹۷۰۱۵۱	مهاباد
						۲۳۱۰۰۳۷	میاندوآب
۱۰۰۷۴۰۹۸۰	استان مرکزی	۱۰۰۸۸۰۳۴۶	استان کرمان	۲۰۱۸۷۰۱۱۸	استان خوزستان	۹۲۰۷۴۷	نقده
۳۰۴۰۱۵۴	اراک	۲۵۹۰۳۸۴	کرمان	۴۹۶۰۴۶۸	اهواز		
۱۵۰۰۰۰*	آستان	۸۳۰۱۶۲	بافت	۳۷۶۰۹۱۱	آبادان	۲۰۱۷۲۰۶۹۰	استان اصفهان
۶۲۰۱۹۲	نفرش	۳۵۰۰۰۰	سردسیر (مشیر)	۱۳۸۰۶۳۳	ایبده	۹۳۳۰۱۷۹	اصفهان
۶۲۰۸۹۲	خمیس	۱۱۱۰۳۰۵	سب	۸۹۰۳۳۶	سندر ماهشهر	۴۲۰۶۶۹	اردستان
۲۰۰۰۰۰*	دلجان	۱۹۸۰۶۱۳	حرمات (سرواران)	۱۱۴۰۷۸۰	سپهان	۲۳۰۱۷۵	خوارسار
۱۴۱۰۴۵۳	ساوه	۱۱۲۰۴۵۳	رفسجان	۱۹۱۰۰۴۶	حرمشهر	۴۲۰۰۰۰	سمیرم
۱۳۰۰۰۰*	سرسند (تارند)	۹۴۰۶۴۹	ررسد	۳۰۳۰۲۹۲	درمبول	۱۰۶۰۰۰۰	شهرضا
۳۱۱۰۷۹۱	قم	۹۶۰۷۳۳	سمرجان	۱۰۰۰۵۱۹	دشتآرادگان (سوسگرد)	۱۰۴۰۰۰۰	فریدن (داران)
۲۷۰۴۹۸	محلان	۵۷۰۰۵۷	شهر بابک	۶۸۰۵۹۰	رامهرمز	۳۵۰۰۰۰	فریدون شهر
		۴۰۰۰۰۰	کهنوج	۳۴۰۵۸۷	شادگان	۱۴۴۰۰۰۰	فلاورجان
۴۶۲۰۴۴۸	استان هرمزگان			۹۳۰۸۹۳	شوشتر	۳۰۷۰۰۰۰	کاشان
۲۰۱۰۲۲۱	سدر عباس	۱۰۰۳۰۰۷۱۴	استان کرمانشاهان	۱۷۹۰۰۷۳	محمد سلطان	۶۳۰۰۰۰	گلیانگان
۸۸۰۶۳۵	سدر لنگه	۵۶۸۰۹۶۳	کرمانشاه			۱۵۰۰۰۰۰	لنجان (زرین شهر)
۳۸۰۳۹۷	قسم	۱۸۳۰۲۰۳	اطلام آباد غرب	۱۰۰۱۷۰۵۷۰	استان زنجان	۱۰۰۰۰۰۰	ماربین (خمینی شهر)
۵۰۵۹۲	کیش	۱۰۳۰۱۳۱	پساوه	۲۳۹۰۵۷۳	رجان	۴۰۰۵۷۶	نائین
۱۳۸۰۵۹۵	میاب	۷۳۰۵۱۵	سفر	۱۱۷۰۴۷۸	اسپهر	۱۵۳۰۹۹۹	نجدآباد
		۱۰۱۰۹۰۲	قصر شرس	۱۳۳۰۵۱۹	خداینده (قیدار)	۲۸۰۱۴۲	نطنز
۱۰۰۸۸۰۰۲۴	استان همدان			۲۰۰۰۰۰۰*	ضیاء آباد (تاکستان)		استان ایلام
۶۸۱۰۹۴۱	همدان	۲۴۴۰۳۷۰	استان کهگیلویه و بویراحمد	۳۳۷۰۰۰۰	فروزین	۲۴۵۰۴۸۳	ایلام
۹۴۰۶۲۴	نوبکران	۸۱۰۰۶۶	بویراحمد (بابوج)			۸۵۰۵۲۰	ایلام
۱۹۱۰۹۶۴	ملایر	۱۰۴۰۱۹۵	کهگیلویه (دهدشت)	۲۸۹۰۴۶۳	استان سمنان	۳۲۰۵۸۱	بدره (دره شهر)
۱۱۹۰۴۹۵	سهاوند	۵۹۰۱۰۹	گساران (دوگساران)	۶۶۰۵۷۵	سمنان	۵۲۰۳۹۵	دهلران
				۴۷۰۹۱۶	دامغان	۴۱۰۸۸۹	شیروان و جرداول
۳۵۶۰۸۲۱	استان یزد			۱۳۱۰۶۱۴	تاهرود	۳۳۰۱۹۸	مهران
۱۸۰۰۳۰۸	یزد	۱۰۵۸۱۰۴۸۸	استان گیلان	۴۳۰۳۵۸	گریمبار		
۶۵۰۳۳۳	اردکان	۴۴۲۰۴۹۵	رشت			۳۰۳۰۰۱۴	استان بوشهر
۲۴۰۹۸۳	نافی	۳۵۰۹۴۵	آستارا			۷۷۰۵۰۰	بوشهر
۵۱۰۲۹۷	نفت	۷۰۰۰۰۰*	آستانه اشرفیه	۶۶۴۰۲۹۲	استان سیستان و بلوچستان	۲۶۰۰۷۵	ننگسنان (اهرم)
۳۵۰۰۰۰*	مهریز (مهربادیس)	۷۶۰۹۸۰	سدر آبرلی	۱۲۰۰۱۴۹	راهمدان	۱۰۷۰۸۷۶	دشتستان (برازجان)

* جمعیت براساس برآورد تقریبی

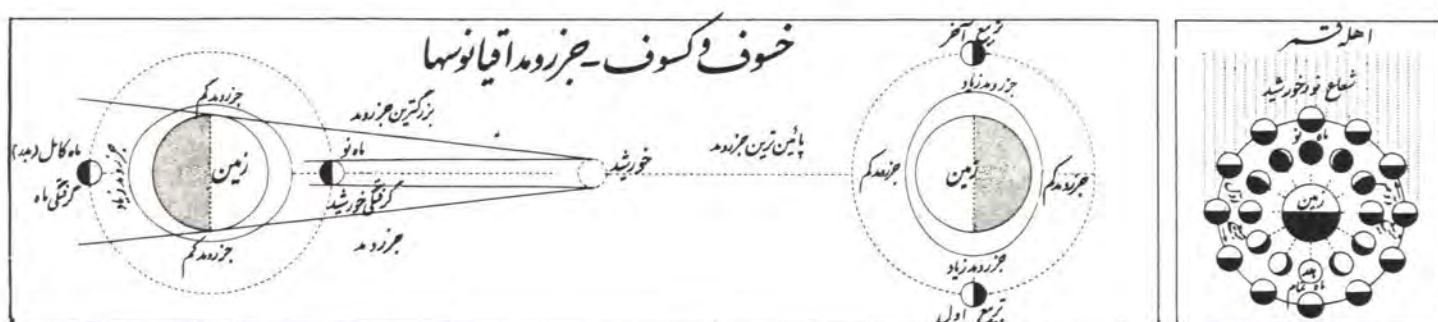
تغییرات تقسیمات کشوری و شهرستانها و بخشهای جدید در نقشه استانها دقیقاً رعایت گردیده مهرماه ۱۳۶۰

اسامی رودهای مهم جهان

نام رود	محل	سر چشمه	مصب	طول به کیلومتر	مساحت حوضه به هزار کیلومتر مربع	ریزش متوسط سالانه آب به کیلومتر مکعب
آمازون	آمریکای جنوبی	آند	اقیانوس اطلس	۶/۴۸۰	۷/۰۵۰	۱۲۰/۰۰۰
کنگو	آفریقا	زئیرونا نرانیبا	اقیانوس اطلس	۴/۶۴۰	۳/۶۹۰	۴۰/۰۰۰
میسیسیپی و میسوری	ایالات متحده آمریکا	رشوز	خلیج مکزیک	۷/۲۰۰	۳/۲۴۸	۱۹/۰۰۰
زامبزی	آفریقا	شایا (کاتانگا)	اقیانوس هند (تنگه موزامبیک)	۲/۶۶۰	۱/۳۳۰	۱۹/۰۰۰
لنا	آسیا	کوه بایکال (سیبری جنوبی)	اقیانوس منجمد شمالی	۴/۳۳۰	۲/۴۱۸	۱۵/۵۰۰
مکونگ	آسیا (هندوچین)	گایک گوری (هیمالیا شرقی)	دریای چین جنوبی (اقیانوس کبیر)	۴/۵۰۰	۸۱۰	۱۲/۰۰۰
نجر	آفریقا	فوتا جالون	خلیج گینه (اقیانوس اطلس)	۴/۱۶۰	۲/۰۶۲	۱۲/۰۰۰
ولگا	اروپا	فلات والدائی	دریای خزر	۳/۶۹۰	۱/۳۸۰	۸/۵۰۰
براهما پوترا	آسیا	هیمالیا	خلیج بنگال (اقیانوس هند)	۲/۹۶۰	۶۷۰	۸/۰۰۰
گنگ	آسیا	هیمالیا	خلیج بنگال (اقیانوس هند)	۲/۷۰۰	۱/۰۶۰	۷/۷۰۰
دانوب	اروپا	کوههای جنگل سیاه	دریای سیاه	۲/۸۵۰	۸۱۶	۶/۴۳۰
سند	آسیا	هیمالیا غربی	اقیانوس هند	۳/۱۸۰	۹۶۰	۴/۶۰۰
پجورا	اروپا	اورال	دریای بارتس (اقیانوس منجمد شمالی)	۱/۸۱۴	۳۲۷	۴/۱۰۰
ارانژ	آفریقا	کوه دراکسبرگ	اقیانوس اطلس	۱/۸۶۰	۱/۰۲۰	۲/۹۰۰
نیل	آفریقا	بوروندی (آفریقای خاوری)	دریای مدیترانه	۶/۵۰۰	۲/۸۰۰	۲/۶۰۰
هوانگهو	آسیا	کوتن لن (چین غربی)	دریای زرد (اقیانوس کبیر)	۴/۸۴۰	۷۴۵	۱/۵۰۰
جیحون (آمودریا)	آسیا	آلاتسی	دریاچه آرال	۲/۶۰۰	۴۶۵	۱/۳۳۰
سیحون (سیردریا)	آسیا	آلاتسی	دریاچه آرال	۲/۹۸۲	۴۶۲	۷۳۰
کر (کورا - کورس)	آسیا	کوههای قفقاز و آرات	دریای خزر	۱/۵۱۰	۱۸۸	۵۸۰
سن	اروپا (فرانسه)	وژ	دریای مانش	۷۷۶	۷۹	۲۵۰
تیمز	اروپا (انگلستان)	کتس ولدهیل	دریای شمال	۴۳۸	۱۵	۱۵۰
کارون	ایران	کوههای بختیاری (رردکوه)	خلیج فارس	-	۵۷/۱۶	-

اسامی قله و کوههای مهم جهان

نام قله	نام رشته کوه	محل	ارتفاع بمرت	نام قله	نام رشته کوه	محل	ارتفاع بمرت
اورست	هیمالیا	نیال	۸۰۸۸۴	ویرونگا	میتومبا	رواندا (آفریقا)	۴۰۵۱۷
گودوین - اوستن	قراقروروم	کشمیر	۸۰۶۱۱	ویننی	نوادا	ایالات متحده آمریکا	۴۰۴۱۸
کونگور	پامیر	تبت	۷۰۶۶۵	آلبرت	رشوز	کانادا	۴۰۴۱۵
آگونکا گوا	آند	مرزا ژانخیر و شیلی	۶۰۹۶۰	بلانکا	رشوز	ایالات متحده آمریکا	۴۰۳۸۶
توبونگاتو	"	"	۶۰۸۰۰	موکو	کامرون	کامرون (آفریقا)	۴۰۰۷۰
مک کینلی	آلاسکا	آلاسکا	۶۰۱۹۰	اطلس	الجزایر	الجزایر	۴۰۰۰۰
لونگان	کاسکید	کانادا	۵۰۹۶۵	کوردوآ گواتمالا	گواتمالا	گواتمالا	۳۰۸۸۵
کلیمانجارو	کلیمانجارو	تانزانیا	۵۰۹۳۰	فوجی یاما	آکاشی شی سام مایاکو	ژاپن	۳۰۷۷۵
دماوند	البرز	ایران	۵۰۶۷۱	کوک	آلب زلاندو	زلاندو	۳۰۷۶۴
السرور	قفقاز	شوروی	۵۰۶۳۳	آلاداغ	توروس	ترکیه	۳۰۷۳۴
دنا	دینار (فارس)	ایران	۵۰۲۰۰	کاتکین	دراکسبرگ	آفریقای جنوبی	۳۰۶۶۰
کنیا	کنیا	کنیا	۵۰۱۹۵	فورل	گریلند	گریلند	۳۰۵۰۵
هومبولد	ناشان	چین	۵۰۱۸۰	آنتو	بیرنه	اسانیا	۳۰۴۰۴
آرات بزرگ	ارمنستان	ترکیه	۵۰۱۶۵	اتنا	سیسل	سیسل	۳۰۲۷۴
رونزوری	اوگاندا (آفریقا)	اوگاندا	۵۰۱۲۵	دمپو	باریزان	سوماترا	۳۰۱۵۹
کارستنز	کوههای نوادا	گینه نو	۵۰۰۰۰	آهاگار	اطلس	الجزایر	۳۰۰۰۰
کلیوجیف	کامچاتکا	شوروی	۴۰۹۱۶	آرات کوچک	آذربایجان	ایران	۲۰۹۲۳
مون بلان	آلب	فرانسه	۴۰۸۰۷	الوند	مرکزی ایران	همدان	۳۰۵۴۸
راس داتان	اتیوپی	حشه	۴۰۵۶۰	سلان	آذربایجان	ایران	۴۰۸۴۴
سیلوکا	آلتائی	شوروی	۴۵۴۰				

جریانهای دریائی

در کجا جریان دارد	گرم یا سرد	سرعت به کیلومتر شبهانه روزی	نام
اقیانوس اطلس			
از خط استوا بطرف شمال ، از آفریقا بطرف جزایر آنتیل	گرم	۲۵-۴۵	جریان شمالی (پاسات شمالی)
ادامه پاسات شمالی ، در امتداد جزایر آنتیل و باهاما	گرم	۲۴-۳۶	جریان آنتیل
از خلیج مکزیک از طریق تنگه فلوریدا به اقیانوس اطلس	گرم	۱۲۰	جریان فلوریدا
ادامه جریان فلوریدا : از سواحل فلوریدا بطرف شمال شرقی (نیو فوندلند بزرگ)	گرم	۷۲-۱۴۴	جریان گلف استریم
ادامه گلف استریم به شمال شرقی بطرف شمال غربی اروپای شمالی	گرم	۵/۵-۲۵	جریان آتلانتیک شمالی
در امتداد سواحل شمال شرقی آمریکا شمالی	سرد	۲۴-۴۸	جریان لابرادر
بطرف جنوب از خط استوا ، از آفریقا بطرف آمریکای جنوبی	گرم	۲۵-۶۵	جریان جنوبی (پاسات جنوبی)
در امتداد ساحل شرقی آمریکای جنوبی	گرم	۲۴-۴۸	جریان برزیل
از دماغه هورن به شمال شرقی	سرد	۲۴-۴۸	جریان فالک لند
در امتداد ساحل جنوب شرقی آفریقا	سرد	۲۴-۴۸	جریان بنگوئلا
اقیانوس هند			
از جنوب به شمال در امتداد ساحل غربی استرالیا بطرف استوا	سرد	۲۵-۳۵	جریان استرالیای غربی
جنوبی تر از خط استوا ، از استرالیا بطرف ماداگاسکار	گرم	تا ۶۵	جریان جنوبی
در امتداد ماداگاسکار جنوب غربی	گرم	۴۸-۷۲	جریان ماداگاسکار
بین ماداگاسکار و آفریقا از شمال به جنوب	گرم	۷۵-۹۵	جریان مورا مبیگ
در امتداد ساحل جنوب شرقی آفریقا	گرم	۶۵-۹۵	جریان اگولهایس
اقیانوس کیبیر (آرام)			
در امتداد خط استوا از جزایر گالاپاگوس بطرف گینه نو	گرم	۴۵-۱۸۵	جریان جنوبی (پاسات جنوبی)
امتداد جریان جنوبی ، در امتداد ساحل شرقی استرالیا جنوب و جنوب شرقی	گرم	۹۵-۵۰	جریان استرالیای شرقی
در امتداد سواحل جنوب غربی آمریکای جنوبی بطرف خط استوا	سرد	۲۵	جریان پرو (هومبولدت)
بطرف شمال از خط استوا ، از آمریکا بطرف جزایر فیلیپین	گرم	۲۵-۴۵	جریان شمالی (پاسات شمالی)
ادامه جریان : از جزایر فیلیپین - در امتداد سواحل ژاپن	گرم	۲۴-۴۸	جریان گورد- شیو
از شمال به جنوب در امتداد سواحل شرقی کامچاتکا	سرد	تا ۱۴۴	شمال جنوب
امتداد کامچاتکا ، از شمال به جنوب در امتداد جزایر کوریل	سرد	۲۵-۲۵	جریان کامچاتکا
از شمال به جنوب در امتداد سواحل شمال غربی آمریکای شمالی	سرد	۲۴-۴۸	جریان کالیفرنیا

اسامی تنگه های آبی (بغاز) مهم جهان

موقعیت خشکی	موقعیت دریائی	حد اکثر گودی به متر	حد اقل عرض به کیلومتر	نام تنگه	شماره
بین تروژ - دانمارک	دریای بالتیک را دریای شمال متصل میکند	-	۱۱۵	اسکا زراک	۱
بین یمن و جیبوتی	دریای سرخ را به اقیانوس هند (خلیج عدن) متصل میکند	۳۲۵	۱۷	باب المندب	۲
بین آمریکای شمالی - آسیا (سبیری)	اقیانوس منجمد شمالی را به اقیانوس کیبیر متصل میکند	۵۷	۳۵	بریینگ	۳
بین ترکیه آسیا - ترکیه اروپا	دریای سیاه را به دریای مرمره متصل میکند	۱۲۰	۵/۶	بسفیر	۴
بین فرانسه - انگلستان	دریای شمال را به اقیانوس اطلس متصل میکند	۶۳	۳۳	پادوکاله (مانش)	۵
بین اروپا - آفریقا	اقیانوس اطلس را به دریای مدیترانه متصل میکند	۹۸۰	۱۴	جبل الطارق	۶
بین ترکیه آسیا - ترکیه اروپا	دریای مرمره را به دریای اژه (مدیترانه) متصل میکند	۱۰۵	۱/۳	داردانل	۷
بین شبه جزیره فلوریدا و کوبا	خلیج مکزیک را به اقیانوس اطلس متصل میکند	۱۸۳۰	۸۰	فلوریدا	۸
بین آمریکای جنوبی - تیرادل فوئگو (سرزمین آتش)	اقیانوس اطلس را به اقیانوس کیبیر متصل میکند	۳۲۵	۴	مازلان	۹
بین شبه جزیره مالاکا - جزیره سوماترا	اقیانوس کیبیر (دریای جنوبی چین) اقیانوس هند	۱۳۵	۴۰	مالاکا	۱۰
بین آندامان - متصل میکند	اقیانوس هند را به شمال جنوب و بالعکس متصل میکند	-	۴۰۰	مورا مبیگ	۱۱
بین ایران و عمان	خلیج فارس را به دریای عمان متصل میکند	۱۱۵	۵۶	هرمز	۱۲
بین شبه جزیره بالکان و شبه جزیره ایتالیا	دریای آدریاتیک را به دریای ایونی (یونان) متصل میکند	۹۷۸	۷۵	اوترانتو	۱۳
بین استرالیا و جزیره تاسمانی	اقیانوس کیبیر (دریای تاسمانی) را به اقیانوس هند متصل میکند	۱۲۸	۱۷	باس	۱۴
بین جزیره فرمز - چین	دریای شرقی چین را به دریای جنوبی چین متصل میکند	۱۳۷	۱۳۰	تاینوان	۱۵
بین جزیره گرینلند - جزیره ایسلند	اقیانوس اطلس دریای گرینلند را به اقیانوس منجمد شمالی متصل میکند	-	۲۶۰	دانمارک	۱۶
بین آمریکای جنوبی - اراضی قطب جنوب	اقیانوس اطلس را به اقیانوس کیبیر متصل میکند	-	۹۰۰	دریک	۱۷
بین جزیره شمالی - جزیره جنوبی زلاندنو	اقیانوس کیبیر را به دریای تاسمانی متصل میکند	۴۵۷	۲۵	کوک	۱۸
بین شبه جزیره ایتالیا و جزیره سیسیل	دریای تیرنی را به دریای ایونی متصل میکند	۲۵۸	۳/۵	مسی	۱۹
بین جزیره باقین - ایالت کیبک (کانادا)	خلیج هودسن را به اقیانوس اطلس متصل میکند	-	۱۰۰	هودسن	۲۰

اطلس‌های سحاب

* اطلس عمومی و مصور افغانستان
(فارسی - انگلیسی - فرانسه)
۲۰۱ صفحه ۲۵×۳۵ سانتیمتر
قیمت ۲۵۰۰ ریال (با جلد سلوفان)

* اطلس جغرافیائی و اسناد تاریخی خلیج فارس
(فارسی، انگلیسی)
۳۱۴ صفحه ۲۵×۳۵ سانتیمتر
قیمت ۲۵۰۰ ریال (با جلد سلوفان)

* اطلس نقشه‌های تاریخی ایران
(فارسی، انگلیسی، آلمانی)
۲۷۴ صفحه ۲۵×۳۵ سانتیمتر
قیمت ۳۵۰۰ ریال (با جلد گالینگور)

* اطلس جهان در عصر فضا
۱۵۲ صفحه ۲۵×۱۷ سانتیمتر
قیمت ۳۰۰ ریال

* اطلس مصور جهان
۶۰ صفحه ۳۵×۲۵ سانتیمتر
قیمت ۲۵۰ ریال

* نخستین اطلس جغرافیا
۴۰ صفحه ۳۵×۲۵ سانتیمتر
قیمت ۱۴۰ ریال

* اطلس دانش‌آموز
۴۰ صفحه ۲۵×۱۷ سانتیمتر
قیمت ۸۰ ریال

* اطلس جدید ایران و جهان
۶۴ صفحه ۳۰×۲۲ سانتیمتر
قیمت ۱۷۰ ریال

کتابهای جغرافیائی

کاملترین کره جغرافیائی فارسی

در ۵ اندازه و ۱۵ مدل

نخستین کره بزرگ جغرافیائی
به زبان فارسی
از نخستین تولید کننده کره جغرافیائی فارسی
در جهان

